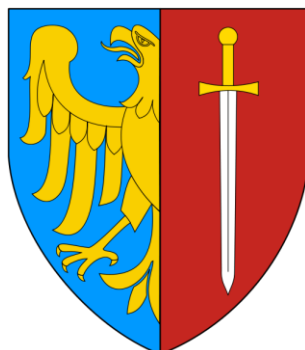

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA ŻORY
NA LATA 2014-2020**

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory.....	7
1.1. Partycypacyjny model wypracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych.....	7
1.2. Szczegółowy harmonogram prac.....	10
2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi i europejskimi	11
2.1. Dokumenty Unii Europejskiej	11
2.1.1. Europa 2020	12
2.1.2. Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	13
2.2. Dokumenty krajowe.....	13
2.2.1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	14
2.2.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.....	15
2.2.3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020	15
2.2.4. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006-2016	17
2.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym	17
2.3.1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020.....	18
2.3.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (projekt)	18
2.4. Dokumenty o zasięgu miejskim	21
2.4.1. Strategia Rozwoju Miasta Żory	21
2.4.2. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żory na lata 2007-2015	22
3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w Żorach	23
3.1. Położenie geograficzne miasta	23
3.2. Dane demograficzne	24
3.3. Problemy społeczne	30
3.4. Bezrobocie	36
3.5. Problemy w rodzinie	41

3.6.Przemoc w rodzinie.....	45
3.7.Uzależnienia	48
3.7.1. Alkoholizm.....	48
3.7.2. Narkomania.....	51
3.8.Przestępczość.....	53
3.9.Zdrowie, niepełnosprawność i starość	57
3.10. Bezdomność.....	62
3.11. Warunki mieszkaniowe	63
4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie:	
analiza SWOT.....	67
4.1.Integracja społeczna	68
4.2.Zdrowie i niepełnosprawność.....	70
4.3.Profilaktyka, kultura i edukacja.....	72
4.4.Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	73
4.5.Rynek pracy i ekonomia społeczna	75
5. Wizja, cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla	
Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2014-2020	77
5.1. Misja, Wizja	77
5.2.Cele strategiczne i operacyjne	78
5.2.1. Obszar integracja społeczna	78
5.2.2. Obszar zdrowie i niepełnosprawność	80
5.2.3. Obszar profilaktyka, kultura i edukacja	83
5.2.4. Obszar bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	85
5.2.5. Obszar rynek pracy i ekonomia społeczna.....	87
5.3. Ewaluacja i narzędzia pomiaru.....	89
6. Wdrożenie i monitorowanie strategii.....	93
7. Podsumowanie.....	96
8. Spisy.....	97
8.1.Spis literatury	97
8.2.Spis tabel.....	99
8.3.Spis wykresów.....	100

Wprowadzenie

Polityka społeczna w Polsce ulega intensywnym przeobrażeniom, tak pod względem zadaniowym jak i instytucjonalnym. Oparta jest na określonych zasadach, normach i wartościach. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

- wyrównywanie szans i podnoszenie jakości życia,
- wsparcie dla istniejących inicjatyw prospołecznych,
- tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych wspierających integrację społeczną,
- tworzenie działań o szerokim zasięgu,
- tworzenie działań o długotrwałych efektach,
- działania profilaktyczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Działanie lokalne, wspierane inicjatywami oddolnymi jest cenne, tym bardziej, że w Polsce, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i procentowych, przeznaczamy mniej środków na działania z zakresu polityki społecznej niż w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej.

Zrównoważony rozwój nie jest możliwy, jeżeli w społeczności lokalnej nie zostaną w sposób kompleksowy zidentyfikowane i rozwiązane problemy społeczne. Z tych względów niezbędne wydaje się dla społeczności lokalnej stworzenie strategii uwzględniającej tak cele rozwojowe, jak i rozwiązywanie bieżących problemów dotyczących mieszkańców.

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna. Realizowane przezeń usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb¹. Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.).

Ustawodawca, w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku, zobligował władze lokalne do przygotowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych².

¹ L. Dziewięcka-Bokun: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68.

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity z 2013 roku Dz. U. poz. 182 z późn. zm.).

W założeniach uczestnikami tego procesu powinni być przedstawiciele: administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Partycypacyjny model budowania strategii jest gwarantem zaangażowania społeczności lokalnej w proces identyfikowania i zapisywania priorytetów oraz ich późniejszą realizację oraz decyduje również o efektywności jej realizacji. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, jako przewodnik, czy też wskazówka działania, oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, dookreśla możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne. Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna wynikać z respektowania następujących zasad:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przeczności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia ludziom możliwość współuczestniczenia w procesie podejmowania decyzji mających wpływ na społeczność i życie zbiorowości.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.

7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na funkcjonowanie naszego kraju w tej strukturze społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania, stąd też i obecna potrzeba określenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory.

Proponowana w niniejszym opracowaniu metodologia opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji społecznej odwołuje się do zasady pomocniczości po to, by przełamać szablon podziału na zarządzających i decydujących o sprawach społecznych przedstawicieli władz oraz mieszkańców jako adresatów podejmowanych rozwiązań w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia wymagania w zakresie:

- odpowiedzi na konkretne wyzwania i potrzeby społeczności (na podstawie rzetelnej diagnozy społecznej),
- urzeczywistnienia fundamentalną zasadę pomocniczości i solidarności społecznej,
- opiera się na modelu partycypacji społecznej,
- koresponduje z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa, kraju,
- jest komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów gminy o znaczeniu strategicznym,
- wpisuje się w aktywny model wielosektorowej polityki społecznej,
- zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory

1.1. Partycypacyjny model wypracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych

Proces sformułowania strategii rozwiązywania problemów społecznych został zaplanowany i przeprowadzony w nurcie partycypacyjnym³. Partycypacja obywatelska to część nowoczesnego zarządzania sferą publiczną, w której różnice interesów i oczekiwań nie mogą być rozwiązywane wyłącznie przez administracyjne decyzje, ani przez mechanizmy czysto rynkowe — powinny być raczej negocjowane i uzgadniane. Z tego punktu widzenia mechanizmy partycypacyjne pozwalają nie tylko na uzyskanie większej społecznej akceptacji, ale także na optymalizację podejmowanych decyzji.⁴

Z tego względu władze samorządowe zaprosiły do współpracy podmioty zaangażowane i zainteresowane problematyką społeczną w wymiarze lokalnym. Do prac nad określeniem sytuacji społecznej, a także określeniem pożądanych kierunków rozwoju społecznego zaproszono szeroką reprezentację osób i podmiotów funkcjonujących w społeczności. W warsztatach wzięli bowiem udział przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostek samorządowych oraz przedstawiciele mieszkańców. Proces formułowania Strategii koordynował Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach. Wykaz uczestników prac warsztatowych prezentuje tabela 1.

³ D. Polakowski: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną*, [w:] *Partnerstwo lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010, passim.

⁴ D. Długosz, J.J. Wygnański: *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, maszynopis powielony, Warszawa 2005, s. 11.

Tabela 1. Wykaz uczestników warsztatów

Imię	Nazwisko	Instytucja
Aleksandra	Adamczyk	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Bogusława	Balwierz	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Żory"
Ewelina	Bednarczyk	Ochronka Caritas w Żorach
Izabela	Bester	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Żorach
Ewa	Boczkowska	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Natalia	Burda	Zarząd Budynków Miejskich w Żorach
Weronika	Cębrzyzna	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach
Józef	Chmiel	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żorach
Wiesława	Dobrzyńska	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Dorota	Domańska	Stowarzyszenie Przyjaciół Chorych "Hospicjum im. Jana Pawła II" w Żorach
Sylwia	Drozd	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Marzena	Dziedzic	Miejski Dom Pomocy Społecznej w Żorach
Jolanta	Eberchard	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Irena	Ficek	Powiatowy Urząd Pracy w Żorach
Adrian	Fojcik	Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych
Danuta	Gojny	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Janina	Grabiec	Stowarzyszenie "Ecce Homo" w Żorach
Adam	Grześkiewicz	Stowarzyszenie "Wspólna Pasja" w Żorach
Jolanta	Grzyb	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nowa"
Ewa	Holona-Konkol	Zespół Szkół Specjalnych im. Matki Teresy z Kalkuty, Stowarzyszenie Dzieci Matki Teresy
Joanna	Kosteczko	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Marcin	Kapias	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Helena	Karwot	Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku w Żorach
Bożena	Köhl-Gudzik	Urząd Miasta Żory
Katarzyna	Koszyła-Hus	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Joanna	Kowalkowska	Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna w Żorach, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży "Po Prostu Partner" w Żorach

Imię	Nazwisko	Instytucja
Małgorzata	Kozaczko	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Teresa	Kubiak	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Elżbieta	Leśniewska	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Mirosława	Matuszewska	Urząd Miasta Żory
Agnieszka	Mika	Urząd Miasta Żory
Arkadiusz	Muras	Komenda Miejska Policji w Żorach
Barbara	Musiątek	Stowarzyszenie "Liczy Się Rodzina" w Żorach
Jolanta	Muszer	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Robert	Nowak	Świetlica dla Dzieci "Horyzont" w Żorach
Ewa	Selwit-Konicka	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Marek	Sobiegraj	Komenda Miejska Policji w Żorach
Teresa	Szczepaniak	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Agnieszka	Szulik	Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych
Tomasz	Tomiak	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Żorach
Liliana	Wawrzyniak	Klub Abstynentów "Ster" w Żorach
Ryszard	Wesołowski	Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku w Żorach
Grażyna	Wieloch	Stowarzyszenie na rzecz Integracji "Nowa Szansa" w Żorach
Krzysztof	Wierzycki	Urząd Miasta Żory
Mariola	Wilczek	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
Danuta	Wilga	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Żorach
Katarzyna	Wyjadłowska	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach

Proces wypracowywania Strategii obok działań warsztatowych objął również badania społeczne przeprowadzone wśród pracowników instytucji i organizacji z terenu miasta. Osoby uczestniczące w badaniach wyraziły swoje opinie na temat postrzeganych problemów społecznych, ich nasilenia, przyczyn i czynników utrwalających. Przedstawili także zbiór sugestii i uwag, które należy uwzględnić w związku z planowaniem rozwoju społecznego i niwelacją problemów społecznych w kolejnych latach. Eksperti, reprezentujący instytucje z terenu miasta definiowali także zbór potrzeb, które ich zdaniem nie są zaspakajane na zadawalającym poziomie.

Działania mające na celu wypracowanie dokumentu prowadzone były przez zespół ekspertów Stowarzyszenia Centrum Społecznego Rozwoju z siedzibą w Łaziskach Górnych ul. Wyszyńskiego 8, kierowany przez Piotra Bańczyka, Mateusza Eichnera i Dariusza Polakowskiego.

1.2. Szczegółowy harmonogram prac

Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią obejmował:

Zadanie	Termin realizacji
Rekrutacja przedstawicieli instytucji polityki społecznej i parterów społecznych na warsztaty budowania strategii	Czerwiec 2013 roku
Sporządzenie narzędzi badawczych	Czerwiec 2013 roku
Warsztat A: – Przedstawienie metodologii budowania strategii; – Podział na zespoły zadaniowe; – Diagnoza problemów społecznych	13 czerwca 2013 roku
Przeprowadzenie badań w instytucjach polityki społecznej i wśród parterów społecznych. Dystrybucja i zebranie ankiet	Czerwiec – Lipiec 2013 roku
Opracowanie wyników badań – analiza statystyczna	Sierpień 2013 roku
Warsztat B: – Analiza SWOT problemów społecznych w gminie; – Określenie głównych celów strategii	5 września 2013 roku
Warsztat C: – Wybór celów i priorytetów; – Budowanie projektów rozwiązywania problemów społecznych	3 października 2013 roku
Opracowanie wstępnej wersji Strategii	Listopad - Grudzień 2013 roku
Konsultacje wstępnej wersji Strategii z przedstawicielami organizacji i instytucji	Styczeń 2014 roku
Analiza i przyjęcie dokumentu w komisjach Rady Miasta Żory	Marzec 2014 roku

2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi i europejskimi

2.1. Dokumenty Unii Europejskiej

Zadaniem Unii Europejskiej jest dążenie do ścisłej współpracy między członkami Wspólnoty w dziedzinie zagadnień społecznych, m.in. zatrudnienia, prawa pracy i warunków pracy, kształcenia i doskonalenia zawodowego, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed wypadkami oraz chorobami zawodowymi, higieny pracy, prawa zrzeszania się oraz zawierania umów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami. Zgodnie z art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie społecznych wymienione są następujące cele:

- promowanie ekonomicznego i społecznego postępu poprzez zacieśnianie współpracy gospodarczej i likwidowanie barier w obrocie handlowym między państwami członkowskimi,
- wzmacnianie obrazu Unii jako jednego ciała politycznego mówiącego jednym głosem na arenie międzynarodowej poprzez prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej,
- dążenie do stworzenia obywatelstwa europejskiego i poczucia przynależności do jednej wspólnoty u zwykłych obywateli poprzez zapewnienie jednakowych norm prawnych i pełnej swobody przepływu ludzi w obrębie Unii,
- rozwijanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwego traktowania, którym ma być UE poprzez wprowadzanie wspólnych norm prawnych, socjalnych i stałą poprawę poziomu życia państw uboższych,
- ujednolicenie struktury gospodarczej krajów członkowskich, wyrównanie rozwoju gospodarczego regionów,
- polepszenie standardów życia.

2.1.1. Europa 2020

Priorytety Unii Europejskiej, określone w **Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020** to:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Unia Europejska planuje wsparcie rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu za pomocą dwóch inicjatyw przewodnich:

1. **Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia**, obejmującego wspieranie osób prywatnych w zdobywaniu nowych kwalifikacji, dostosowywaniu się do stale ewoluującego rynku pracy i pomyślnego przechodzenia na inną ścieżkę kariery oraz jednoczesną modernizację rynków pracy po to, by podnieść poziom zatrudnienia, zmniejszyć stopę bezrobocia, zwiększyć wydajność pracowników i zapewnić trwałość europejskich modeli społecznych.
2. **Europejskiego programu walki z ubóstwem**, mającego na celu zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz zagwarantowanie przestrzegania praw podstawowych osób ubogich i wykluczonych społecznie, zapewnienie im godnych warunków oraz umożliwienie aktywnego udziału w życiu społeczeństwa, zmobilizowanie sił, aby wspomóc integrację takich osób ze społecznościami, w których żyją, a także ułatwić im zdobycie kwalifikacji i znalezienie pracy oraz uzyskanie dostępu do świadczeń społecznych.

Unijny cel służący zapewnieniu rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu przewiduje:

1. Podwyższenie wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lat do 75% do 2020 roku, poprzez wprowadzenie większej liczby osób na rynek pracy, zwłaszcza kobiet, młodzieży, osób starszych, pracowników niskowyszkolonych i legalnych imigrantów,
2. Zapewnienie lepszego poziomu wykształcenia – zwłaszcza:
 - zredukowanie odsetka młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę do poziomu poniżej 10%,

- dążenie do tego, by co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat miało wykształcenie wyższe (lub równoważne).
- 3. Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.

Obecnie duża część środków z budżetu Unii Europejskiej przeznaczana jest na Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny. Fundusze te pozwalają ukierunkować inwestycje, tak by były one wydajne, a także by przyczyniały się do inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

2.1.2. Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

W grudniu 2010 roku Komisja Europejska przyjęła komunikat „Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej”, w którym przedstawiono sposób, w jaki różne dziedziny polityki przyczynią się do osiągnięcia tego ambitnego celu zmniejszenia ubóstwa i zwiększenia włączenia społecznego. Określono w nim również szereg działań towarzyszących, mających pomóc osiągnąć cel zmniejszenia ubóstwa oraz wyjaśniono koncepcję i sposób funkcjonowania platformy.

Określono, że walka z ubóstwem i wykluczeniem musi opierać się na wzroście gospodarczym i zatrudnieniu oraz na nowoczesnej i skutecznej ochronie socjalnej. Interwencja innowacyjnej ochrony socjalnej musi być połączona z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, pomocą społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityk rodzinnych.

2.2. Dokumenty krajowe

W ciągu najbliższych lat zarządzanie rozwojem Polski będzie realizowane w oparciu o system dokumentów planistycznych, który tworzą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2030 roku), Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2020 roku) oraz dziewięć strategii zintegrowanych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory z horyzontem czasowym do 2020 roku jest spójna z dokumentami ustanowionymi w celu realizacji strategii rozwoju kraju, w tym w szczególności ze:

- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006-2016.

2.2.1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 18 czerwca 2013 roku Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.), realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju.

Głównym celem wskazanym w dokumencie jest **rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.**

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Zgodnie z zapisami dokumentu wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

2.2.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 ma przyczynić się do realizacji opisanego w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju celu: wzrost społecznego kapitału rozwoju. Ma to nastąpić m.in. poprzez edukację obywatelską, medialną, kulturalną i wzmacniającą kreatywność, upraszczanie mechanizmów zrzeszania się obywateli (m.in. ograniczenie procedur i obciążeń dla organizacji pozarządowych), rozszerzanie listy działań instytucji kultury. Z kolei w odniesieniu do celów średniookresowych ma przede wszystkim przyczynić się do budowy sprawnego państwa m.in. poprzez wzmacnianie mechanizmów partycypacyjnych w politykach rozwoju.

Cel główny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 został określony jako wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, a do jego osiągnięcia ma prowadzić realizacja czterech celi szczegółowych:

1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji,
2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne,
3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy,
4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

2.2.3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 jest programem rozwoju, w rozumieniu art. 15, ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.) i stanowi tym samym dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju.

Celem głównym Programu jest ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez działania zmierzające do zwiększenia zatrudnienia oraz to wzrostu spójności społecznej.

Do osiągnięcia celu głównego mają prowadzić działania pogrupowane w sześciu obszarach tematycznych/priorytetach:

- 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży** (w tym m.in. pomoc dla dzieci i młodzieży, rozwój instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku od 0 do 3 lat; edukacja przedszkolna, działania profilaktyczne o charakterze społecznym i zdrowotnym, wsparcie dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi);
- 2. Zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych** (w tym m.in.: funkcja socjalna i wczesno-interwencyjna szkoły, usługi profilaktyczne i socjoterapeutyczne, system kształcenia młodzieży, zorientowany na kształcenie kompetencji kluczowych: kreatywności, przedsiębiorczości oraz kooperacji, kształcenie zawodowe, kompetencje cyfrowe i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, pierwsze zatrudnienie młodzieży);
- 3. Aktywna integracja w społeczności lokalnej** (w tym m.in.: usługi społeczne dla osób zagrożonych wykluczeniem, formy pracy socjalnej, narzędzia i instrumenty aktywnej integracji, usługi reintegracji społecznej i zawodowej, praca środowiskowa, usługi realizowane przez sektor ekonomii społecznej, system włączania osób niepełnosprawnych do życia społecznego i zawodowego, działania w zakresie integracji cudzoziemców, mniejszości - Romów);
- 4. Bezpieczeństwo i aktywność osób starszych**(w tym m.in.: aktywność zawodowa i społeczna seniorów – „srebrna gospodarka”, system opieki nad osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku, opieka zdrowotna i rehabilitacja medyczna dla osób starszych; środowiskowe formy pomocy i samopomocy oraz wolontariat seniorów);
- 5. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałania bezdomności** (w tym m.in.: system pomocy bezdomnym oraz wsparcia wychodzenia z bezdomności, zapobieganie niepewności utraty tytułu prawnego do mieszkania, zadłużeniom czynszowym, eksmisjom, budownictwo komunalne, budownictwo socjalne i usługi z zakresu pomocy w sprawach mieszkaniowych, mieszkania chronione);
- 6. Zarządzanie i zmiany strukturalne integracji społecznej** (w tym m.in.: programowanie polityki społecznej, reforma usług i innych świadczeń pomocy społecznej, uproszczenie systemu świadczeń pieniężnych, dostępność do pomocy udzielanej przez publiczne służby zatrudnienia, jakość pracy socjalnej i usług socjalnych).

2.2.4. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006-2016

Zadaniem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest wprowadzenie w życie szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy w rodzinie jak i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy rodzinnej, a także w podejmowaniu odpowiednich działań wobec sprawców.

Jako cele Programu wskazano:

1. zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
2. zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy;
3. zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

2.3. Dokumenty o zasięgu regionalnym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory z horyzontem czasowym do 2020 roku koresponduje także z programami o zasięgu regionalnym:

- Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2006-2020,
- Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020,
- Programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2011 – 2015,
- Programem przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011 – 2016.

Założenia niniejszej Strategii są ponadto zgodne z zapisami projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 z dnia 22 października 2013 roku.

2.3.1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory z horyzontem czasowym do 2020 roku jest spójna ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020 w następujących zagadnieniach:

- Cel główny: **Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego**
- Priorytety:
 1. Wzmocnienie polityki prorodzinnej;
 2. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży;
 3. Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych;
 4. Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych;
 5. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;
 6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
 7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

2.3.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (projekt)

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa na lata 2014-2020, przyjęty uchwałą nr 2387/289/IV/2013 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 22 października 2013 roku, uwzględnia szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami (których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR).

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 zakłada realizację działań w następujących priorytetach:

1. Nowoczesna gospodarka;
2. Cyfrowe śląskie;

3. Wzmocnienie konkurencyjności MŚP;
4. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna;
5. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów;
6. Transport;
7. Regionalny rynek pracy;
8. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy;
9. Włączenie społeczne;
10. Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna;
11. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego;
12. Infrastruktura edukacyjna;
13. Pomoc techniczna.

Z punktu widzenia planowania działań w obszarze polityki społecznej kluczowe znaczenie ma priorytet IX – Włączenie społeczne.

Zakres wsparcia tego priorytetu ukierunkowany będzie na zmniejszanie poziomu zagrożenia ubóstwem oraz integrację społeczną i poprawę zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze sobą wymiarów marginalizacji. Wykluczenie jest spowodowane zarówno rezygnacją ze społecznie akceptowanego sposobu życia lub wypadnięciu z niego z różnych powodów i często czynników niezależnych. Dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które żyją w niekorzystnych warunkach materialnych (ubóstwo ekonomiczne), zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, gospodarczymi, fizycznymi, mają utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie barier i wsparcie rozwoju lub posiadają cechy utrudniające korzystanie z powszechnych dóbr społecznych (niepełnosprawność – zwłaszcza sprzężona, uzależnienia, długotrwała choroba). Wykluczenie może być spowodowane zewnętrznymi działaniami destruktywnymi (przemoc) lub po prostu być wynikiem dyskryminacji.

Ponadto, na działania podejmowane w ramach obszarów tematycznych niniejszej Strategii istotną rolę odgrywają:

- Priorytet VII: **Regionalny rynek pracy**, obejmujący:

- Priorytet inwestycyjny 8.5: Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;
- Priorytet inwestycyjny 8.7: Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
- Priorytet VIII: **Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy**, obejmujący:
 - Priorytet inwestycyjny 8.8: Równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego;
 - Priorytet inwestycyjny 8.9: Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
 - Priorytet inwestycyjny 8.10: Aktywne i zdrowe starzenie się.
- Priorytet X: **Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna**, obejmujący:
 - Priorytet inwestycyjny 9.1: Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych;
 - Priorytet inwestycyjny 9.2: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.
- Priorytet XI: **Wzmocnienie potencjału edukacyjnego**, obejmujący:
 - Priorytet inwestycyjny 10.1: Zapobieganie i ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej;
 - priorytet inwestycyjny 10.3: Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.
- Priorytet XII: **Infrastruktura edukacyjna**, obejmujący:
 - Priorytet inwestycyjny 10.4: Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

2.4. Dokumenty o zasięgu miejskim

W Gminie Żory obowiązuje szereg dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym. Do najistotniejszych z nich należą:

- Strategia Rozwoju Miasta Żory;
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żory na lata 2007-2015;
- Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Miasta Żory i Informatyzacji Urzędu Miasta;
- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miejskiej Żory na lata 2014-2018.

Cele obejmujące obszar polityki społecznej Miasta Żory, określone w powyższych dokumentach są spójne z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

2.4.1. Strategia Rozwoju Miasta Żory

Misją miasta, określoną w Strategii Rozwoju Miasta Żory jest zapewnienie mieszkańcom nowych podstaw zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia poprzez wzrost przedsiębiorczości, tworzenie i rozkwit nowoczesnych firm oraz odpowiadające potrzebom rynkowym wykształcenie mieszkańców i wzmocnienie pozycji Miasta w regionie. Misja ta, jest jednocześnie ogólnym generalnym celem, który gmina chce osiągnąć. Misja Miasta wyrażona została w haśle: **Żory – przyjazne miasto.**

Strategia Rozwoju Miasta Żory, jako cele strategiczne wymienia:

1. Rozwój gospodarczy Miasta;
2. Podniesienie jakości życia mieszkańców i atrakcyjności Miasta.

Z tych celów wynikają cele operacyjne:

1. Rozwój przedsiębiorczości - sektor MŚP zasadniczym filarem gospodarki Żor;
2. **Zwiększenie aktywności mieszkańców Żor;**
3. Przyciągnięcie znaczących inwestorów tworzących nowe miejsca pracy;

4. Rozwój infrastruktury miejskiej;
- 5. Rozwój budownictwa mieszkaniowego;**
6. Dobry stan zdrowia mieszkańców i poprawa stanu środowiska naturalnego;
- 7. Budowa społeczeństwa obywatelskiego.**

2.4.2. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żory na lata 2007-2015

W gminie funkcjonuje Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żory na lata 2007-2015. Jako cel nadrzędny, Program wskazuje **ożywienie i rozwój społeczno-gospodarczy oraz przestrzenny Żor.**

Cel ten realizowany jest w 6 obszarach terytorialnych, z których 5 obejmuje ściśle określone części Miasta (Śródmieście, Park Cegielnia i poszczególne dzielnice). Szósty obszar rewitalizacji dotyczy całego Miasta i wskazuje m.in. na:

- zwiększenie atrakcyjności i estetyki terenów zielonych,
- zagospodarowanie pustych przestrzeni miejskich i nadanie im nowych funkcji: społecznych, gospodarczych, rekreacyjnych, edukacyjnych, turystycznych,
- aktywizację podmiotów gospodarczych,
- aktywizację rynku pracy i zmniejszenie bezrobocia,
- poprawę bezpieczeństwa publicznego,
- poprawę jakości życia mieszkańców.

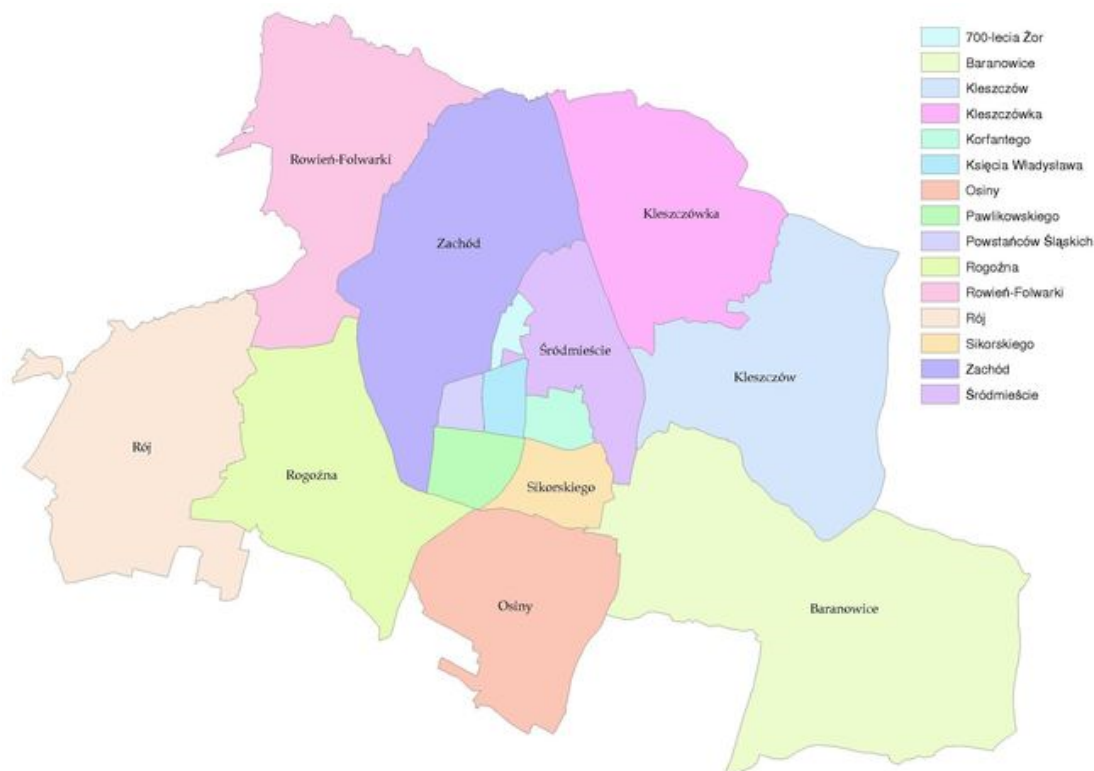
3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w Żorach

3.1. Położenie geograficzne miasta

Żory są Miastem na prawach powiatu, położonym w południowej części województwa śląskiego. Miasto graniczy z powiatami: mikołowskim, pszczyńskim i rybnickim oraz miastami Jastrzębie-Zdrój i Rybnik. Żory cechują się dogodnym położeniem w pobliżu autostrad A4 i A1, oraz przebiegającą przez miasto drogą krajową nr 81 oraz drogami wojewódzkimi nr 924, 932 i 935. Ponadto leżące nieopodal tereny Beskidu Śląskiego i Żywieckiego, bliskość granicy z Czechami i Słowacją decydują o jego atrakcyjności komunikacyjnej i są niewątpliwymi atutami miasta. Miasta partnerskie Żor to: węgierski Mezőkövesd, francuski Montceau-les-Mines, niemieckie Kamp-Lintfort oraz litewskie Pasvalys.

Żory zajmują powierzchnię 64,64 km² i składają się z dzielnic: Śródmieście, Pawlikowskiego, Zachód, Kleszczówka, Powstańców Śląskich, 700-lecia, Korfantego, Księcia Władysława, Sikorskiego, Rój, Rogoźna, Baranowice, Osiny, Rowień-Folwarki, Kleszczów⁵.

Dzielnice i osiedla Miasta

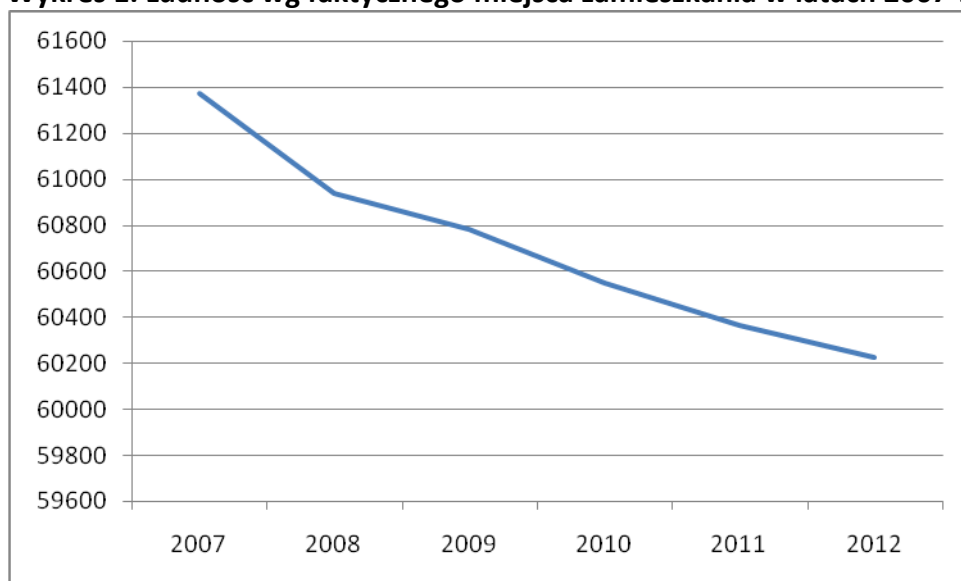
Źródło: www.bip.zory.pl

⁵ www.bip.zory.pl

3.2. Dane demograficzne

Poniższy wykres przedstawia strukturę ludności w Mieście Żory na przełomie 2007-2012 roku. W roku 2012 liczba ludności w Żorach wyniosła 60 225 osób (wg danych Wydziału Spraw Obywatelskich). Najwyższy poziom ludności na przełomie analizowanego okresu odnotowano w 2007 roku, po czym nastąpił niewielki, lecz systematyczny spadek. Z kolei gęstość zaludnienia (ludność na 1 km²) w 2012 roku wyniosła 960 osób.

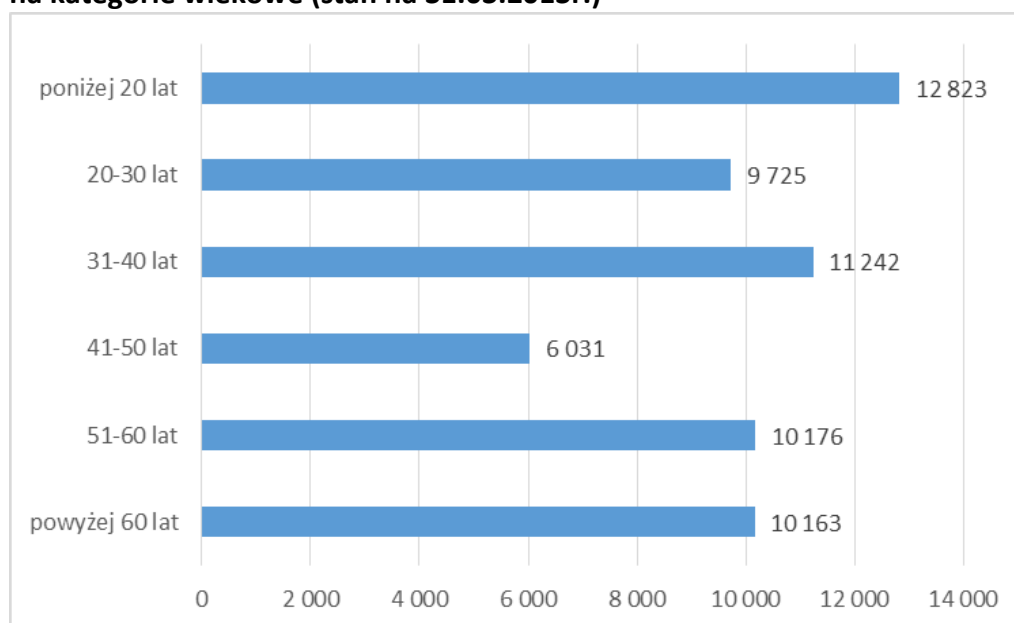
Wykres 1. Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2007-2012

Źródło: Urząd Miasta Żory, Wydział Spraw Obywatelskich (www.bip.zory.pl)

Istotne dla działań polityki społecznej są dane nt. struktury wiekowej mieszkańców. Jak obrazuje poniższy wykres, najliczniejszą kategorię stanowią osoby młode poniżej 20 roku życia, kolejną osoby w wieku 31-40 lat. Najmniej liczną kategorię wiekową stanowią osoby w wieku 41-50 lat. Należy również wskazać na liczną grupę osób w wieku 51-60 lat oraz powyżej 60 roku życia.

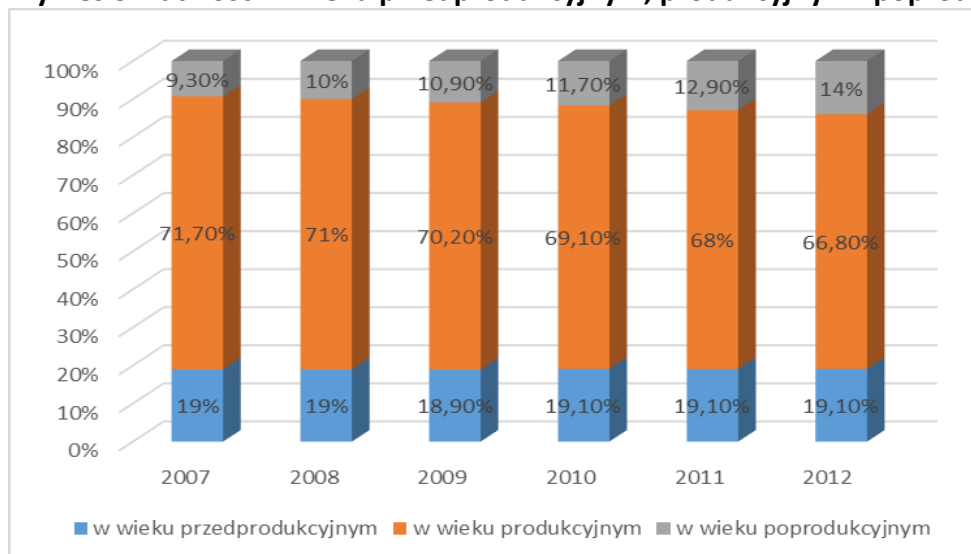
Wykres 2. Stan ludności (osoby zameldowane na pobyt stały) Miasta Żory z podziałem na kategorie wiekowe (stan na 31.03.2013r.)

Źródło: Urząd Miasta Żory, Wydział Spraw Obywatelskich (www.bip.zory.pl)

Z kolei struktura wiekowa ludności w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny oraz poprodukcyjny na przełomie analizowanego okresu 2007-2012 roku, jest dość stabilna. Jednakże należy zwrócić uwagę na zmiany z grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, która to grupa jest coraz liczniejsza. Od 2007 roku następował systematyczny wzrost liczby najstarszych mieszkańców Żor, by w 2012 roku, osiągnąć wartość 14% całej populacji mieszkańców miasta. Z kolei ludność w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na zbliżonym poziomie przez cały analizowany okres, w 2012 roku stanowiła ona 19,1% mieszkańców Żor. Najliczniejszą grupę stanowi ludność w wieku produkcyjnym, bowiem to 66,5% mieszkańców miasta w 2012 roku. Jednakże od 2007 roku nastąpił niewielki spadek liczebności tej kategorii.

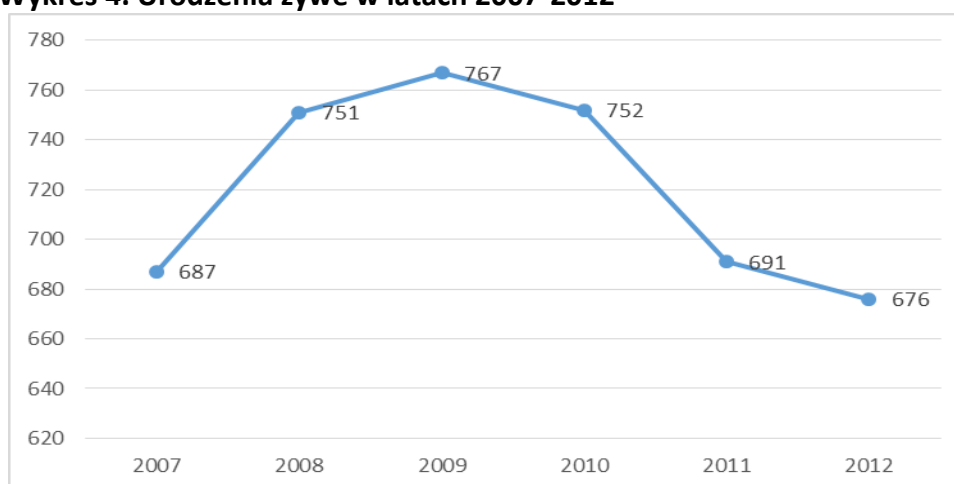
Wykres 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Poniższy wykres przedstawia liczbę żywych urodzeń od 2007 do 2012 roku. Od 2009 roku następuje spadek liczby urodzeń, który w 2012 roku osiągnął poziom 676 urodzeń żywych.

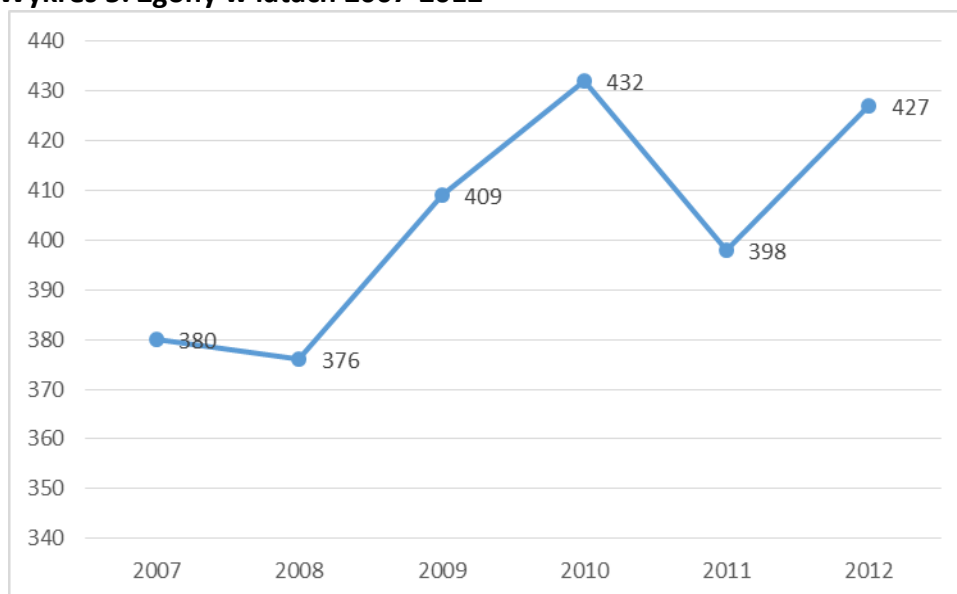
Wykres 4. Urodzenia żywe w latach 2007-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Kolejny wykres przedstawia liczbę zgonów, w analogicznym jak powyżej okresie czasu. W 2012 roku odnotowano 427 zgonów, z kolei ich najniższy poziom miał miejsce w 2008 roku, po czym ich liczba rosła aż do 2010 roku.

Wykres 5. Zgony w latach 2007-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności w latach 2007-2012 ulegał wahaniom, najwyższy poziom osiągając w roku 2009, a najniższy w 2007 oraz 2012 roku – odpowiednio 10,9. Podobnym wahaniom ulegał wskaźnik dot. liczby zgonów na 1000 ludności, osiągając w 2012 roku poziom 6,9.

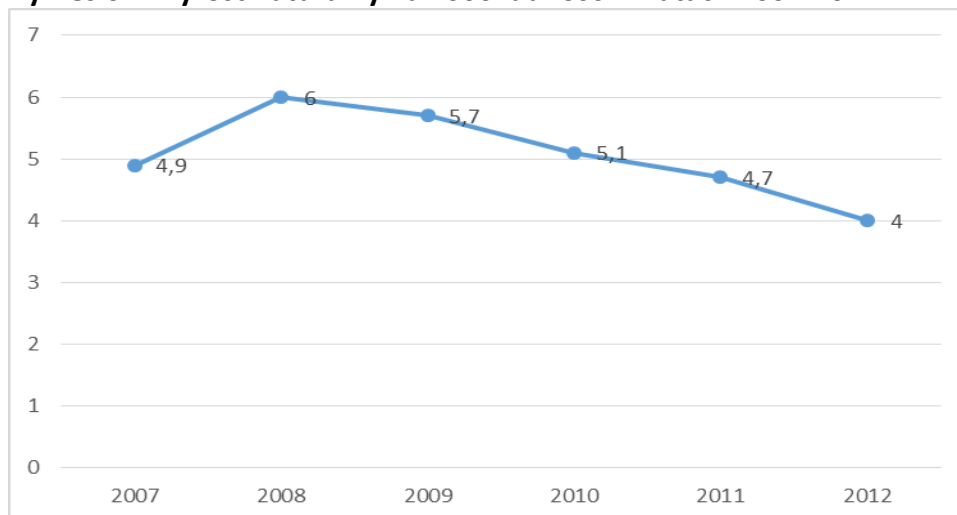
Tabela 2. Wybrane wskaźniki demograficzne

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
urodzenia żywe na 1000 ludności	10,9	12	12,3	12,1	11,1	10,9
zgony na 1000 ludności	6	6	6,6	6,9	6,4	6,9

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Istotnych informacji dla polityki społecznej dostarczają dane nt. przyrostu naturalnego na 1000 ludności. W latach 2007-2012 nastąpił spadek wartości tego wskaźnika. Najwyższą wartość osiągnął on w roku 2008, po czym następował systematyczny spadek, do wartości 4 w roku 2012.

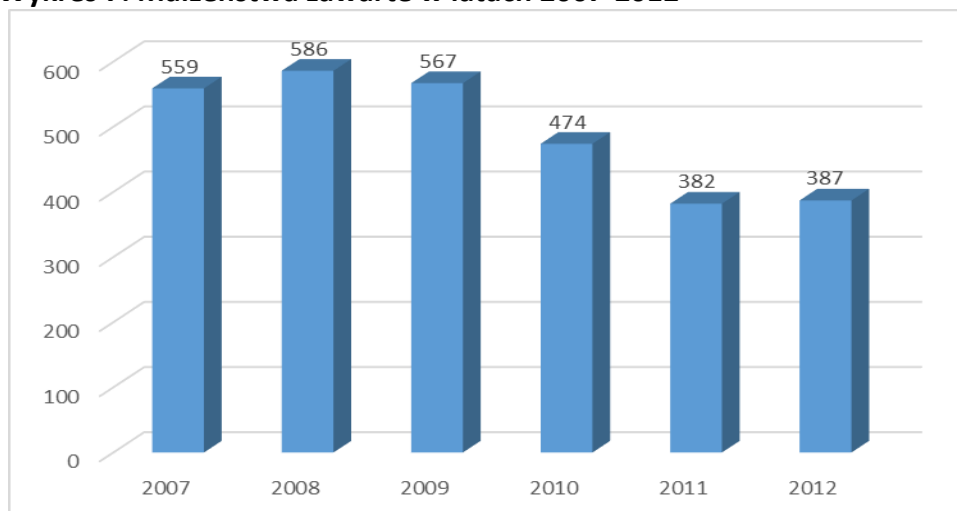
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2007-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Kolejnym istotnym wskaźnikiem jest liczba zawartych małżeństw. W 2012 roku zawartych zostało 387 małżeństw, zatem o 172 mniej niż w 2007 roku.

Wykres 7. Małżeństwa zawarte w latach 2007-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Z kolei przeliczając powyższe dane na 1000 ludności, osiągamy wskaźnik 6,2 zawartych małżeństwa na 1000 ludności.

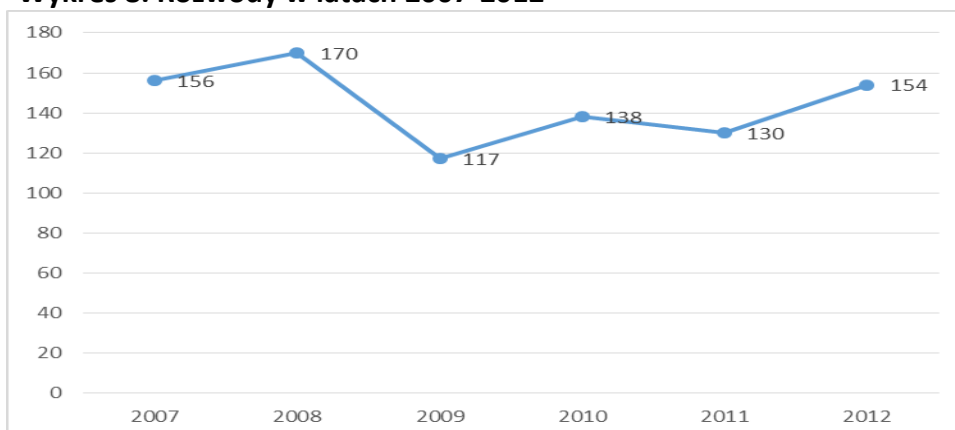
Tabela 3. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w latach 2007-2012

2007	2008	2009	2010	2011	2012
8,9	9,4	9,1	7,6	6,2	6,2

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Poniższy wykres przedstawia zmiany w liczbie udzielonych rozwodów. Liczba udzielonych rozwodów ulegała systematycznym wahaniom. Najwięcej rozwodów we wskazanym okresie czasu udzielono w 2008 roku (170), natomiast najmniej (117) w kolejnym roku – 2009. W 2012 roku udzielono 154 rozwody, zatem zbliżoną liczbę jak w roku 2007.

Wykres 8. Rozwody w latach 2007-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Istotnymi danymi dla rozwoju miasta są informacje nt. salda migracji. W tym przypadku Żory cechują się ujemnym saldem migracji, który w 2012 roku osiągnął wartość -286. Jednakże, od 2007 roku, kiedy wskaźnik ten osiągnął wartość - 706, widać wyraźną tendencję malejącą.

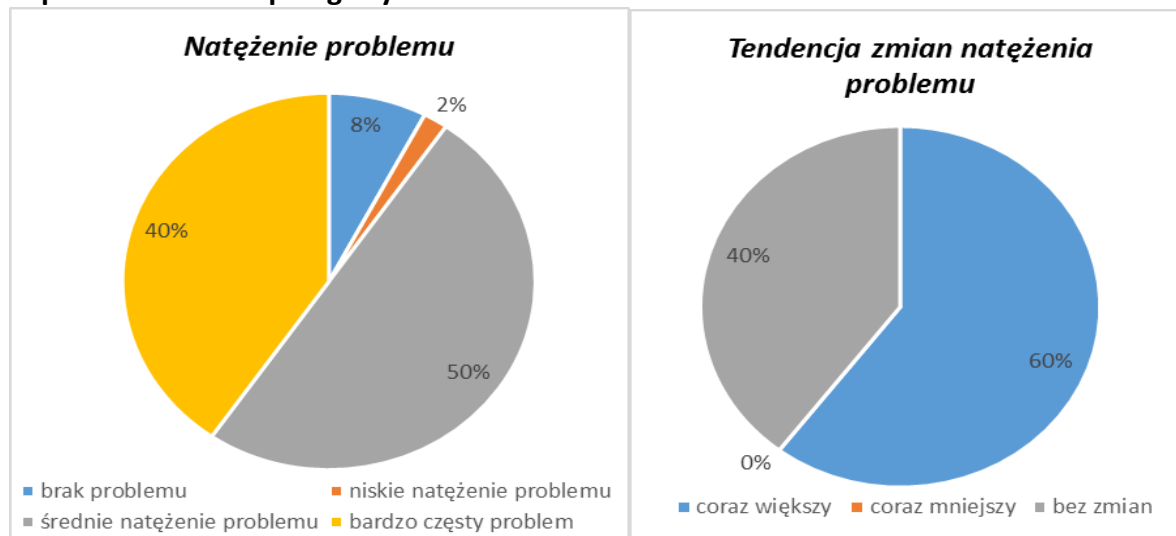
Tabela 4. Saldo migracji w latach 2007-2012

2007	2008	2009	2010	2011	2012
-706	-476	-431	-417	-321	-286

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank danych lokalnych (www.stat.gov.pl)

Kwestie migracji mieszkańców były jednym z obszarów w badaniach ankietowych, których wyniki prezentują poniższe wykresy. Połowa badanych była zdania, iż problem migracji mieszkańców w poszukiwaniu „lepszego życia” występuje ze średnim natężeniem, 40% badanych uznało ten problem za bardzo częsty, 8% wskazało na jego brak, a jedynie 2% na jego niskie natężenie. Badani oceniając tendencje zmian natężenia problemu migracji mieszkańców w większości, bo w 60% procentach wskazali, iż będzie on coraz większy, a 40% respondentów uznało, że pozostanie bez zmian.

Wykres 9. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia migracji mieszkańców gminy w poszukiwaniu "lepszego życia"

Źródło: Badania własne

3.3. Problemy społeczne

Zanim przedstawione zostaną poszczególne problemy, istotna jest sama definicja problemu społecznego. Zatem, „problem społeczny to warunki, które zostały zdefiniowane przez znaczące grupy w obrębie populacji jako odstępstwo od, lub złamanie, pewnych społecznych standardów, które w przekonaniu tych grup muszą być podtrzymywane, jeśli ludzkie życie, czy porządek działań i wydarzeń wyznaczający i utrzymujący sens życia, mają nadal trwać”⁶. Ponadto „...problemów społecznych nie można zrozumieć w oderwaniu od całego układu społecznego i jego funkcjonowania”⁷.

Problemy społeczne definiuje się jako powtarzające się, masowe zjawiska uznawane przez daną grupę społeczną lub społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii publicznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej⁸.

Wobec problemów z jakimi borykają się współczesne społeczeństwa istotną staje się rola integracji społecznej. Jedną z definicji integracji społecznej (inkluzji społecznej) jest definicja, wskazująca, iż integracja społeczna to proces, w ramach którego jednostki zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości (sposobności) i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa

⁶ R. A. Dentler, *Major American Social Problems*, Chicago 1967, IL: Rand McNally & Company, s. 5 [za:] Krzysztof Frysztański, *Socjologia problemów społecznych*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2009, s. 17.

⁷ Krzysztof Frysztański, op. cit., s. 20.

⁸ Olechnicki K., Załęcki P.: *Słownik socjologiczny*. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s. 164; zob.

w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Integracja społeczna jest zatem procesem, którego głównymi adresatami są jednostki zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a głównym celem jest zapewnienie by ci, którzy są potencjalnie narażeni na wykluczenie, otrzymali niezbędne zasoby umożliwiające im pełne uczestnictwo w ważnych aspektach życia ekonomicznego, społecznego, etc., jak również w aspektach życia publicznego, mających wpływ na ich życie i prawa.⁹

W literaturze przedmiotu do najważniejszych kwestii społecznych w Polsce zalicza się kwestie ubóstwa, bezrobocia, kwestię mieszkaniową, ochrony zdrowia, edukacyjną, ludnościową, rolną a także ekokwestię¹⁰. Z kolei, we współczesnym świecie zasadnicze problemy to: przeludnienie, problemy rodziny, kobiet, dzieci i młodzieży, problemy w uzyskaniu zatrudnienia, ubóstwo, głód, degradacja środowiska naturalnego; narastanie dysproporcji rozwojowych.

W Żorach działa sieć **instytucji, wspierających osoby wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym:**

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z 7 punktami terenowymi, zlokalizowanymi na terenie Miasta;
- Noclegownia i Świetlica noclegowni;
- Świetlica dla dzieci „Horyzont”;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
- Miejski Dom Pomocy Społecznej;
- Powiatowy Urząd Pracy;
- Zakład Aktywności Zawodowej;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.

Powyższe instytucje wspierane są przez inne **podmioty oraz organizacje pozarządowe, w tym:**

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Żorach;

⁹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe, Warszawa 2006.

¹⁰ Auleytner J., Głębicka K.: *Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków*. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.

- Caritas Archidiecezji Katowickiej;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Chorych "Hospicjum im. Jana Pawła II";
- Stowarzyszenie Charytatywne Polski Komitet Pomocy Społecznej;
- Stowarzyszenie "Ecce Homo";
- Stowarzyszenie "Wspólna Pasja";
- Stowarzyszenie Dzieci Matki Teresy;
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży "Po Prostu Partner";
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom;
- Stowarzyszenie "Liczy się Rodzina";
- Stowarzyszenie na Rzecz Integracji „Nowa Szansa”.

Na dzień 31 grudnia 2013 r. na terenie miasta Żory aktywnie działały:

- 72 stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, podlegające nadzorowi Prezydenta Miasta Żory;
- 9 stowarzyszeń zwykłych;
- 17 uczniowskich klubów sportowych;
- 26 klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej;
- 11 stowarzyszeń rejestrowych kultury fizycznej pozostających pod nadzorem Prezydenta Miasta Żory;
- 1 spółdzielnia socjalna;
- 4 fundacje.

W ramach działalności Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Żorach prowadzone są placówki:

- Punkt Wczesnej Interwencji Polskiego Stowarzyszenia na rzecz osób z upośledzeniem umysłowym;
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym;

- Warsztaty Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

W lutym 2013 r. Stowarzyszenie powołało do życia Świetlicę Rewalidacyjno-Rehabilitacyjną dla osób z niepełnosprawnością intelektualną po 25 roku życia. Niniejsza Świetlica prowadzona jest w ramach zadania publicznego, zleconego przez Prezydenta Miasta Żory.

Działają także **jednostki na rzecz rozwoju przedsiębiorczości**:

- Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości S.A.;
- Żorska Izba Gospodarcza;
- Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Podstrefa Jastrzębsko-Żorska;
- Cech Rzemiosł Różnych;
- Żorski Park Przemysłowy;
- Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych;
- Młodzieżowe Biuro Pracy przy ŻCOP;

Tabela 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i integracji społecznej w roku 2012

	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających/uczestników /zatrudnionych
Domy pomocy społecznej	1	26	33
Noclegownie	1	20	56
Mieszkania chronione ogółem	5	14	14
Ośrodki interwencji kryzysowej	1	18	55
Placówki wsparcia dziennego dla dzieci	1	60	65
Warsztat Terapii Zajęciowej	1	75	75
Zakład Aktywności Zawodowej	1	50	53

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W Żorach funkcjonują także świetlice dla dzieci prowadzone przez Caritas Archidiecezji Katowickiej i Stowarzyszenie „Po Prostu Partner” – w ramach zleconych zadań publicznych.

Biorąc pod uwagę odsetek ludności, korzystającej ze świadczeń pomocy społecznej w podregionie rybnickim, należy podkreślić, iż jest on jednym z najmniejszych w całym

województwie i wynosi 4,2%. Dla porównania najwyższy odsetek jest w podregionie bytomskim i wynosi 7,3%. Statystycznie, z pomocy społecznej korzysta w województwie śląskim 6,2 % ogółu ludności.¹¹

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej realizowane są zadania z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, finansowane ze środków PFRON.

W 2013r. w obszarze pomocy społecznej MOPS wydał 3644 decyzje administracyjne, przyznające świadczenie z pomocy społecznej (dla porównania – w 2012 roku – 4048 decyzji, w 2011 – 3342). Pomocą materialną lub instytucjonalną MOPS objął 700 rodzin, (2012- 702 rodziny, 2011 – 845 rodzin), pracą socjalną zostały objęte 134 rodziny (2012 – 174 rodziny, w 2011-210 rodzin). Poniżej przedstawiono zestawienie liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w zestawieniu z powodami ich trudnej sytuacji życiowej.

Tabela 6. Powody przyznania pomocy w latach 2011-2013

	2011		2012		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	483	1304	469	1288	482	1276
Sieroctwo	3	3	1	1	1	1
Bezdomność	78	83	83	94	78	85
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	84	405	88	449	90	466
– Wielodzietność	40	225	50	295	59	336
Bezrobocie	374	1133	327	952	359	1027
Niepełnosprawność	240	494	253	526	256	571
Długotrwała lub ciężka choroba	251	488	179	361	179	358
Bezradność w sprawach opiekuńczo –	201	779	143	558	151	525

¹¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:						
– Rodziny niepełne	149	495	103	334	141	466
– Rodziny wielodzietne	39	251	35	212	14	76
Przemoc w rodzinie	15	45	22	70	24	61
Alkoholizm	32	51	33	45	33	55
Narkomania	3	6	3	6	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	22	37	10	23	21	35
Zdarzenie losowe	5	14	2	5	8	8
Sytuacja kryzysowa	2	7	3	3	4	10
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	102	341

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011 - 2013

Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeba ochrony macierzyństwa. Podobne wskazania uzyskano w ankietach, wypełnianych przez pracowników instytucji i organizacji pozarządowych, działających na terenie Żor (m.in. Urząd Miasta, PUP, MOPS, organizacje pozarządowe, spółdzielnie mieszkaniowe, Policja) – niemal w każdej ankiecie, przy pytaniu o najważniejsze problemy społeczne w gminie, pojawiło się wskazanie dotyczące bezrobocia, niewystarczającej liczby miejsc pracy, trudności w znalezieniu pracy, zatrudnianiu osób na tzw. umowach śmieciowych – a co za tym idzie – ubóstwo, które wynika z trudnej sytuacji na rynku pracy. Respondenci często wskazywali też, jako jeden z najważniejszych problemów społecznych w Żorach, na kwestie związane z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą w rodzinie, brakiem wystarczającej ilości stosownych placówek świadczących pomoc rodzinom.

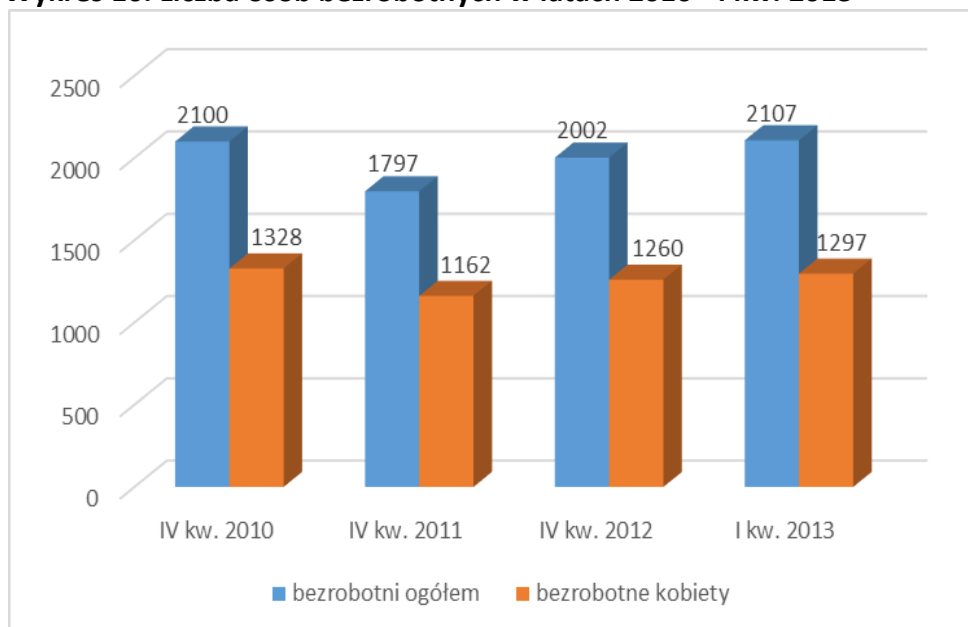
3.4. Bezrobocie

Bezrobocie jako problem społeczny stanowi jeden z istotniejszych obszarów diagnozy. Najbardziej miarodajnym wskaźnikiem odzwierciedlającym poziom bezrobocia w powiecie jest - stopa bezrobocia. Wg GUS jest to procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W Żorach stopa bezrobocia kształtowała się następująco : w 2010 roku wyniosła 10,6%, w 2011 roku 9,9% w roku 2012 – 11%, natomiast na koniec I kwartału 2013 roku – 11,6%, podczas gdy w województwie śląskim wskaźnik ten wyniósł 12% a w Polsce 14,3%.

Poniższy wykres przedstawia wartości liczbowe struktury bezrobocia od 2010 roku do I kw. 2013 roku, kiedy to liczba osób bezrobotnych wyniosła 2 107 osób, zatem najwięcej w analizowanym okresie czasu. Należy zwrócić uwagę, na wysoki poziom udziału bezrobotnych kobiet wśród ogółu bezrobotnych, który w I kwartale 2013 roku wyniósł 1 297 bezrobotnych kobiet na 2 107 bezrobotnych ogółem. Wnioskować należy zatem, iż bezrobocie częściej dotyczy kobiet niż mężczyzn, co jest charakterystyczne na przełomie analizowanych czterech lat.

Wykres 10. Liczba osób bezrobotnych w latach 2010 - I kw. 2013

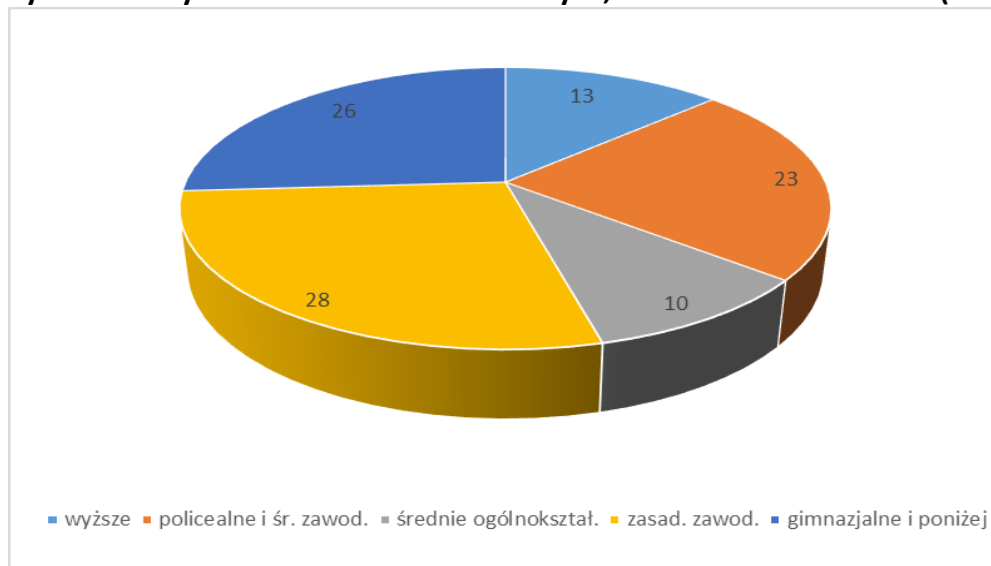

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żorach

Kolejny wykres przedstawia wykształcenie jakim legitymują się osoby bezrobotne. Najczęściej osoby bezrobotne posiadają wykształcenie zasadnicze zawodowe (28%), gimnazjalne

i niższe (26%) oraz policealne i średnie zawodowe (23%). Mniej liczną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym (13%) oraz średnim ogólnokształcącym (10%).

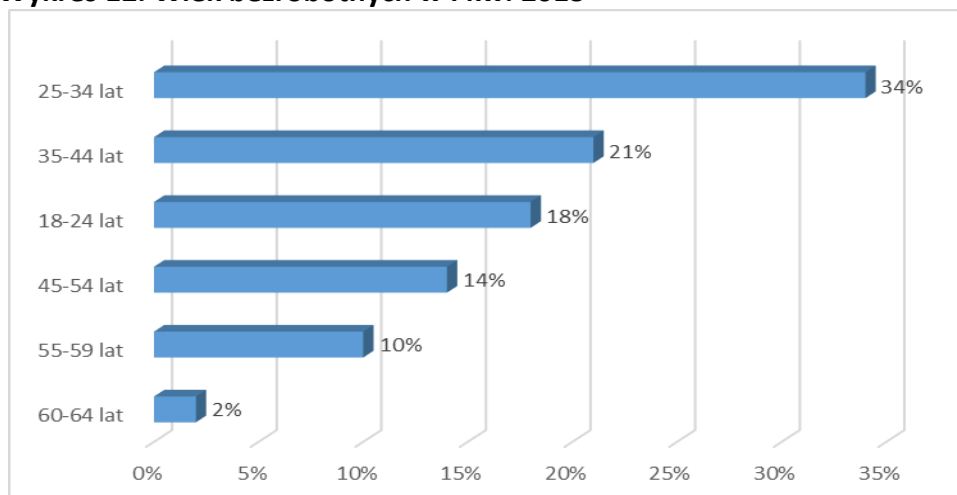
Wykres 11. Wykształcenie osób bezrobotnych, dane za I kw. 2013 roku (w %)

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Osoby bezrobotne to w przeważającej mierze ludzie młodzi. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku 25-34 lat (34%), następnie w przedziale 35-44 lat (21%) oraz 18-24 lat (18%). Nieco mniej liczne grupy bezrobotnych stanowią osoby w wieku 45-55 lat (14%) oraz 55-59 lat (10%). Najmniej liczną grupą wiekową wśród bezrobotnych są osoby najstarsze w wieku 60-64 lat, stanowią bowiem jedynie 2% ogółu bezrobotnych.

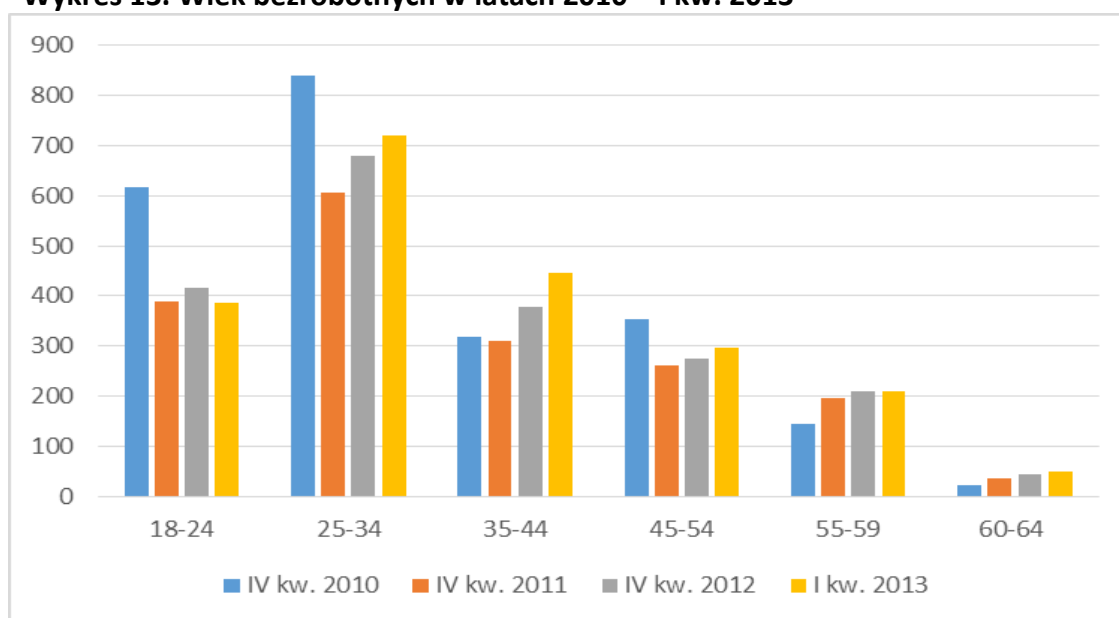
Wykres 12. Wiek bezrobotnych w I kw. 2013

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Na przestrzeni 2010-2013 roku nastąpiły zmiany w strukturze wiekowej osób bezrobotnych. Podkreślić należy, iż udział najmłodszych bezrobotnych w stosunku do 2010 roku uległ znacznemu spadkowi. W przypadku osób w wieku od 25 do 55 lat, po roku 2011 nastąpił ich systematyczny wzrost wśród bezrobotnych. Liczba najstarszych bezrobotnych (55-59 lat oraz 60-64 lat) na przełomie analizowanych lat ulegała niewielkiemu, aczkolwiek systematycznemu wzrostowi. Można podsumować, iż najwięcej zarejestrowanych, młodych osób (18-24 lat oraz 25-34 lat) było w 2010 roku, gdy ich liczba w wśród ogółu bezrobotnych kształtowała się na wyższym poziomie niż obecnie. Z kolei wśród osób bezrobotnych po 55 roku życia od 2011 roku odnotowujemy tendencję wzrostową.

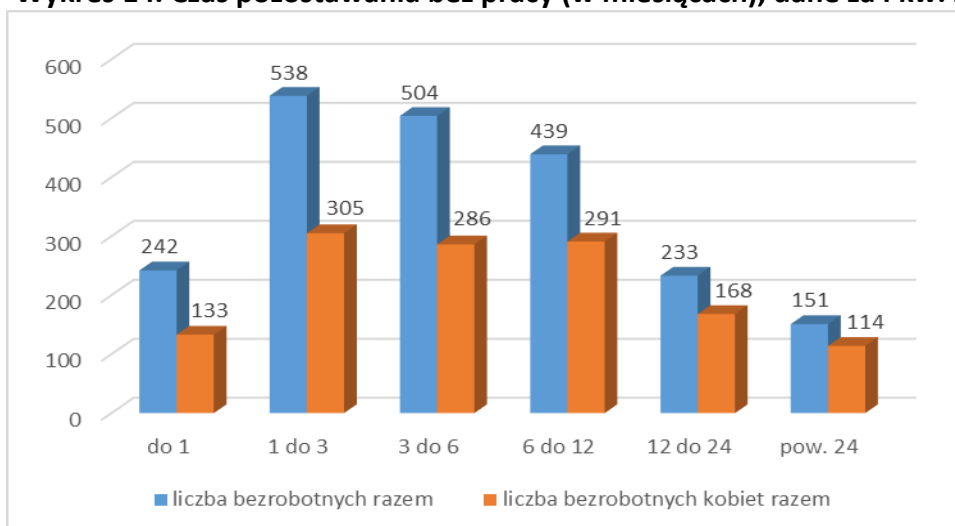
Wykres 13. Wiek bezrobotnych w latach 2010 – I kw. 2013

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Poza wiekiem bezrobotnych istotny jest również czas pozostawania bez pracy. Jak obrazuje poniższy wykres, najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby, które bez pracy pozostają przez okres od 1 do 3 miesięcy, od 3 do 6 miesięcy oraz od 6 do 12 miesięcy. Najmniej licznymi grupami bezrobotnych są osoby, które bez pracy pozostają przez okres krótszy niż 1 miesiąc oraz bezrobotni długotrwale. Podkreślić należy, iż w przypadku każdej z tych grup, przeważają kobiety bezrobotne, a im dłuższy czas pozostawania bez pracy, tym większy udział kobiet bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych.

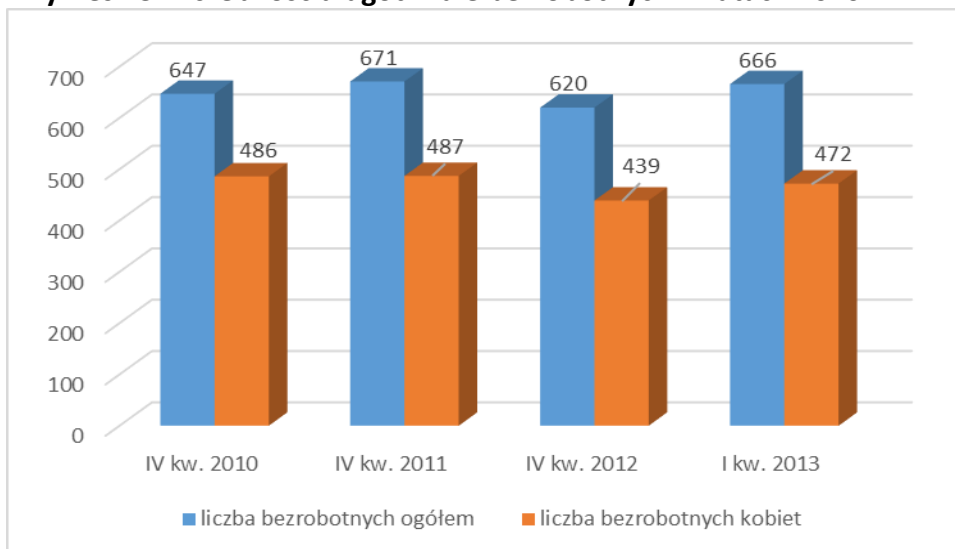
Wykres 14. Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach), dane za I kw. 2013

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Od 2010 roku liczba osób długotrwale bezrobotnych uległa wzrostowi do poziomu 666 osób na koniec I kw. 2013 roku. Znaczący wzrost miał miejsce na przełomie IV kw. 2012 roku oraz I kw. 2013 roku, aż o 46 osób. Ponadto wśród długotrwale bezrobotnych przeważają kobiety, w I kw. 2013 roku na 666 długotrwale bezrobotnych przypadało 472 bezrobotne kobiety.

Wykres 15. Liczebność długotrwale bezrobotnych w latach 2010 – I kw. 2013

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Poniższa tabela przedstawia informacje nt. bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy od 2010 roku ulegała wahaniom, osiągając na koniec I kw. 2013 roku wartość 128 osób. Wśród osób niepełnosprawnych bezrobotnych dominują kobiety, co miało miejsce w okresie od 2010 do I kw. 2013 roku.

Tabela 7. Liczebność osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP

	IV kw. 2010	IV kw. 2011	IV kw. 2012	I kw. 2013
Liczba bezrobotnych ogółem	133	127	136	128
Liczba bezrobotnych kobiet	83	92	86	81

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Dla rynku pracy istotne są dane dotyczące podmiotów gospodarczych, w szczególności sektora prywatnego. W 2012 roku liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniosła 4 107 osób, zatem była niższa niż w 2010 roku, a wyższa niż w 2011 roku. Na przełomie analizowanego okresu stopniowo zwiększała się liczba spółek handlowych (388 w 2012 roku) oraz spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (60 w 2012 roku). Z kolei liczba spółdzielni nie uległa żadnym zmianom, było ich 10.

Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2010-2012

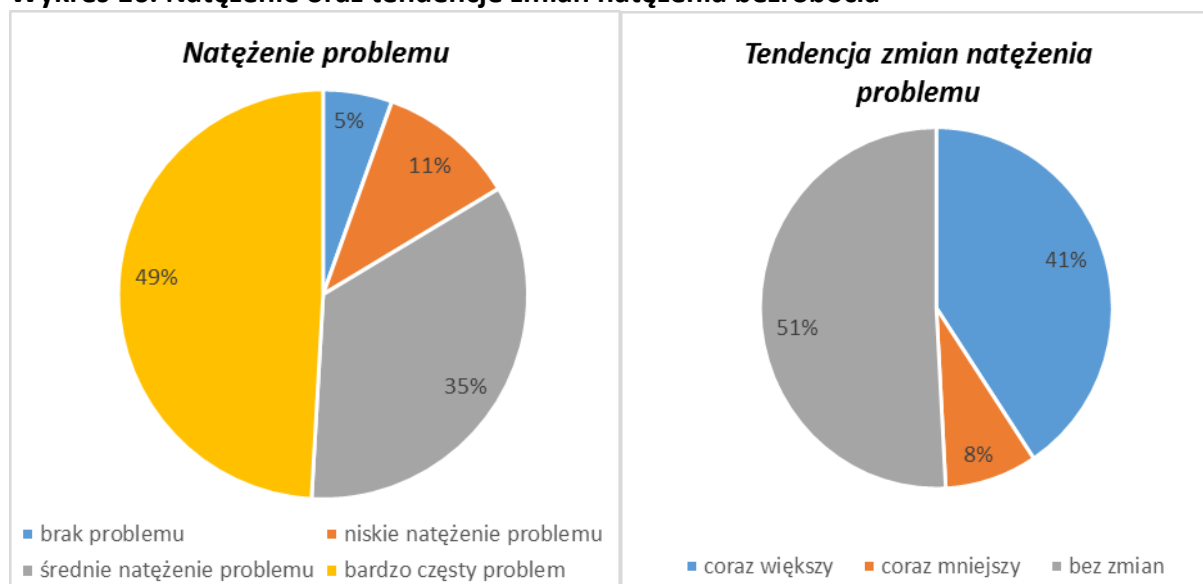
	2010	2011	2012
Sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	4119	4081	4107
Sektor prywatny - spółki handlowe	335	360	388
Sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	55	57	60
Sektor prywatny - spółdzielnie	10	10	10

Źródło: Wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Katowicach za lata 2010-2012, Województwo Śląskie. Podregiony. Powiaty. Gminy

Uzupełnieniem powyższych informacji są wyniki badań, którymi objęto pracowników instytucji i organizacji pozarządowych, działających na terenie Żor. Respondenci pytani o opinie na temat różnych problemów społecznych w mieście, odpowiedzieli również na pytanie dotyczące bezrobocia. Poniższe wykresy przedstawiają odpowiedzi przedstawicieli instytucji publicznych. Blisko połowa respondentów jest zdania, iż problem bezrobocia jest w gminie bardzo częsty, a ponad 1/3 wskazała na jego średnie natężenie. Na niskie natężenie problemu bezrobocia

wskazało 11% respondentów. Nieliczni respondenci, bo jedynie 5% wskazało na brak takiego problemu. Z kolei na pytanie co do tendencji zmian natężenia problemu bezrobocia na terenie Żor, nieco ponad połowa badanych wskazała, iż problem ten pozostanie bez zmian, a 41% na to, iż będzie coraz większy. Jedynie 8% respondentów odpowiedziało, że problem bezrobocia będzie coraz mniejszy.

Wykres 16. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia bezrobocia

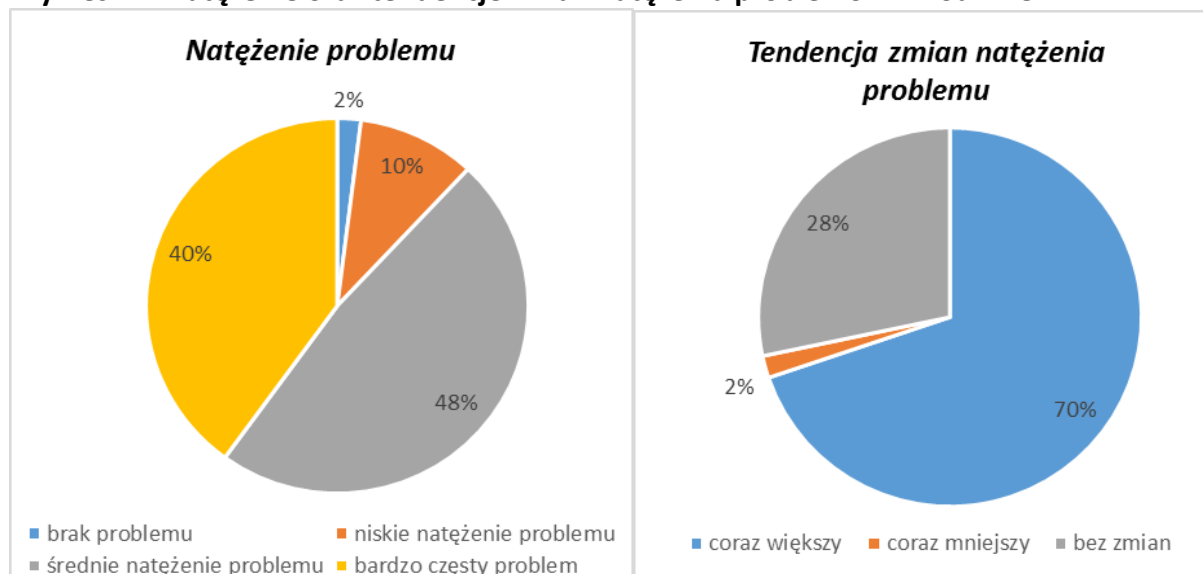

Źródło: Badania własne

3.5. Problemy w rodzinie

Rodzina i jej problemy były jednym z obszarów badawczych w badaniach ankietowych. Blisko połowa badanych (48%) wskazała, że problemy w rodzinie na terenie Żor występują ze średnim natężeniem, a 40% respondentów było zdania, że jest to bardzo częsty problem. Na niskie natężenie problemów w rodzinie wskazało jedynie 10% badanych, a jeszcze mniej bo 2% respondentów wskazało na brak takiego problemu. Biorąc pod uwagę tendencje zmian problemów w rodzinie na terenie Żor, aż 70% respondentów uznało, iż problem ten będzie coraz większy, a 28% badanych wskazało na brak zmian w natężeniu tego problemu. Jedynie 2% badanych uznało, iż natężenie problemów w rodzinie będzie coraz mniejsze.

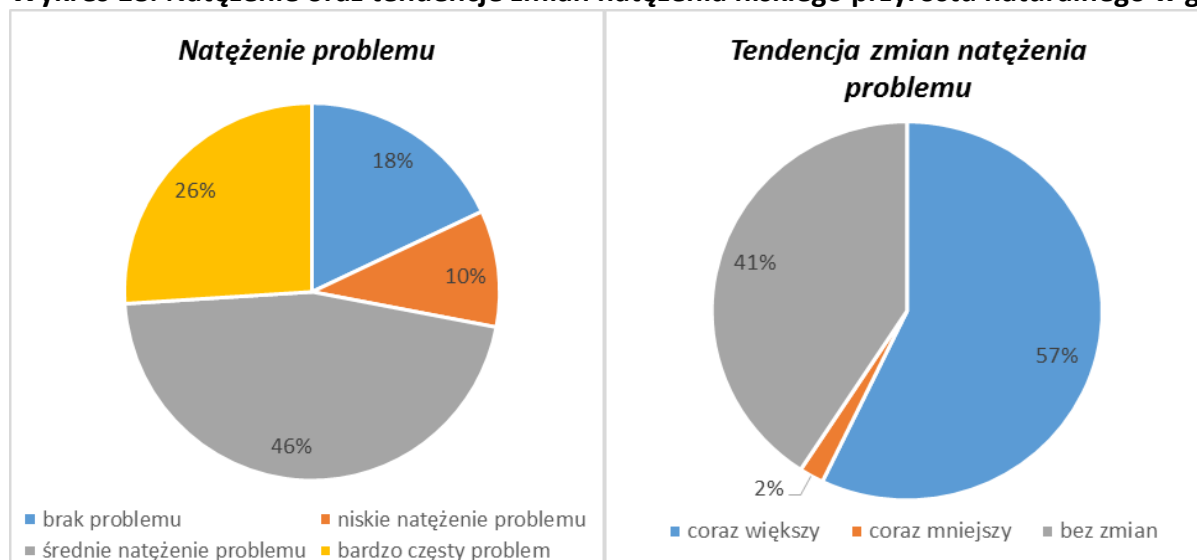
Wykres 17. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia problemów w rodzinie

Źródło: Badania własne

Ściśle związanym z rodziną jest przyrost naturalny. W badaniach ankietowych problem niskiego przyrostu naturalnego w gminie Żory także został uwzględniony. Blisko połowa badanych (46%) wskazała na średnie natężenie tego problemu, 26% respondentów uznało, iż jest to bardzo częsty problem. Na brak problemu z przyrostem naturalnym w gminie wskazało 18% badanych, a 10% uznało, iż problem występuje z niskim natężeniem. Kolejną kwestią jest tendencja zmian w natężeniu problemu niskiego przyrostu naturalnego w gminie. W tym zakresie, 57% badanych wskazało, iż problem będzie coraz większy a 41%, że pozostanie bez zmian. Jedynie 2% respondentów odpowiedziało, że będzie coraz mniejszy.

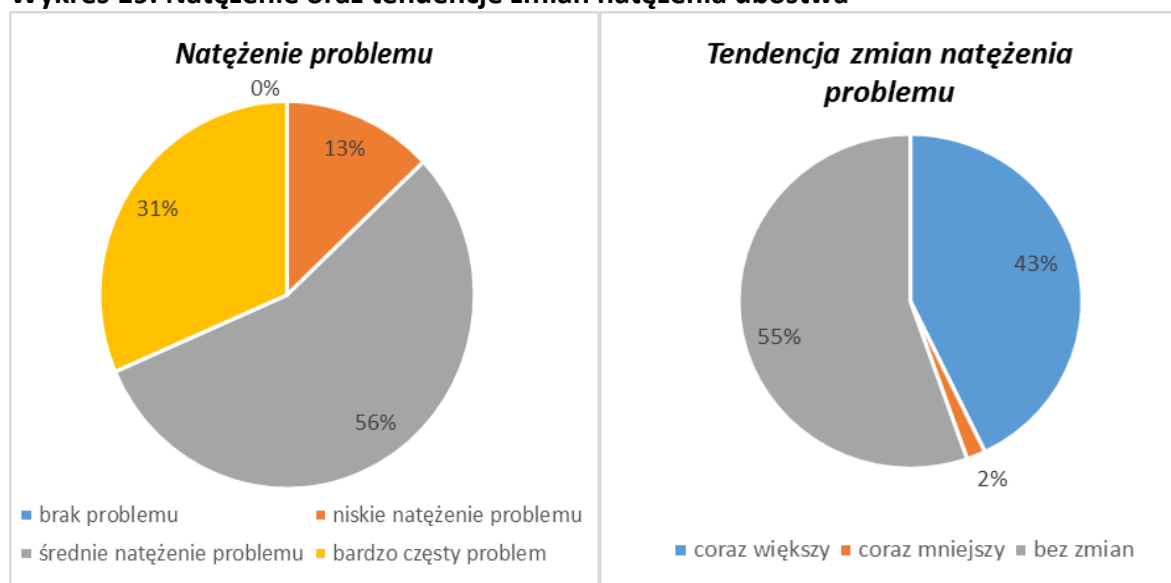
Wykres 18. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia niskiego przyrostu naturalnego w gminie

Źródło: Badania własne

Badaniami objęto również problem ubóstwa, który często dotyczy nie tylko jednostek ale i rodzin. Na średnie natężenie problemu ubóstwa na terenie Żor wskazało aż 56% respondentów, a blisko 1/3 respondentów uznała je za bardzo częsty problem. Na niskie natężenie problemu ubóstwa wskazało 13% respondentów, natomiast żaden z badanych nie wskazał na brak tego problemu na terenie Żor. Z kolei w odpowiedzi na pytanie o tendencje zmian natężenia problemu ubóstwa na terenie Żor, aż 55% respondentów wskazało, iż problem ten pozostanie bez zmian. Na to, iż problem ubóstwa będzie coraz większy wskazało aż 43% respondentów, a jedynie 2% uznało, że będzie on coraz mniejszy.

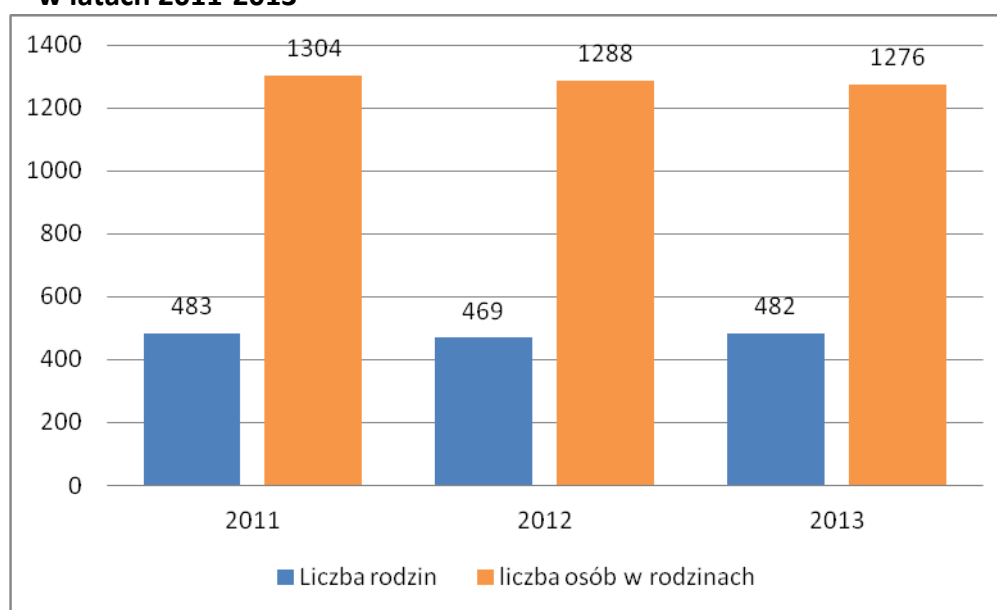
Wykres 19. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia ubóstwa

Źródło: Badania własne

Informacji nt. rodzin dotkniętych problemem ubóstwa, dostarcza poniższy wykres. W 2013 roku z powodu ubóstwa pomoc przyznano 482 rodzinom (1276 osobom w rodzinach). W porównaniu do lat poprzednich (2011 i 2012) stan ubóstwa utrzymuje się na podobnym poziomie.

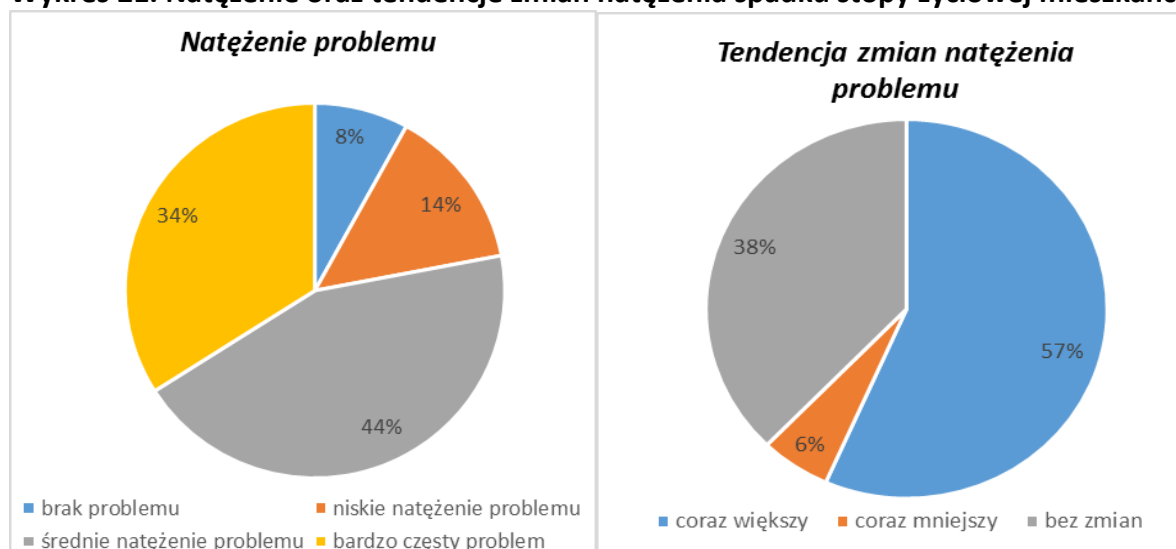
Wykres 20. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2011-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011 - 2013

Z ubóstwem ściśle związana jest stopa życiowa mieszkańców. Poniższe wykresy przedstawiają odpowiedzi badanych nt. spadku stopy życiowej mieszkańców Żor. 44% badanych wskazało, iż problem ten występuje ze średnim natężeniem, 34% badanych uznało, że jest to bardzo częsty problem, a 14% respondentów wskazało na jego niskie natężenie. Na brak takiego problemu wskazało 8% badanych. Z tendencji zmian natężenia problemu wynika: ponad połowa respondentów (57%) wskazała, iż problem ten będzie coraz większy, 38% że pozostanie bez zmian, a 6% respondentów uznało, że będzie coraz mniejszy.

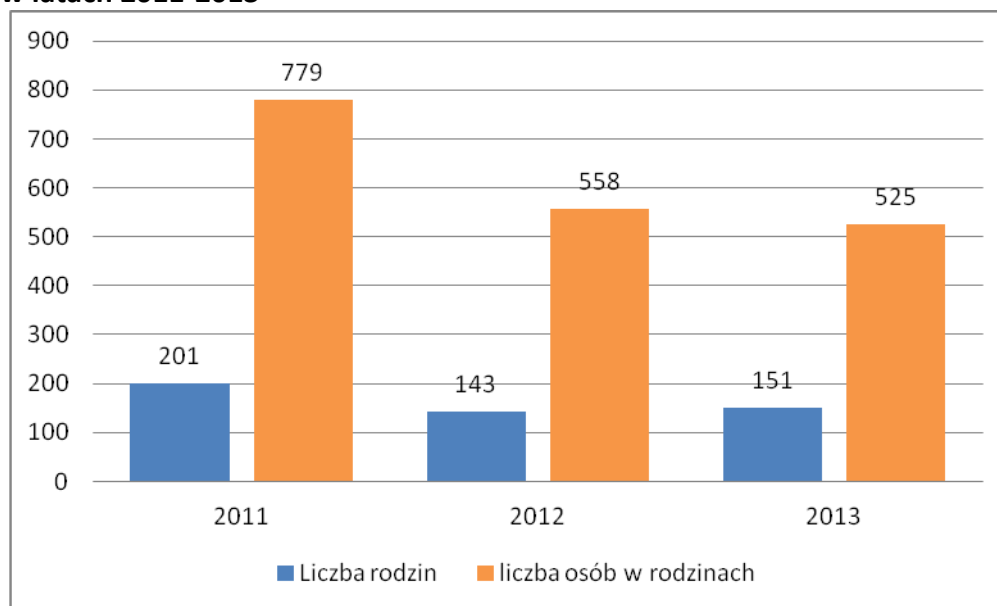
Wykres 21. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia spadku stopy życiowej mieszkańców

Źródło: Badania własne

Jednym z problemów współczesnych rodzin jest również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z tych powodów w 2013 roku pomoc przyznano 151 rodzinom (525 osobom w rodzinach), zatem większej ilości rodzin niż w 2012 roku.

Wykres 22. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2011-2013

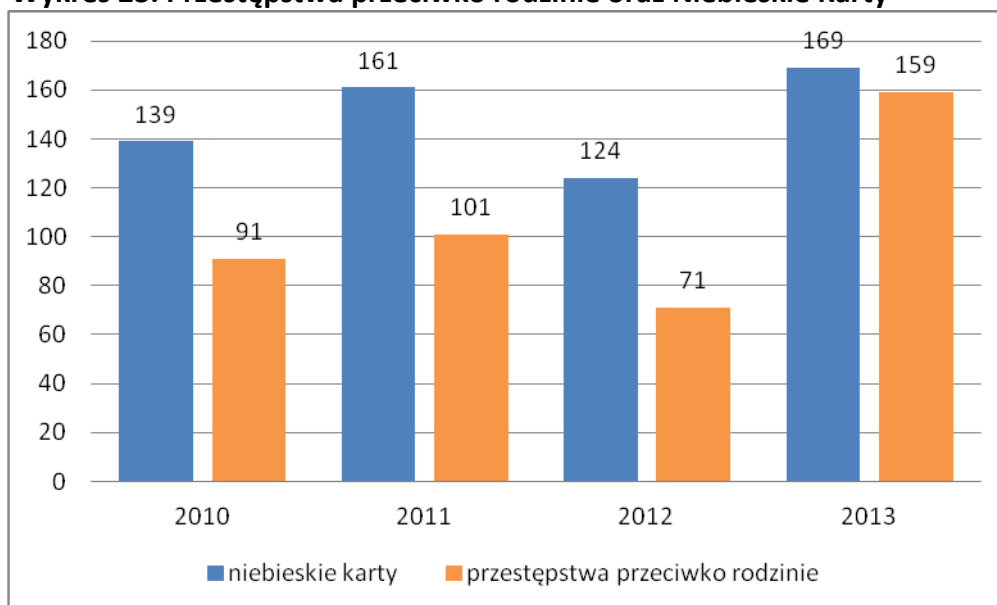

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011 - 2013

3.6. Przemoc w rodzinie

Jednym z problemów w rodzinie jest przemoc, będąca obszarem niezwykle istotnym, a równocześnie trudnym do rozpoznania, bowiem wiele przestępstw trwa latami, a ich ofiary niekiedy nigdy ich nie ujawniają. Poniższy wykres przedstawia liczbę przestępstw przeciwko rodzinie oraz liczbę sporządzonych Niebieskich Kart. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na przełomie 2010-2013 roku ulegała zwiększeniu. W analizowanym okresie, najwięcej przestępstw przeciwko rodzinie odnotowano w 2013 roku (159), a najmniej w roku 2012 (71). Liczba Niebieskich Kart za wyjątkiem 2012 roku ulegała zwiększeniu.

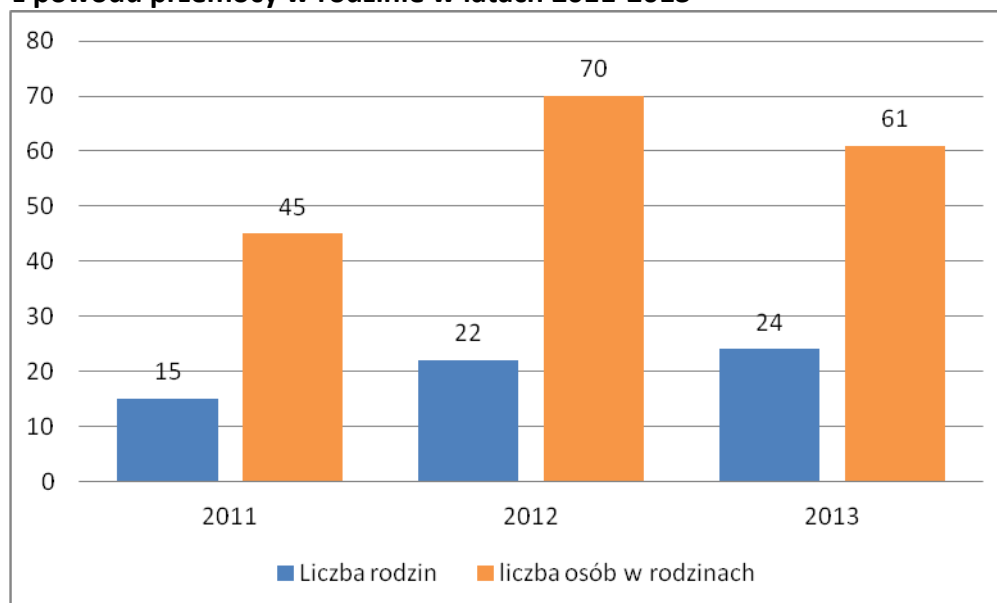
Wykres 23. Przestępstwa przeciwko rodzinie oraz Niebieskie Karty

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Żorach oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W 2013 roku z powodu przemocy w rodzinie ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 61 osób z 24 rodzin. W tym samym okresie w 169 rodzinach wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”. Świadczy to o tym, że przemoc dotyka nie tylko świadczeniobiorców pomocy społecznej ale jest poważnym i narastającym problemem wśród mieszkańców Miasta.

Wykres 24. Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w latach 2011-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011 - 2013

Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie mogą liczyć na pomoc instytucji, w tym Ośrodka Interwencji Kryzysowej. W 2013 roku z terapii dla sprawców przemocy w rodzinie skorzystało 31 osób, zatem porównywalnie jak w latach 2010 - 2011. Znacznie częściej ze wsparcia korzystały ofiary przemocy w rodzinie, w 2013 roku – 131 osób. W tym samym okresie zamieszkało w Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej 27 osób, w tym 15 dzieci.

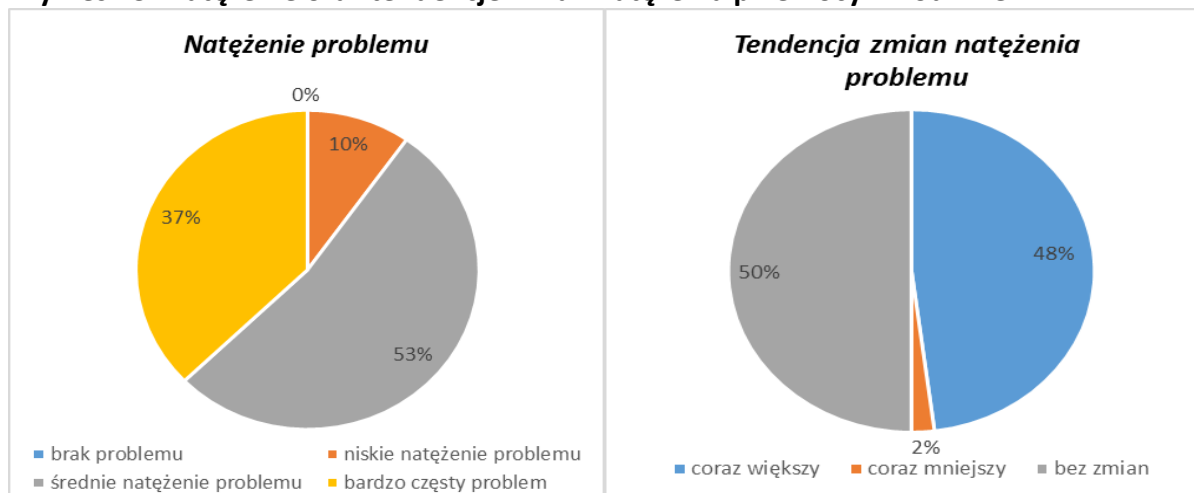
Tabela 9. Ofiary i sprawcy przemocy w rodzinie korzystające z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej w latach 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013
Osoby korzystające z terapii dla sprawców przemocy w rodzinie	37	32	24	31
Osoby korzystające ze wsparcia i pomocy psychologicznej w OIK	133	118	102	131
Ilość osób korzystających ze schronienia w Hostelu OIK	27 w tym 14 dzieci	30 w tym 18 dzieci	41 w tym 25 dzieci	27 w tym 15 dzieci

Źródło: dane Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Problem przemocy w rodzinie w Mieście Żory był także przedmiotem badań ankietowych, których wyniki przedstawiają poniższe wykresy. Nieco ponad połowa respondentów (53%) wskazała na średnie natężenie tego problemu, 37% badanych uznało, że jest to bardzo częsty problem, a 10% respondentów wskazało na jego niskie natężenie. Badani odpowiedzieli również na pytanie o tendencje zmian natężenia problemu przemocy w rodzinie. Połowa badanych uznała, że problem pozostanie bez zmian, a 48% że będzie coraz większy, jedynie 2% badanych uznało, że problem będzie coraz mniejszy.

Wykres 25. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przemocy w rodzinie

Źródło: Badania własne

3.7. Uzależnienia

3.7.1. Alkoholizm

Alkoholizm sam w sobie jest jednym z problemów społecznych oraz skutkiem innych problemów – takich jak: ubóstwo, bezrobocie, przemoc, przestępczość czy problemy rodzinne i wychowawcze. Poniższa tabela przedstawia dane dot. porad udzielanych w Poradni Uzależnień. W latach 2011-2013 nastąpiło ponad dwukrotne zwiększenie ilości udzielonych porad, w 2013 udzielono ich 2 747. Ponadto, nastąpiło blisko trzykrotne zwiększenie liczby kobiet korzystających z porad, których w 2013 roku było 1 298.

Tabela 10. Porady udzielone osobom uzależnionym w latach 2011- 2013

	2011	2012	2013
ilość udzielonych porad	1042	2482	2747
w tym:			
- młodzież w wieku 0 -18 lat	34	79	183
- osoby w wieku 19 - 64 lat	976	2356	2560
- osoby w wieku powyżej 65 lat	32	49	4
ilość kobiet korzystających z porad	288	1004	1298

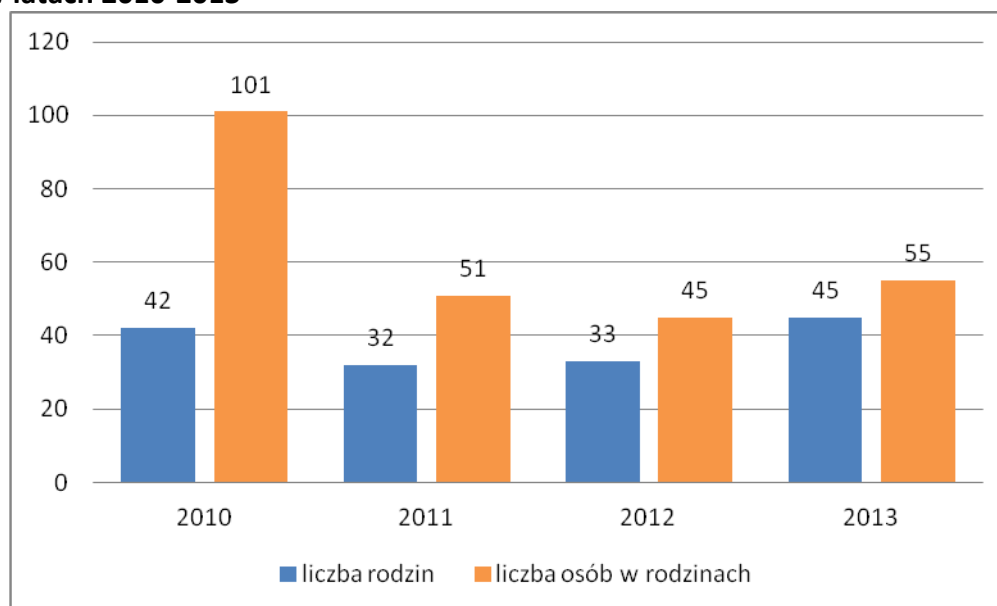
Źródło: Urząd Miasta Żory Wydział Spraw Społecznych

W 2013 roku najliczniejszą grupę wiekową osób, którym udzielono porad w Poradni Uzależnień, stanowiły osoby w wieku od 19 do 64 lat – 2560 osób. Liczną grupę stanowili również

najmłodsi (od 0-18 lat), bowiem 183 osoby. Najrzadziej porady były udzielane osobom najstarszym, w wieku powyżej 64 lat, osób takich było 4.

Z powodu alkoholizmu cierpią rodziny, jednakże mogą one liczyć na pomoc społeczną. W 2013 roku z powodu alkoholizmu pomoc przyznano 55 osobom z 45 rodzin.

Wykres 26. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2010-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011 - 2013

Skutki alkoholizmu są różnorakie, poniższe dane wskazują jedynie na pewne ich wymiary. Na przestrzeni 2010 oraz 2011 roku, zatrzymano odpowiednio 413 oraz 355 osób do wytrzeźwienia. Dane te dotyczą również nieletnich, bowiem wśród wskazanej liczby zatrzymanych w 2010, 2011 roku, odpowiednio 32 oraz 50 osób to osoby nieletnie. W 2012 roku nastąpił zdecydowany spadek zatrzymań wśród nieletnich nietrzeźwych. Na przestrzeni analizowanego okresu zmalała liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia. Ponadto, wzrosła również liczba nietrzeźwych kierowców, którym odebrano prawo jazdy, w 2012 roku – 160 osób.

Tabela 11. Naruszenia prawa i porządku publicznego dokonane pod wpływem alkoholu

	2010	2011	2012
Ilość osób zatrzymanych do wytrzeźwienia:	413	355	312
W tym nieletnich	32	50	5
Nietrzeźwi kierowcy, którym odebrano prawo jazdy	121	159	160

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Żorach

Jedną z metod walki z alkoholizmem jest leczenie uzależnionych. W 2013 roku wydano aż 178 wniosków o leczenie odwykowe, zatem o 40 więcej niż w 2012 roku. Do roku 2012 o leczenie odwykowe najczęściej wnioskowała rodzina osób uzależnionych. Od 2012 roku, kiedy zaczęły funkcjonować zespoły interdyscyplinarne - to one były najczęściej wnioskującą stroną.

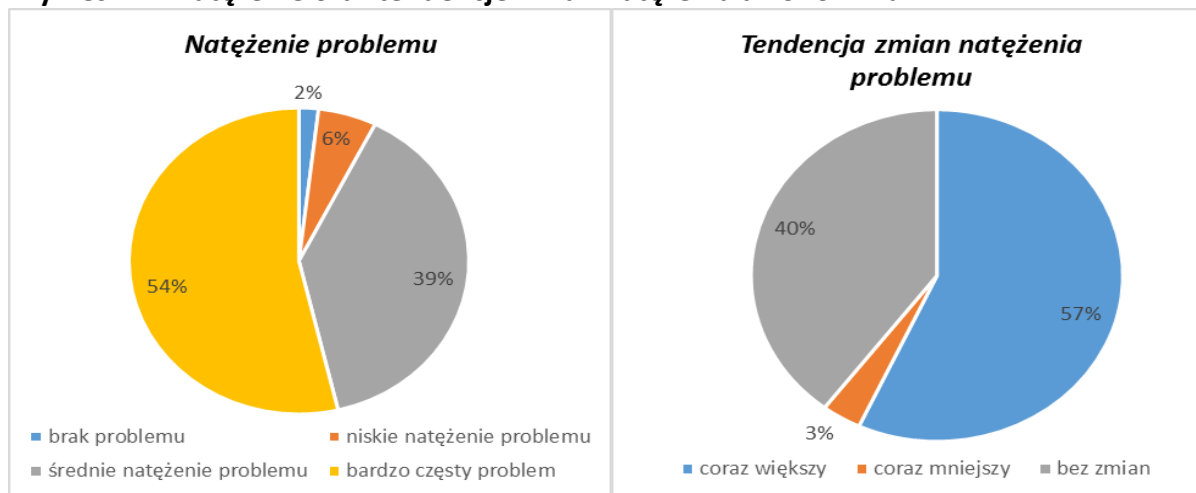
Tabela 12. Wnioski o leczenie odwykowe w latach 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013
Ilość wniosków o leczenie odwykowe, w tym na wniosek:	53	88	138	178
– rodziny	29	36	39	30
– policji	15	25	4	8
– kuratorów	6	23	10	6
– MOPS	3	4	15	5
– zespołu interdyscyplinarnego	-	-	67	119
– inne	-	-	3	10
Wnioski o zobowiązanie do leczenia odwykowego skierowane do sądu	23	11	5	31

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Uzupełnieniem powyższych danych są zaprezentowane poniżej wyniki badań ankietowych. Nieco ponad połowa badanych (54%) alkoholizm w gminie uznała za bardzo częsty problem, 39% respondentów wskazało, że problem ten występuje ze średnim natężeniem. Na niskie natężenie problemu wskazało 6% badanych, a na brak problemu alkoholizmu w gminie jedynie 2% respondentów. Badani ocenili także tendencje zmian natężenia problemu alkoholizmu w gminie. Nieco ponad połowa badanych (57%) wskazała, iż problem ten będzie coraz większy, 40% że pozostanie bez zmian, a jedynie 3%, że będzie coraz mniejszy.

Wykres 27. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia alkoholizmu

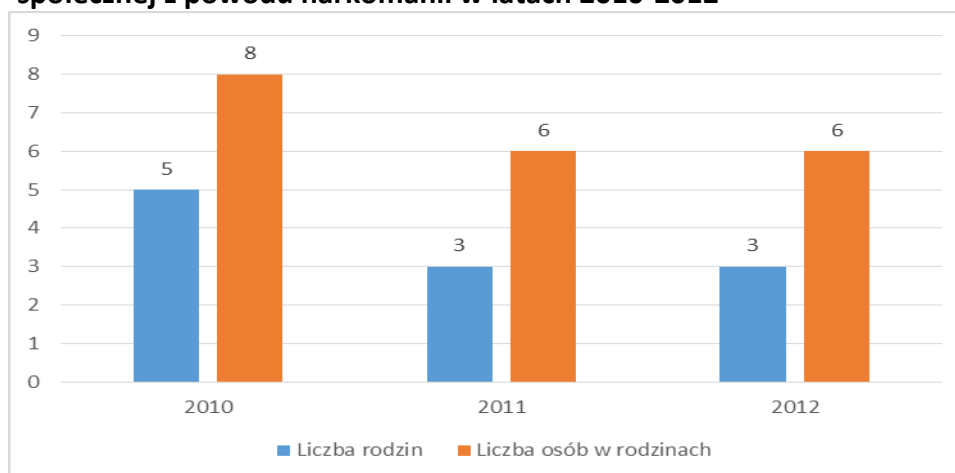
Źródło: Badania własne

3.7.2. Narkomania

Kolejnym poważnym uzależnieniem jest narkomania.

Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin i osób, którym przyznano pomoc z tego powodu od roku 2010. W 2012 roku pomocy z powodu narkomanii udzielono 3 rodzinom i 6 osobom w rodzinach.

Wykres 28. Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej z powodu narkomanii w latach 2010-2012

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010 - 2012

Poniższa tabela przedstawia jedno ze skutków narkomanii, a mianowicie naruszenie prawa i porządku publicznego. W 2012 roku dokonano 100 przestępstw pod wpływem narkotyków, co stanowi o 18 przestępstw mniej niż w roku poprzednim. Odnotowano również 40 osób

podejrzanych o handel narkotykami, ich liczba od 3 lat nieznacznie spada. W ostatnich latach odnotowano 6 osób nieletnich pod wpływem środków odurzających, w tym 2 wychowanków pieczy zastępczej, które z tym problemem zgłosiły się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

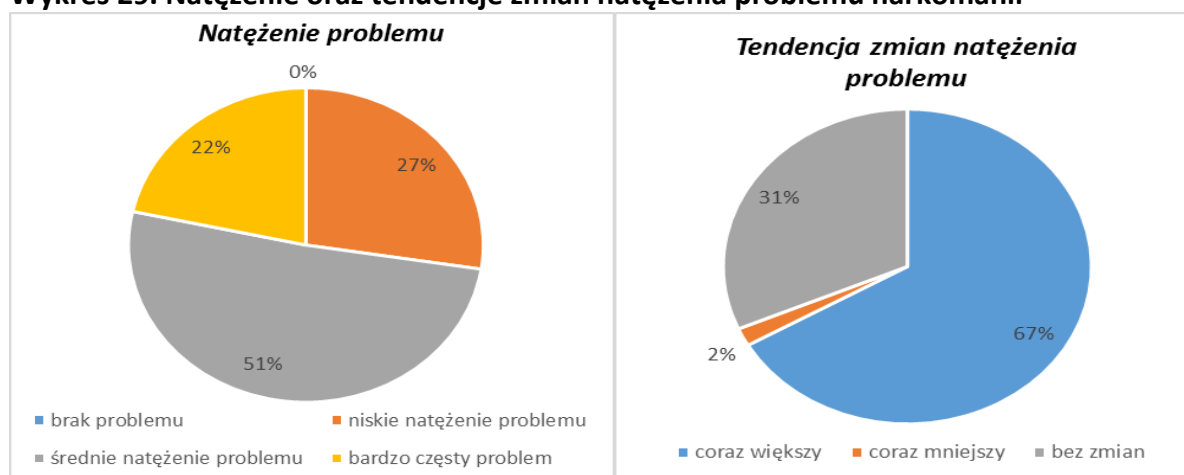
Tabela 13. Naruszenia prawa i porządku publicznego dokonane pod wpływem narkotyków w latach 2010 - 2012

	2010	2011	2012
Ilość przestępstw dokonanych pod wpływem narkotyków	117	118	100
Podejrzani o handel narkotykami	58	42	40

Źródło: Urząd Miasta Żory Wydział Spraw Społecznych

Poniższe wykresy przedstawiają odpowiedzi badanych nt. narkomanii. Badanych zapytano o natężenie problemu narkomanii w gminie. 51% badanych wskazało na średnie natężenie tego problemu, 27% na niskie natężenie, a 22% respondentów problem ten uznało za bardzo częsty. Badani ocenili również tendencje zmian w natężeniu problemu narkomanii w gminie. Ponad połowa badanych (67%) uznała, że problem ten będzie coraz większy, 31% że pozostanie bez zmian, a jedynie 2% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 29. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia problemu narkomanii

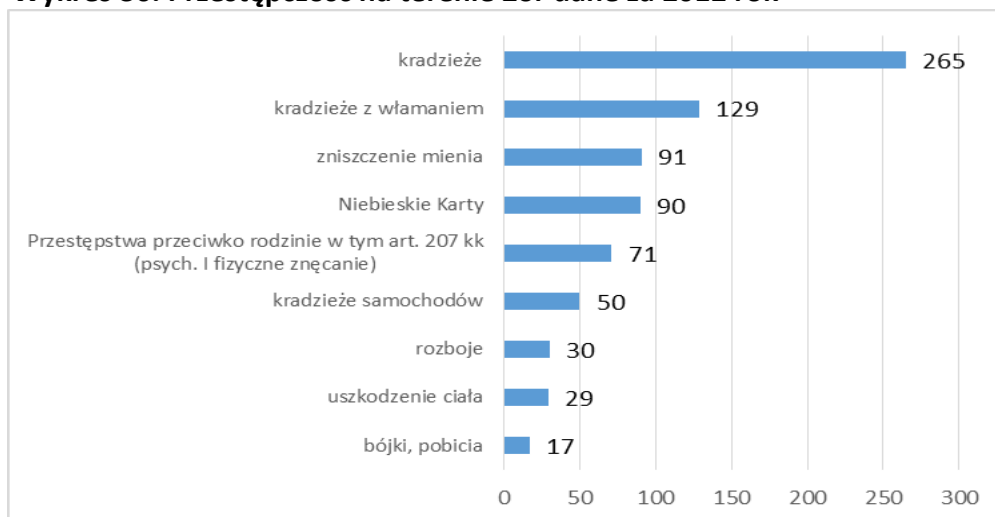
Źródło: Badania własne

3.8. Przestępczość

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jednym z najważniejszych zadań publicznych każdego państwa, a tym samym jednostek terytorialnych.

Zagrożeniami dla bezpieczeństwa publicznego są wykroczenia przeciwko prawu i porządkowi publicznemu. Szczegółowych informacji nt. przestępczości w Żorach dostarczają dane Komendy Miejskiej Policji. Poniższy wykres przedstawia przestępczość na terenie miasta. Najczęściej popełnianymi przestępstwami są kradzieże oraz kradzieże z włamaniem, których w 2012 roku odnotowano odpowiednio 265 oraz 129. Często miały miejsce również zniszczenia mienia (91). Do przestępstw popełnianych nieco rzadziej, zaliczają się kradzieże samochodów (50), rozboje (30) oraz uszkodzenia ciała (29). Najrzadziej popełnianymi przestępstwami w 2012 roku były bójki i pobicia (17).

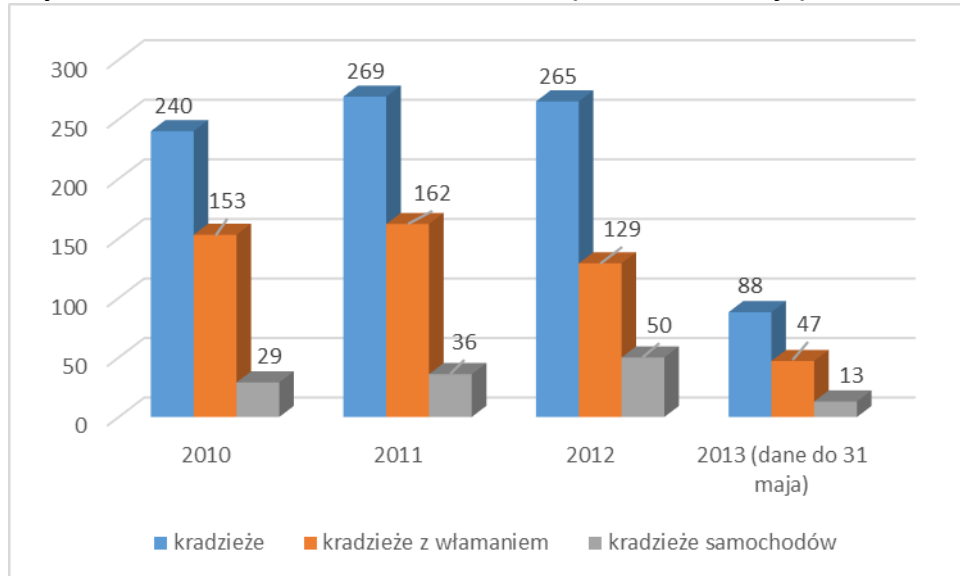
Wykres 30. Przestępczość na terenie Żor dane za 2012 rok

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Żorach

Informacji nt. kradzieży dokonywanych na przełomie 2010-2013 roku (dane do 31 maja) dostarcza poniższy wykres. Największą ilość kradzieży oraz kradzieży z włamaniem odnotowano w 2011 roku. Z kolei najwięcej kradzieży samochodów miało miejsce w 2012 roku. Biorąc pod uwagę dane do 31 maja bieżącego roku, doszło już do 88 kradzieży, 47 kradzieży z włamaniem oraz 13 kradzieży samochodów.

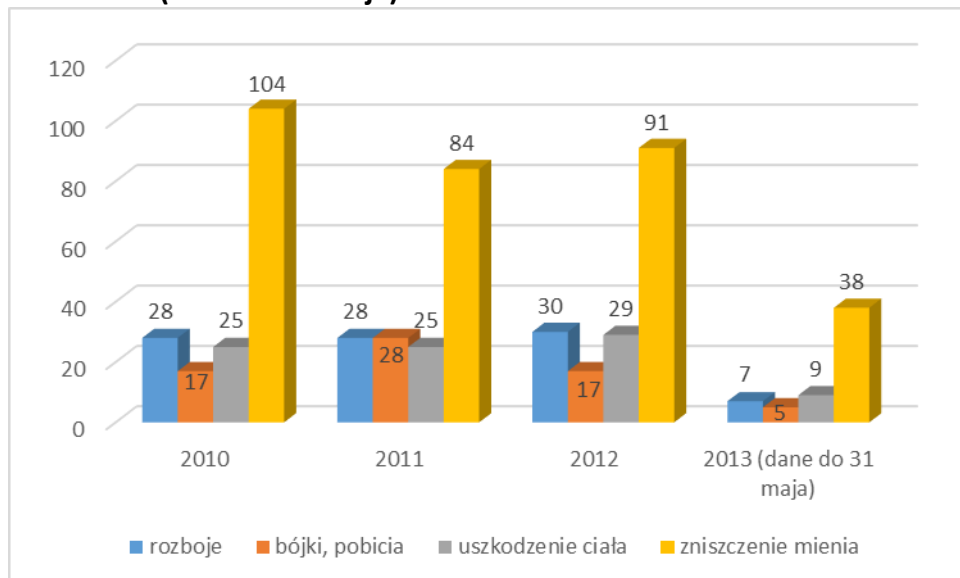
Wykres 31. Kradzieże w latach 2010-2013 (dane do 31 maja)

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Żorach

Informacji o zmianach w liczbie pozostałych przestępstw na przestrzeni 2010-2013 (dane do 31 maja) dostarcza poniższy wykres. W roku 2013 (do 31 maja) miało miejsce 7 rozboi, 5 bójek i pobić, 9 uszkodzeń ciała oraz 38 zniszczeń mienia.

Wykres 32. Rozboje, bójki, uszkodzenia ciała oraz zniszczenia mienia w latach 2010-2013 (dane do 31 maja)

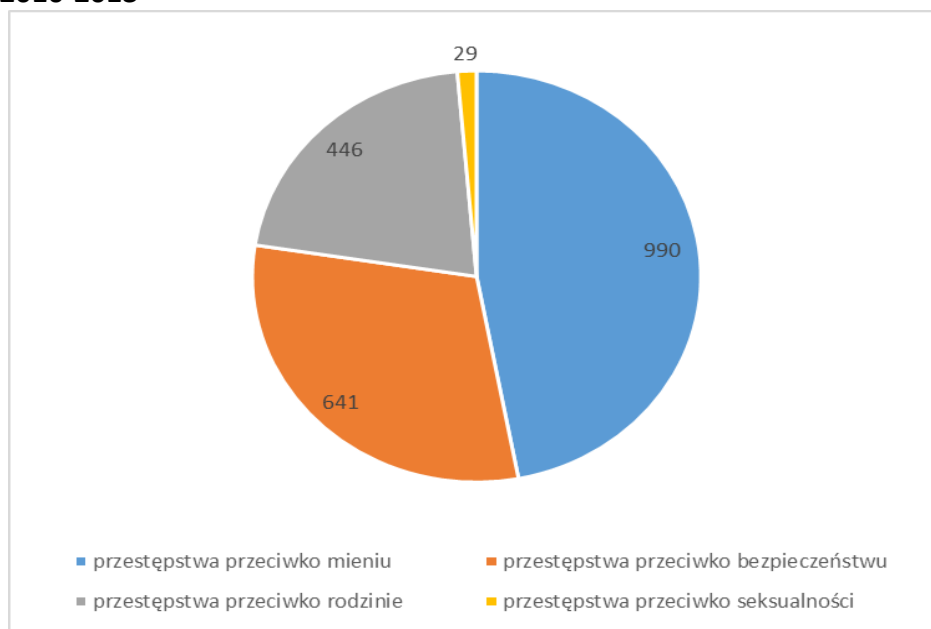

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Żorach

Poniższy wykres przedstawia dane Sądu Rejonowego nt. spraw karnych w zależności od rodzaju przestępstw w latach 2010-2013. Największa część spraw karnych została wszczęta z powodu przestępstw przeciwko mieniu (990 spraw karnych), nieco mniej bo 641 z powodu

przestępstw przeciwko bezpieczeństwu. Z powodu przestępstw przeciwko rodzinie wszczęto 446 spraw karnych. Najradszą przyczyną spraw karnych były przestępstwa przeciwko seksualności – 29.

Wykres 33. Liczba spraw karnych z podziałem na rodzaje przestępstw w latach 2010-2013

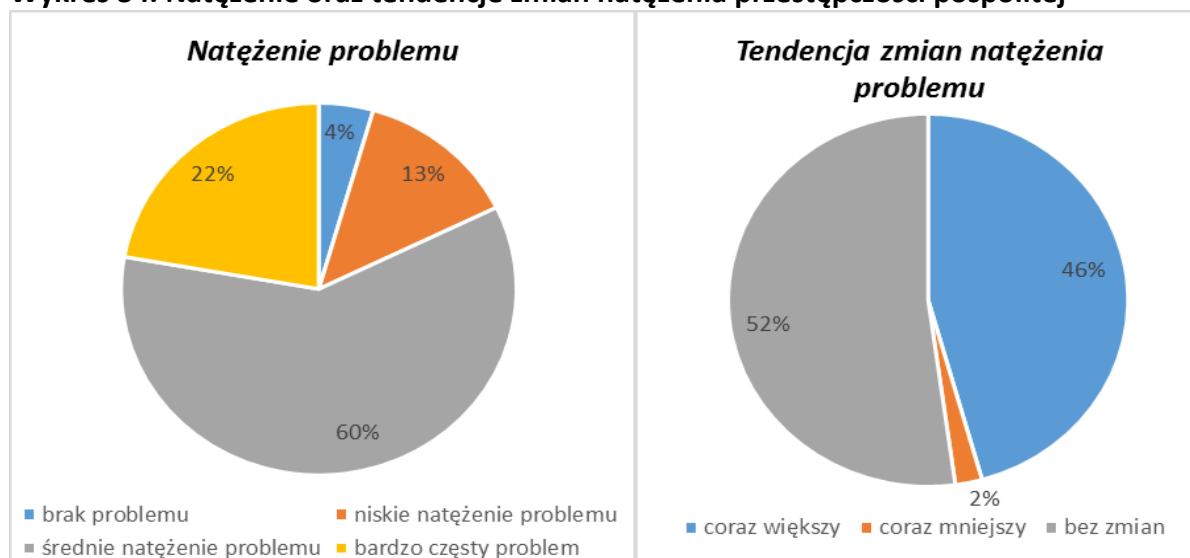

Źródło: dane Sądu Rejonowego w Żorach

Na przestrzeni 2010-2013 roku prowadzono 261 spraw o przestępstwa przeciwko rodzinie, zdrowiu i życiu. Prowadzono aż 2007 dozorów kuratorskich w rodzinach, 260 dozorów kuratorskich wśród nieletnich oraz 436 dozorów kuratorskich w rodzinach.

Dodatkowych informacji nt. przestępczości dostarczają poniższe wykresy, przedstawiające wyniki badań ankietowych. Badani oceniając natężenie problemu przestępczości pospolitej w gminie najczęściej wskazywali (60% respondentów) na średnie natężenie tego problemu, 22% respondentów problem uznało za bardzo częsty. 13% badanych natężenie problemu oceniło jako niskie, a 4% wskazało na brak problemu. Z kolei oceniając tendencje zmian natężenia problemu przestępczości pospolitej, 52% badanych wskazało, że problem pozostanie bez zmian, 46% że będzie coraz większy, a 2% że będzie coraz mniejszy.

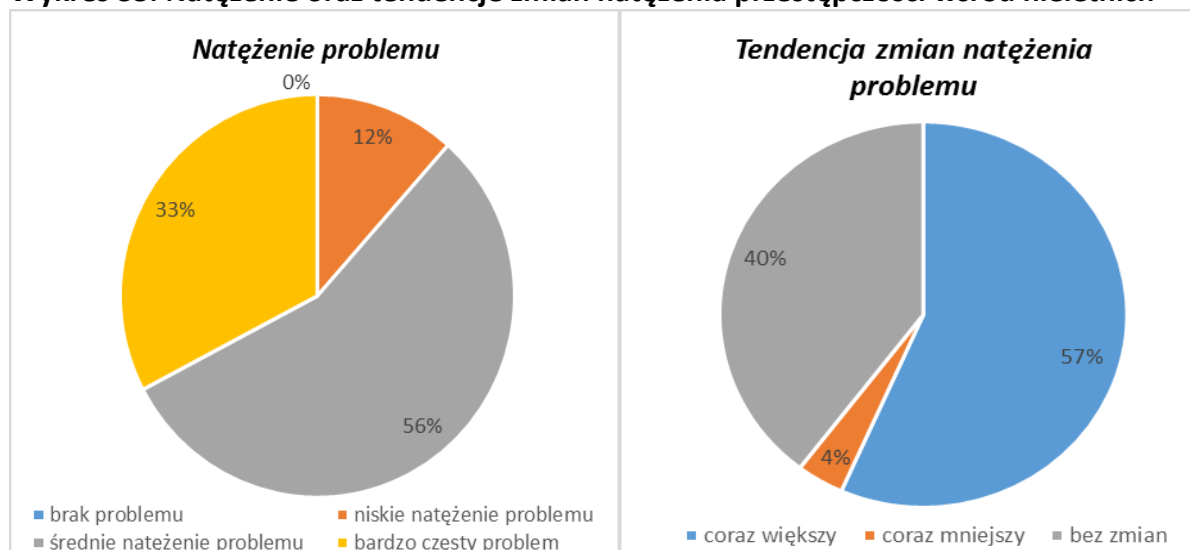
Wykres 34. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przestępczości pospolitej

Źródło: Badania własne

Kolejnym badanym problemem była przestępczość wśród nieletnich w gminie. 56% badanych wskazało na średnie natężenie tego problemu, 33% uznało go za bardzo częsty, a 12% respondentów wskazało na jego niskie natężenie. Badani oceniali także tendencje zmian natężenia problemu przestępczości wśród nieletnich w gminie. 57% respondentów wskazało, że problem będzie coraz większy, 40% że pozostanie bez zmian, a jedynie 4% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 35. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przestępczości wśród nieletnich

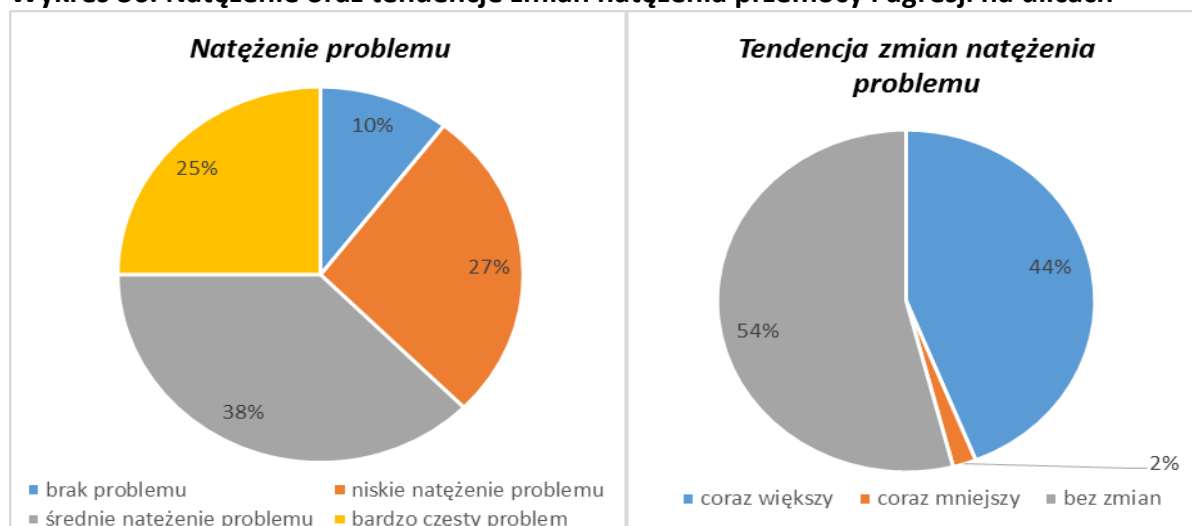

Źródło: Badania własne

Wyników badań nt. przemocy i agresji na ulicach w gminie dostarcza kolejny wykres. 38% badanych uznało, że problem ten występuje ze średnim natężeniem, 27% wskazało na jego niskie

natężenie, ¼ badanych uznała, że jest to bardzo częsty problem, a 10% badanych wskazało na jego brak. Z kolei oceniając tendencje zmian natężenia problemu przemocy i agresji na ulicach w gminie 54% respondentów wskazało, że problem ten pozostanie bez zmian, 44% że będzie coraz większy, a jedynie 2% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 36. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przemocy i agresji na ulicach

Źródło: Badania własne

3.9. Zdrowie, niepełnosprawność i starość

Jak wynika z ogólnopolskiego badania poświęconego analizie kondycji zdrowotnej Polaków¹² można wskazać na kilka kluczowych wniosków:

- Wydłuża się przeciętne trwanie życia (determinowane czynnikami życiowymi, statusem materialnym oraz jakością środowiska naturalnego),
- Spada dzietność oraz umieralność niemowląt,
- Spada liczba zgonów z powodu chorób układu krążenia (w 2010r. 46% ogółu przyczyn zgonów) oraz chorób nowotworowych,
- Częstsze hospitalizacje dotyczą dzieci, natomiast osoby starsze są proporcjonalnie nisko reprezentowane,
- Wzrasta liczba pacjentów pomocy psychiatrycznej (w latach 2007- 2010 wzrost o 88%) dominują zaburzenia nerwicowe oraz leczenie w związku z uzależnieniami,

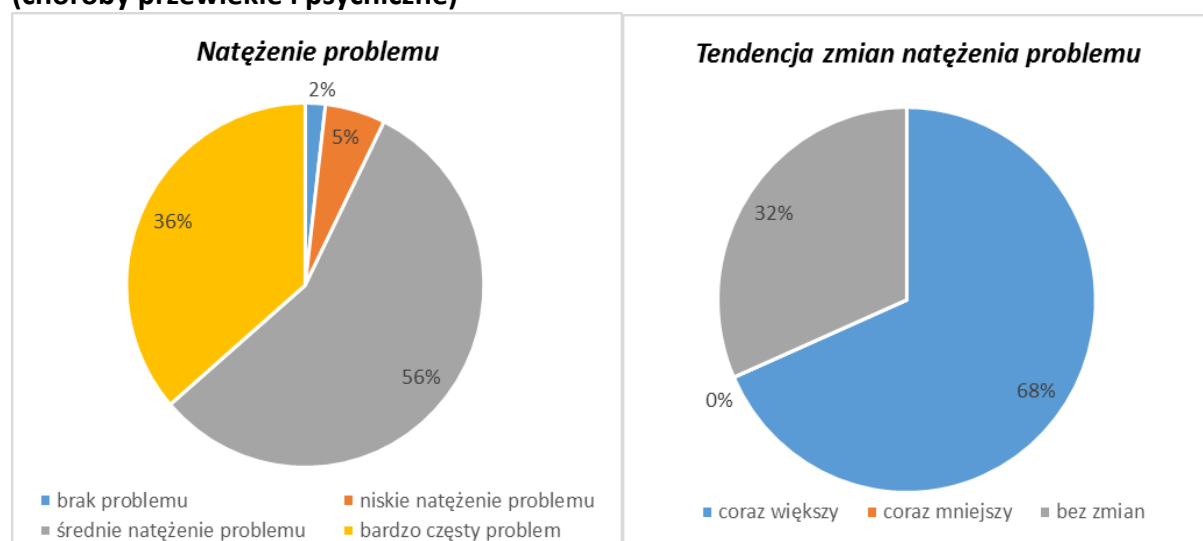
¹² „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania”. Raport Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny. Praca zbiorowa pod red. Bohdana Wojtyniaka, Pawła Gorczyńskiego, Bożeny Moskalewicz. Warszawa 2012 passim

- Następuje poprawa sytuacji epidemiologicznej (mniejsze rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych, spadek zachorowalności, zwiększenie zakresu szczepień profilaktycznych).

Dane te można również odnieść do sytuacji zdrowotnej mieszkańców Żor.

O zdrowie społeczeństwa (choroby przewlekłe i psychiczne) w gminie, zostali zapytani respondenci w badaniach ankietowych. Nieco ponad połowa badanych (56%) wskazała na średnie natężenie problemu złego stanu zdrowia społeczeństwa gminy, a 36% respondentów uznało go za bardzo częsty. Na to, iż problem ten występuje z niskim natężeniem wskazało już tylko 5% badanych, a jedynie 2% na brak takiego problemu. Badani zapytani o tendencje zmian w natężeniu problemu złego stanu zdrowia społeczeństwa w gminie w większości (68%) uznali, że problem ten będzie coraz większy, a 32% że pozostanie bez zmian.

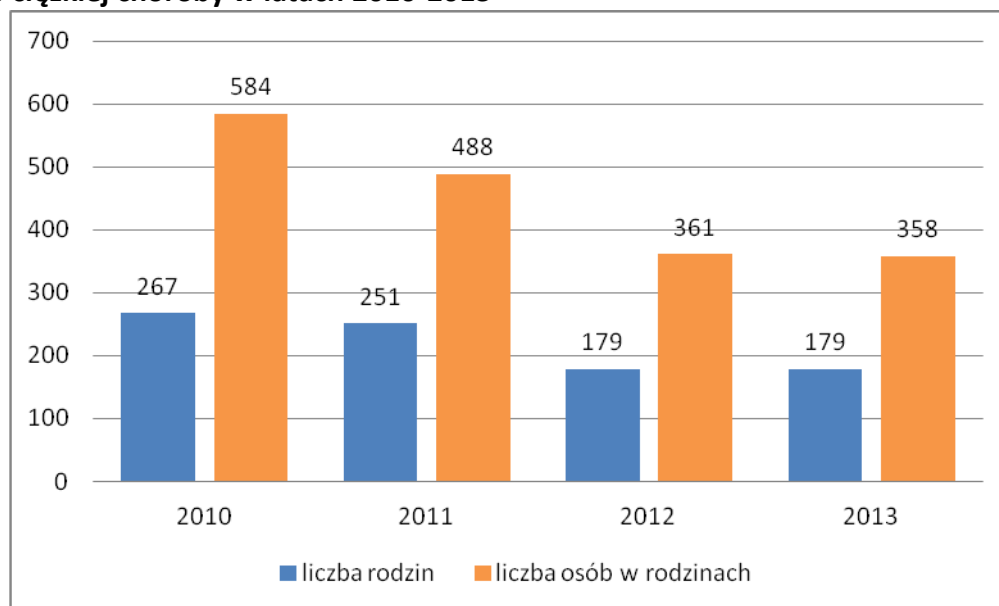
Wykres 37. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia złego stanu zdrowia społeczeństwa (choroby przewlekłe i psychiczne)

Źródło: Badania własne

W 2013 roku z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pomoc przyznano 179 rodzinom (358 osobom w rodzinie). Od 2010 roku nastąpił spadek liczby rodzin i osób, którym przyznano pomoc z tego powodu.

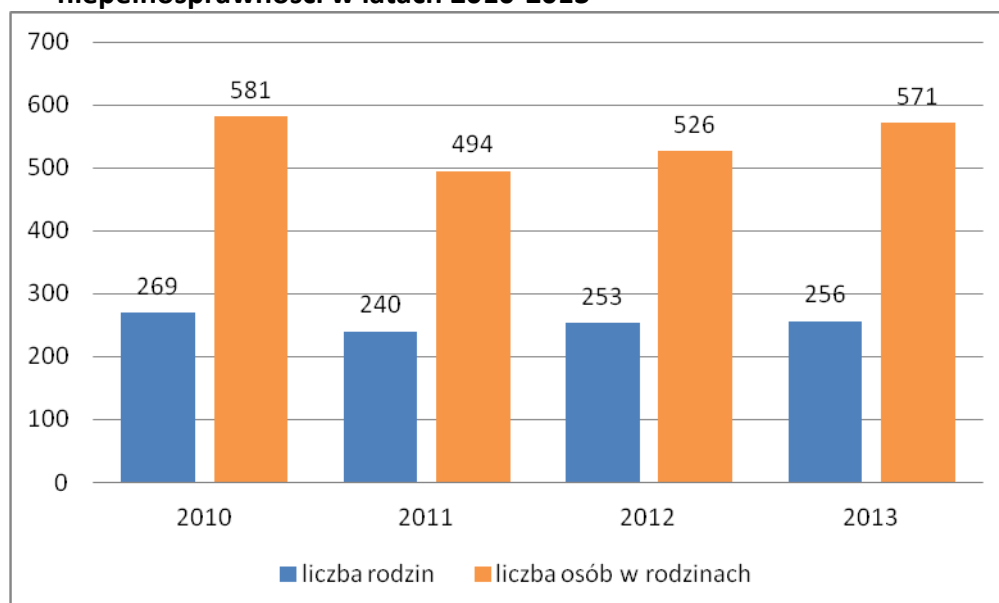
Wykres 38. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2010-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010 - 2013

Bardzo poważnym problemem jest także niepełnosprawność. W 2013 roku pomocy z powodu niepełnosprawności udzielono 256 rodzinom (571 osobom w rodzinach). W latach 2010 - 2013 ilość osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności pozostaje na porównywalnym poziomie.

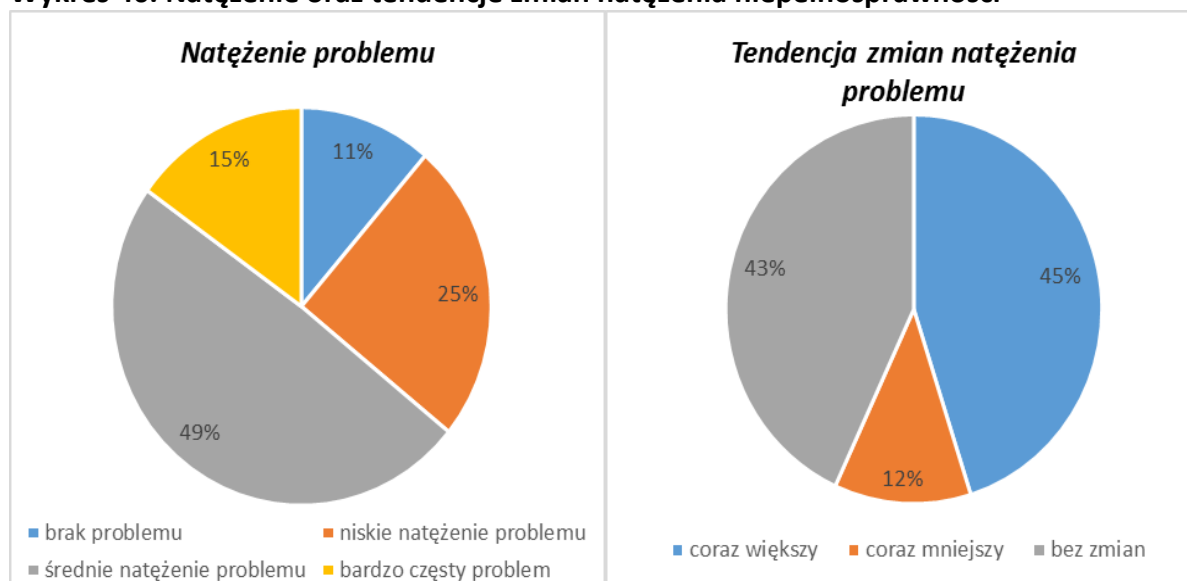
Wykres 39. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2010-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010 - 2013

Poniższe wykresy przedstawiają wyniki odpowiedzi badanych nt. problemu niepełnosprawności w Żorach. Blisko połowa respondentów (49%) wskazała na średnie natężenie problemu niepełnosprawności, ¼ na jego niskie natężenie, 15% badanych problem ten uznało za bardzo częsty, a 11% wskazało na jego brak. Badani w odpowiedzi na pytanie o tendencje zmian natężenia problemu niepełnosprawności najczęściej wskazywali na to, iż problem ten będzie coraz większy (45%) oraz, że pozostanie bez zmian (43%), najrzadziej odpowiadali, że będzie coraz mniejszy (12%).

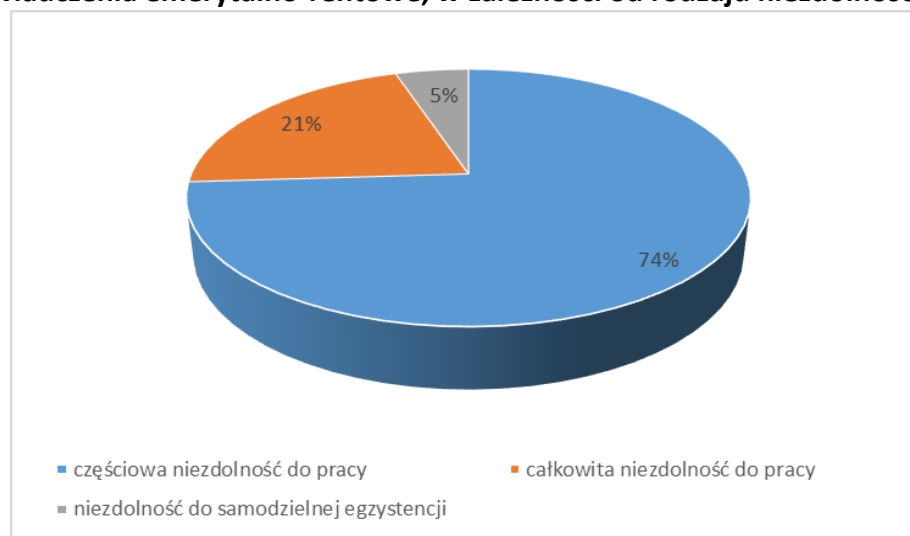
Wykres 40. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia niepełnosprawności

Źródło: Badania własne

Poniższy wykres przedstawia dane nt. osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w zależności od rodzaju niezdolności do pracy. Blisko ¾ świadczeniobiorców stanowią osoby pobierające świadczenia z powodu częściowej niezdolności do pracy. 21% osób pobiera świadczenia z powodu całkowitej niezdolności do pracy. Najmniejszą grupę (5%) stanowią osoby, które świadczenia pobierają z powodu niezdolności do samodzielnej egzystencji.

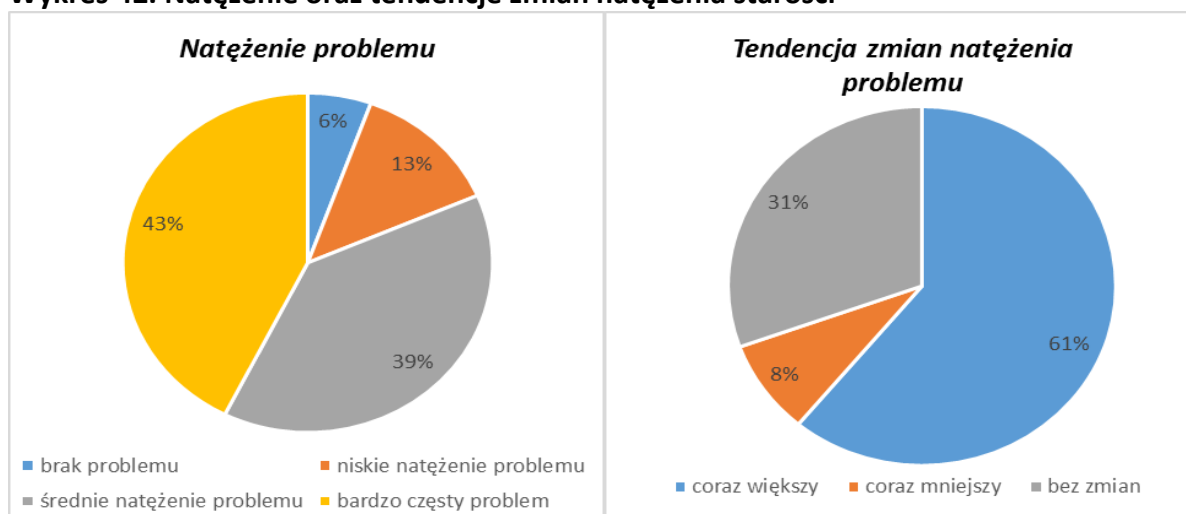
Wykres 41. Liczba świadczeniobiorców z terenu Miasta Żory pobierających świadczenia emerytalno-rentowe, w zależności od rodzaju niezdolności do pracy

Źródło: dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rybniku

Dla polityki społecznej niezmiennie istotna jest kwestia starzenia się społeczeństwa, stąd też i ten problem został uwzględniony w badaniach ankietowych. Badani oceniając natężenie problemu starości w Żorach, najczęściej wskazywali, na to iż jest on bardzo częstym problemem (43%) oraz, że występuje ze średnim natężeniem (39%). 13% respondentów wskazało na jego niskie natężenie, a 6% na brak problemu starości w gminie. Natomiast oceniając tendencje zmian natężenia problemu starości w gminie, 61% respondentów wskazało na odpowiedź, iż problem ten będzie coraz większy, 31% że pozostanie bez zmian, a 8% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 42. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia starości

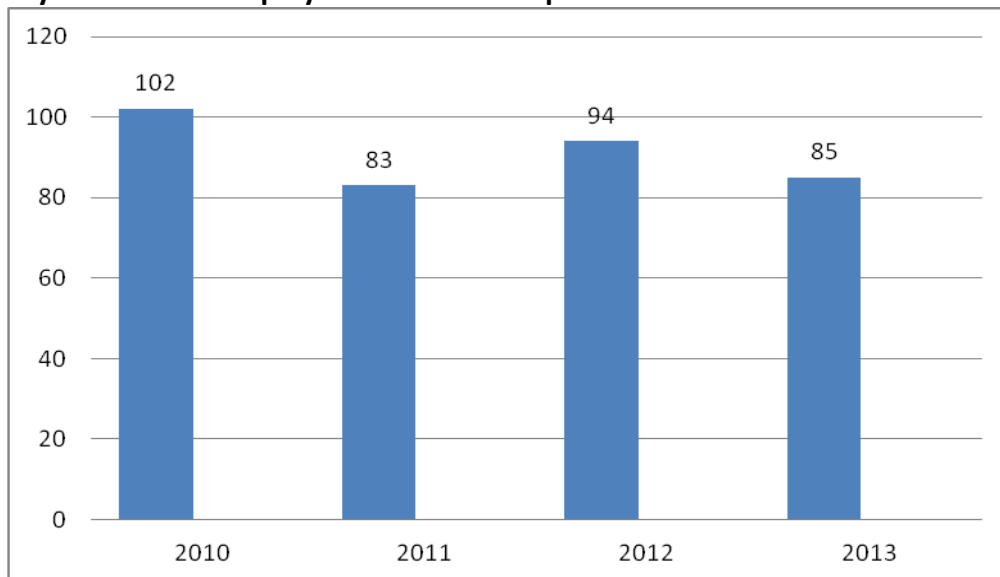

Źródło: Badania własne

3.10. Bezdomność

Jednym z problemów społecznych, który staje się coraz bardziej widoczny jest bezdomność. W 2013 roku z powodu bezdomności pomoc przyznano 85 osobom, w tym 3 matkom z dziećmi.

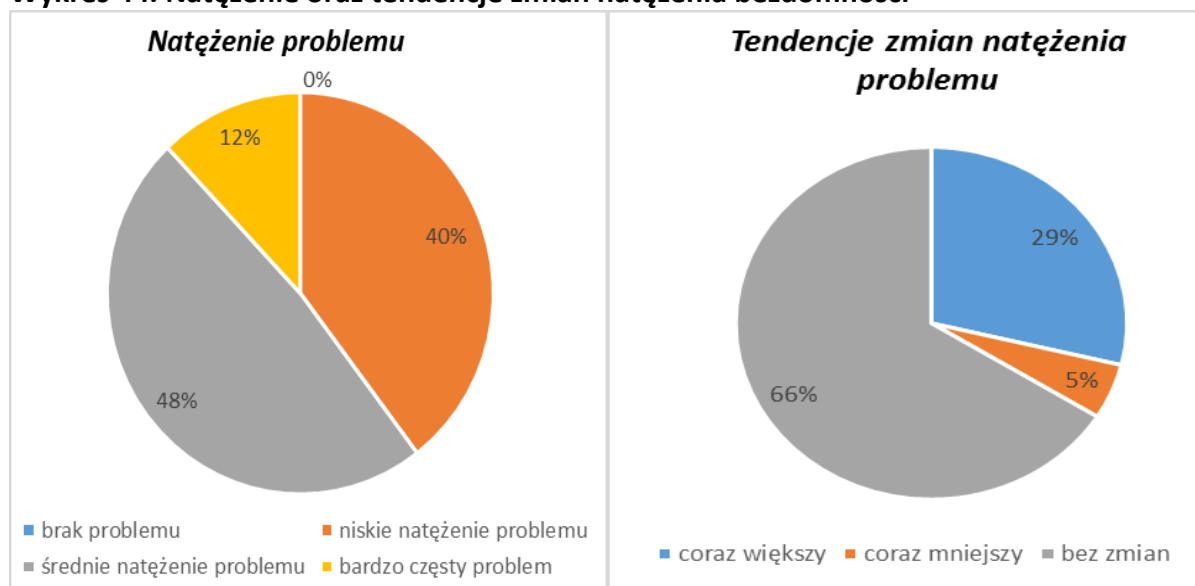
Wykres 43. Pomoc przyznana osobom z powodu bezdomności w latach 2010-2013

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010 – 2013

W badaniach ankietowych 48% badanych wskazało na średnie natężenie problemu bezdomności, 40% na niskie natężenie, a 12% uznało, że jest to bardzo częsty problem. Z kolei oceniając tendencje zmian natężenia problemu bezdomności, aż 66% badanych uznało, że problem ten pozostanie bez zmian, 29% że będzie coraz większy, a jedynie 5% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 44. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia bezdomności

Źródło: Badania własne

3.11. Warunki mieszkaniowe

Zapis art. 75 Konstytucji RP obliguje władze publiczne do prowadzenia polityki sprzyjającej zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, przeciwdziałania bezdomności, wspierania budownictwa socjalnego oraz popierania działań obywateli zmierzających do uzyskania własnego mieszkania.

Zasobem lokalowym gminy zarządza na terenie Miasta Żory Zarząd Budynków Miejskich. Według stanu na 31 maja 2013 roku dysponuje on 969 mieszkaniami komunalnymi (w tym lokalami socjalnymi), w których zamieszkują 2 934 osoby.

Tabela 14. Zasoby lokalowe zarządzane przez Zarząd Budynków Miejskich w Żorach i mieszkańcy lokali zarządzanych przez ZBM w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 ¹³
Liczba mieszkań komunalnych (w tym lokale socjalne)	1 051	994	973	969
Liczba mieszkań socjalnych	246	227	239	239
Liczba lokatorów mieszkań komunalnych ogółem	3 167	3 147	2 916	2 934
Liczba mieszkań własnościowych w zasobach wspólnot mieszkaniowych zarządzanych przez ZBM	306	346	362	365
Liczba mieszkańców lokali własnościowych w zasobach wspólnot mieszkaniowych zarządzanych przez ZBM	789	832	829	868

Źródło: dane Zarządu Budynków Miejskich

Do największych podmiotów zarządzających lokalami mieszkalnymi na terenie miasta należą Spółdzielnia Mieszkaniowa w Żorach i Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa”. Liczba mieszkańców obu wspólnot od 2010 roku ulegała stopniowemu spadkowi (w 2010 roku w zasobach spółdzielni zamieszkiwało 31 116 osób, natomiast w 2013 już tylko 29 685). Z kolei liczba członków obu wspólnot ulegała wahaniom, w 2013 roku osiągając 9 489 członków.

¹³ Dana według stanu na dzień 31 maja 2013 roku.

Tabela 15. Mieszkańcy spółdzielni mieszkaniowych w latach 2010-2013

		2010	2011	2012	2013
Liczba osób zamieszkujących	łącznie	31 116	30 415	29 857	29 685
	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Żorach	18 213	17 871	17 603	17 434 ¹⁴
	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa”	12 903	12 544	12 254	12 251
Liczba członków	łącznie	10 289	9 932	9 479	9 489
	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Żorach	6 472	6 203	5 887	5 835
	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa”	3 817	3 729	3 592	3 654

Źródło: dane Spółdzielni Mieszkaniowej w Żorach i Spółdzielni Mieszkaniowej „Nowa”

Poniższa tabela przedstawia liczbę wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2010-2013. W roku 2013 wypłacono 5 913 dodatków mieszkaniowych na kwotę 1 180 072 zł. Wypłacane dodatki mieszkaniowe najczęściej wpływały na rzecz zasobów mieszkaniowych spółdzielczych oraz gminnych.

Tabela 16. Dodatki mieszkaniowe w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem, w tym:	5565	5520	5593	5913
– w zasobie gminy	2512	2622	2752	2954
– w zasobie spółdzielczym	2814	2709	2647	2710
– w zasobie wspólnot mieszkaniowych	216	159	168	180
– w zasobie prywatnym	11	18	14	57
– w innym zasobie	12	12	12	12
Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem	1 008 417 zł	1 150 620 zł	1 152 613 zł	1 180 072 zł

Źródło: Urząd Miasta Żory, Wydział Lokalowy

Spółdzielnia Mieszkaniowa w Żorach zarządza 7 138 mieszkaniami o łącznej powierzchni użytkowej 399 619,42 m². Mieszkania te zlokalizowane są w 89 budynkach. Według stanu na 31 maja 2013 roku zadłużonych było blisko 3 000 mieszkańców. Do końca maja 2013 roku spółdzielnia wszczęła 5 postępowań eksmisyjnych.

¹⁴ Dana według stanu na dzień 30 listopada 2013 roku.

Tabela 17. Eksmisje oraz mieszkania zadłużone Spółdzielni Mieszkaniowej w Żorach w latach 2010- 2013 (dane na 31 maja 2013 roku)

	2010	2011	2012	2013
Ilość wniesionych do Sądu spraw o eksmisję	9	19	4	5
Liczba mieszkań zadłużonych ogółem	3065	2530	2605	2977 ¹⁵
Mieszkań zadłużonych ogółem w %	42,94%	35,45%	36,49%	41,71%

Źródło: dane Spółdzielni Mieszkaniowej w Żorach

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa” na terenie Żor liczy 4 572 mieszkań, których łączna powierzchnia użytkowa wynosi 253 220, 96 m². W bieżącym roku zadłużonych jest 7,09% mieszkań. Do 6 czerwca 2013 roku wniesiono do sądu 5 spraw o eksmisję.

Tabela 18. Eksmisje oraz mieszkania zadłużone Spółdzielni Mieszkaniowej „Nowa” w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Ilość wniesionych do Sądu spraw o eksmisję	3	2	8	5
Liczba mieszkań zadłużonych >1000 zł	377	351	333	324
Mieszkań zadłużonych >1000 zł w %	8,25%	7,68%	7,28%	7,09%

Źródło: dane Spółdzielni Mieszkaniowej „Nowa”

Tabela 19. Eksmisje z mieszkań administrowanych przez Zarząd Budynków Miejskich w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Ilość wyroków eksmisji oczekujących na wykonanie	47	90	92	84
Ilość wykonanych wyroków eksmisji	17	10	36	16
Liczba zadłużonych lokali komunalnych	504	435	431	320
Liczba zadłużonych lokali socjalnych	322	271	270	244

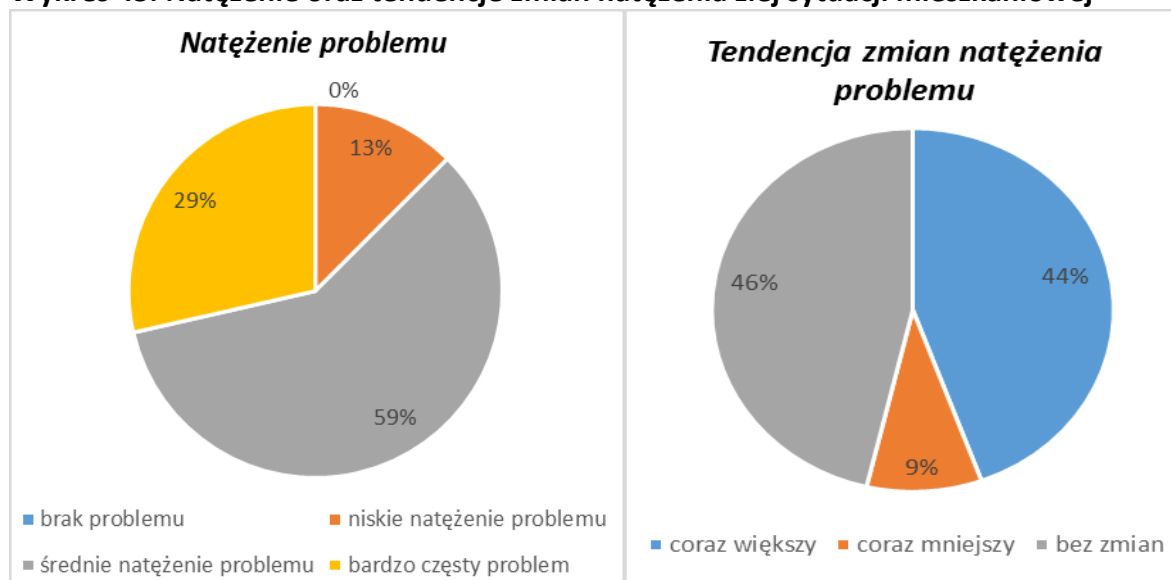
Źródło: dane Zarządu Budynków Miejskich

Poniższe wykresy przedstawiają ocenę sytuacji mieszkaniowej w opinii badanych. Na pytanie o natężenie problemu złej sytuacji mieszkaniowej w gminie, 59% badanych wskazało na średnie natężenie tego problemu, 29% uznało go za bardzo częsty problem, a 13% badanych wskazało na jego niskie natężenie. Przedmiotem oceny badanych była również tendencja zmian

¹⁵ Dana na dzień 31 maja 2013 roku.

natężenia problemu złej sytuacji mieszkaniowej w gminie. 46% respondentów wskazało na brak zmian w tym zakresie, 44% na to iż problem ten będzie coraz większy, a 9% że będzie coraz mniejszy.

Wykres 45. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia złej sytuacji mieszkaniowej

Źródło: Badania własne

4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie: analiza SWOT

Analiza SWOT polega na ustaleniu silnych i słabych stron wynikających ze stanu zasobów własnych miasta oraz szans i zagrożeń związanych z aktualnym stanem i kierunkami zmian otoczenia, czyli pozytywnych i negatywnych elementów wewnętrznych i zewnętrznych.

Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

- **S** – Strengths (**silne strony**, atuty) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **W** – Weaknesses (**słabe strony**, wady) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **O** – Opportunities (**szanse**, okazje, możliwości) – czynniki zewnętrzne (otoczenie),
- **T** – Threats (**zagrożenia**, trudności) – czynniki zewnętrzne (otoczenie).

Ocena czynników wewnętrznych i zewnętrznych, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego, pomaga dokonać analizy zasobów miasta (czynniki materialne, finansowe, ludzkie, instytucjonalne) w zakresie polityki społecznej oraz analizy otoczenia zewnętrznego (czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne, prawne, ekologiczne, technologiczne) mającego wpływ na tę politykę.

W celu zapewnienia sukcesu strategicznego, dla poszczególnych obszarów zdefiniowanych problemów wybiera się jeden z spośród czterech wariantów strategicznych:

- **Strategia agresywna** – polegająca na wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu przy pomocy silnych stron zasobów własnych miasta - $\Sigma S > \Sigma W$; $\Sigma O > \Sigma T$;
- **Strategia konkurencyjna** – polegająca na pokonywaniu słabych stron poprzez wykorzystanie szans w otoczeniu - $\Sigma S < \Sigma W$; $\Sigma O > \Sigma T$;
- **Strategia konserwatywna** – polega na wykorzystaniu mocnych stron w celu uniknięcia lub zredukowania wpływu zagrożeń - $\Sigma S > \Sigma W$; $\Sigma O < \Sigma T$;
- **Strategia defensywna** – polega na zredukowaniu lub zlikwidowaniu wewnętrznych słabych stron oraz unikaniu zagrożeń ze strony otoczenia - $\Sigma S < \Sigma W$; $\Sigma O < \Sigma T$.

Poniżej przedstawiono analizę SWOT, opracowaną przez uczestników warsztatów oraz wybrany wariant strategiczny dla poszczególnych obszarów polityki społecznej.

4.1. Integracja społeczna

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Funkcjonowanie Powiatowego Urzędu Pracy i strefy ekonomicznej, jako czynników stymulujących powstawanie nowych miejsc pracy oraz przyciągających do miasta inwestorów	3,00	0,10	0,30
Prowadzenie prac społecznie użytecznych	3,00	0,10	0,30
Pozyskiwanie środków z unii europejskiej na działania w zakresie pomocy i integracji społecznej	3,00	0,10	0,30
Funkcjonowanie zespołu ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i grupy wsparcia dla osób uzależnionych	3,00	0,15	0,45
Świadczenie zróżnicowanych usług przez placówki służby zdrowia (m.in. leczenie psychiatryczne, usługi opiekuńcze)	3,00	0,05	0,15
Funkcjonowanie noclegowni dla mężczyzn	5,00	0,10	0,50
Istniejące i nowo powstające mieszkania socjalne na terenie miasta	4,00	0,30	1,20
Funkcjonowanie placówki dla dzieci z problemami emocjonalnymi	3,00	0,05	0,15
Wykwalifikowana kadra podmiotów realizujących działania w obszarze pomocy i integracji społecznej	2,00	0,05	0,10
SUMA	29,00	1,00	3,45

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Bezrobocie wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy ¹⁶	5,00	0,40	2,00
Niewystarczająca profilaktyka w zakresie przemocy w rodzinie	3,00	0,08	0,24
Niewystarczająca ilość poradnictwa specjalistycznego świadczonego w interesie ogólnym, w tym w szczególności porad prawnych	3,00	0,02	0,06
Brak ośrodków dziennych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, grup wsparcia dla nich i ich rodzin	5,00	0,10	0,50

¹⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w art. 49, do grupy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zalicza:

- bezrobotnych do 25 roku życia,
- bezrobotnych długotrwale albo po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego, albo kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- bezrobotnych powyżej 50 roku życia,
- bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
- bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
- bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia,
- bezrobotnych niepełnosprawnych.

Niewystarczająca ilość miejsc w noclegowni dla mężczyzn, brak noclegowni dla kobiet i matek z dziećmi	5,00	0,05	0,25
Kumulacja mieszkań socjalnych prowadząca do lokalnej eskalacji problemów społecznych	3,00	0,05	0,15
Niewystarczająca ilość mieszkań z niskim czynszem dla osób z niewielkimi dochodami	3,00	0,20	0,60
Niewystarczająca opieka psychiatryczna dla dzieci	4,00	0,05	0,20
Niewystarczająca baza lokalowa instytucji pomocy i integracji społecznej	2,00	0,05	0,10
SUMA	33,00	1,00	4,10

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Stworzenie nowych miejsc pracy dzięki większej edukacji w tym zakresie (w tym zakładanie spółdzielni nowych podmiotów gospodarczych)	5,00	0,10	0,50
Pozyskiwanie środków zewnętrznych pozwalających na powstawanie nowych miejsc pracy	5,00	0,15	0,75
Tworzenie miejsc pracy pod kątem zapotrzebowania (kształcenie w poszukiwanych zawodach)	5,00	0,15	0,75
Prowadzenie działań profilaktyczno-informacyjnych w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym	4,00	0,20	0,80
Dalsze upowszechnianie i zwiększenie znaczenia wolontariatu	4,00	0,10	0,40
Powstanie całodobowej placówki świadczącej pomoc dla kobiet i matek z dziećmi	5,00	0,20	1,00
Powstawanie mieszkań socjalnych i komunalnych w różnych częściach miasta	2,00	0,05	0,10
Rozszerzenie infrastruktury i ofert placówek i punktów pomocy działających w obszarze pomocy i integracji społecznej	3,00	0,05	0,15
SUMA	33,00	1,00	4,45

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Narastanie problemu bezrobocia wśród młodzieży i osób 50+	5,00	0,10	0,50
Emigracja i migracja zarobkowa osób młodych	5,00	0,20	1,00
Dalsze starzenie się społeczności miasta i związane z tym faktem problemy (np. ograniczone możliwości zatrudnienia, choroby, niepełnosprawność)	5,00	0,10	0,50
Wzrost przestępczości, przemocy spowodowanej nasilaniem się problemów społecznych	3,00	0,15	0,45
Nasilanie się problemów w rodzinach (m.in. przemoc w rodzinie, próby samobójcze)	4,00	0,10	0,40
Wzrost kosztów związanych ze świadczeniem usług opiekuńczych i zapewnianiem godziwych warunków pobytu w placówkach	4,00	0,10	0,40
Narastanie negatywnych zjawisk wśród osób zamieszkujących budynki socjalne	4,00	0,10	0,40

Pogorszenie się stanu zdrowia dzieci	4,00	0,10	0,40
Zmieniająca się sytuacja prawna, w zakresie świadczenia usług przez instytucje pomocy i integracji społecznej	3,00	0,05	0,15
SUMA	37,00	1,00	4,20

$$\Sigma S < \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$3,45 < 4,10; 4,45 > 4,20$$

Wniosek:

- Polityka społeczna Miasta Żory w obszarze integracji społecznej **powinna być konkurencyjna**.
- Cele strategiczne powinny polegać na pokonywaniu słabych stron poprzez wykorzystanie szans w otoczeniu.

4.2. Zdrowie i niepełnosprawność

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Istnieje Miejski Dom Pomocy Społecznej - ilość 26 miejsc	3,00	0,05	0,15
Znaczące i wzrastające oddziaływanie organizacji pozarządowych	5,00	0,15	0,75
Istniejące nowoczesne placówki medyczne	4,00	0,15	0,60
Istnieje hospicjum stacjonarne	3,00	0,05	0,15
Funkcjonowanie Zakładu Aktywności Zawodowej oraz spółdzielni socjalnej	4,00	0,05	0,20
Sytuacja demograficzna w mieście	4,00	0,15	0,60
Funkcjonowanie szkolnictwa zintegrowanego, specjalnego	4,00	0,10	0,40
Wysoki poziom dostosowania architektonicznego oraz rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb mieszkańców	5,0	0,10	0,50
Promocja integracji społecznej, więzi międzypokoleniowej oraz aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych i osób starszych	4,0	0,10	0,40
Ukierunkowanie polityki społecznej na ochronę grup o szczególnych potrzebach	5,0	0,10	0,50
SUMA	41,00	1,00	4,25

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Niewystarczająca ilość wolnych miejsc w istniejącym Miejskim Domu Pomocy Społecznej w stosunku do rzeczywistych potrzeb, brak miejsc w stacjonarnych w placówkach dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i chorych psychicznie, brak Środowiskowego Domu Samopomocy	4,00	0,20	0,80

Niewystarczająca oferta wsparcia dla seniorów	2,00	0,05	0,10
Niewystarczająca ilość mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i seniorów oraz placówki czasowego pobytu	4,00	0,20	0,80
Brak zakładu opiekuńczo-leczniczego lub oddziału w szpitalu dla osób przewlekle somatycznie chorych	4,00	0,20	0,80
Niski poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym i chronionym rynku pracy	4,00	0,15	0,60
Brak nowoczesnej infrastruktury dla osób niepełnosprawnych	3,00	0,15	0,45
Niewystarczająca informacja na temat pomocy zdrowotnej i możliwości wypożyczenia sprzętu medycznego	2,00	0,05	0,10
SUMA	36,00	1,00	3,66

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Możliwość pozyskiwania funduszy na działania wspierające i aktywizujące dla osób niepełnosprawnych i seniorów (europejskie, krajowe)	5,00	0,25	1,25
Wzrost świadomości społecznej dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych	5,00	0,15	0,75
Dalsze funkcjonowanie systemu dofinansowań PFRON oraz mechanizmów promocji zawodowej osób niepełnosprawnych	5,00	0,20	1,00
Rozwijające się organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych	5,00	0,10	0,50
Działania przedsiębiorców zgodne z zasadami Społecznej Odpowiedzialności Biznesu	4,00	0,05	0,20
Ekonomiczny i infrastrukturalny rozwój miasta i wzrost poziomu życia mieszkańców	4,00	0,15	0,60
Gotowość partnerów lokalnych do współpracy międzysektorowej	5,00	0,10	0,50
SUMA	30,00	1,00	4,80

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Niewystarczająca ilość i rodzaj programów	5,00	0,20	1,00
Rozbieżność celów pomiędzy polityką krajową a lokalną	5,00	0,20	1,00
Spowolnienie gospodarcze	5,00	0,20	1,00
Niewystarczający lobbing w parlamencie	3,00	0,05	0,15
Zbyt niski poziom partycypacji społecznej	4,00	0,10	0,40
Choroby cywilizacyjne	5,00	0,20	1,00
Niskie zaangażowanie społeczne młodzieży, osób niepełnosprawnych i osób starszych w wolontariat	3,00	0,05	0,15
SUMA	30,00	1,00	4,70

$$\Sigma S > \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$4,25 > 3,66; 4,80 > 4,70$$

Wniosek:

- Polityka społeczna Miasta Żory w obszarze zdrowie i niepełnosprawność **powinna być agresywna.**
- Cele strategiczne powinny polegać na wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu przy pomocy silnych stron zasobów własnych miasta - $\Sigma S > \Sigma W$; $\Sigma O > \Sigma T$;

4.3. Profilaktyka, kultura i edukacja

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Wyspecjalizowana kadra instytucji działających na terenie miasta (socjoterapeuci, pedagodzy, psycholodzy itp.)	5,00	0,30	1,50
Możliwości wykorzystania infrastruktury do prowadzenia działań na rzecz mieszkańców	4,00	0,20	0,80
Promocja i wsparcie rodzin zastępczych	5,00	0,10	0,50
Duża ilość imprez kulturalnych	5,00	0,10	0,50
Efektywnie działający Uniwersytet III Wieku	5,00	0,10	0,50
Bogata oferta zajęć dodatkowych dla mieszkańców Żor	5,00	0,20	1,00
SUMA	29,00	1,00	4,80

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Niewystarczająca ilość środków finansowych na realizację projektów profilaktycznych i socjoterapeutycznych oraz zatrudnienie specjalistów	4,00	0,10	0,40
Brak placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz niewystarczająca ilość placówek wsparcia dziennego dla dzieci - świetlic	5,00	0,25	1,25
Niewystarczająca ilość działań postdiagnostycznych w szkołach i Poradniach Psychologiczno-Pedagogicznych (m.in. terapia i diagnoza małych dzieci)	3,00	0,10	0,30
Niewystarczająca ilość rodzin zastępczych	4,00	0,05	0,20
Wzrost niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin – niewystarczające działania w zakresie aktywizacji rodziców,	5,00	0,10	0,50
Wzrost niewydolności opiekuńczo-wychowawczej placówek edukacyjnych w związku z dużą liczbą uczniów (zbyt liczne klasy)	5,00	0,05	0,25
Niewystarczająca ilość środków finansowych na organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży	4,00	0,05	0,20
Zbyt mała ilość przedszkoli, w tym brak zmianowości	4,00	0,08	0,32
Niska świadomość kulturowa mieszkańców	4,00	0,05	0,20
Słaby przepływ informacji dla osób niekorzystających z Internetu	1,00	0,02	0,02
Brak możliwości wyodrębnienia programu nauczania dzieci i młodzieży niepełnosprawnych umysłowo	5,00	0,15	0,75
SUMA	44,00	1,00	4,39

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Wykorzystanie istniejącej bazy i profesjonalnej kadry	5,00	0,30	1,50
Rozwój sieci współpracy z organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny	5,00	0,25	1,25
Zlecanie zadań organizacjom pozarządowym i ich dofinansowanie przez miasto	3,00	0,20	0,60
Możliwość pozyskiwania dodatkowych środków na realizację działań profilaktycznych, edukacyjnych i kulturalnych	3,00	0,25	0,75
SUMA	16,00	1,00	4,10

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Ubożenie rodzin prowadzące do powstawania sytuacji problemowych	4,00	0,25	1,00
Niewystarczająca współpraca pomiędzy rodzinami a instytucjami	3,00	0,30	0,90
Niewystarczająca współpraca między organizacjami i instytucjami pomocy	3,00	0,25	0,75
Nowe formy uzależnień	3,00	0,20	0,60
SUMA	13,00	1,00	3,25

$$\Sigma S > \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$4,80 > 4,39; 4,10 > 3,25$$

Wniosek:

- Polityka społeczna Miasta Żory w obszarze profilaktyki, kultury i edukacji **powinna być agresywna.**
- Cele strategiczne powinny polegać na wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu przy pomocy silnych stron zasobów własnych miasta - $\Sigma S > \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$;

4.4. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Dobrze rozwinięta infrastruktura instytucjonalna (policja, sąd, prokuratura, MOPS, PUP, OIK, MDPS)	5,00	0,30	1,50
Rozwinięta baza lokalowa (budownictwo socjalne)	4,00	0,20	0,80
Właściwy dobór kadry	4,00	0,20	0,80
Bardzo dobra infrastruktura drogowa	4,00	0,20	0,80
Dobre usytuowanie położenia miasta	5,00	0,10	0,50
SUMA	22,00	1,00	4,40

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Przestępczość z udziałem alkoholu	5,00	0,30	1,50
Przestępczość pospolita	3,00	0,05	0,15
Wykroczenia szczególnie uciążliwe (zakłócanie porządku, zaśmiecanie)	4,00	0,10	0,40
Zadłużanie lokali mieszkalnych	5,00	0,30	1,50
Łamanie regulaminu porządku domowego	2,00	0,05	0,10
Niedobór miejsc parkingowych	5,00	0,10	0,50
Brak noclegowni dla kobiet i schroniska dla matek z dziećmi	5,00	0,10	0,50
SUMA	29,00	1,00	4,65

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Nowe inwestycje - tworzenie miejsc pracy	5,00	0,30	1,50
Rozwinięcie systemu monitoringu miasta	5,00	0,20	1,00
Zwiększenie etatów służb bezpieczeństwa (dodatkowe patrole)	3,00	0,04	0,12
Większa skuteczność sądu	2,00	0,03	0,06
Pozyskiwanie środków unijnych (na budowę parkingów, przeprowadzanie remontów, rewitalizację itp.)	5,00	0,10	0,50
Program pomocy rodzinom ubogim w uzyskaniu mieszkania	5,00	0,30	1,50
Rozszerzenie programów profilaktycznych w szkołach	4,00	0,03	0,12
SUMA	29,00	1,00	4,80

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Niedostosowanie przepisów prawnych do zmieniających się sytuacji (przestępczość wśród nieletnich)	3,00	0,10	0,30
Wzrost bezrobocia	5,00	0,40	2,00
Wzrastający koszt utrzymania rodziny, nieprzystosowany do wzrostu dochodów	5,00	0,30	1,50
Degradacja istniejącego zasobu mieszkaniowego przy niewystarczających środkach na jego utrzymanie	4,00	0,20	0,80
SUMA	17,00	1,00	4,60

$$\Sigma S < \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$4,40 < 4,65; 4,80 > 4,60$$

Wniosek:

- Polityka społeczna Miasta Żory w obszarze bezpieczeństwa i mieszkalnictwa **powinna być konkurencyjna.**
- Cele strategiczne powinny polegać na pokonywaniu słabych stron poprzez wykorzystanie szans w otoczeniu.

4.5. Rynek pracy i ekonomia społeczna

SILNE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Silna pozycja tradycyjnych branż gospodarczych	4,00	0,20	0,80
Okolo 70% ogółu mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym	5,00	0,20	1,00
Prowadzenie polityki sprzyjającej inwestorom (100% obszaru miasta objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, uzbrojenie terenów)	5,00	0,20	1,00
Umiejętność pozyskiwania i wykorzystywania zewnętrznych środków finansowych	4,00	0,20	0,80
Stworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju Małych, Średnich Przedsiębiorstw	5,00	0,20	1,00
SUMA	23,00	1,00	4,60

SŁABE STRONY	Ocena	Waga	Waga x ocena
Słaba motywacja i zaangażowanie w poszukiwaniu pracy	4,00	0,08	0,32
Niedostosowana do rynku pracy oferta edukacyjna	3,00	0,06	0,18
Niski udział przyszłościowych branż gospodarki w aktualnej strukturze gospodarczej miasta	5,00	0,25	1,25
Niewystarczająca ilość miejsc pracy dla osób w wieku 50+	5,00	0,20	1,00
Utrzymująca się stopa bezrobocia, wpływająca na obniżenie atrakcyjności warunków pracy	4,00	0,08	0,32
Nieznajomość podmiotów ekonomii społecznej i ich możliwości	5,00	0,20	1,00
Niewystarczająca liczba liderów lokalnych	4,00	0,08	0,32
Procesy emigracyjne osłabiające dostępność specjalistów poszukiwanych na lokalnym rynku	2,00	0,05	0,10
SUMA	32,00	1,00	4,49

SZANSE	Ocena	Waga	Waga x ocena
Wsparcie dla rozwoju nowej gospodarki i inteligentnych specjalizacji gospodarczych w nowej perspektywie unijnej	5,00	0,35	1,75
Wysoka mobilność firm poszukujących nowych miejsc na prowadzenie swojej działalności	4,00	0,20	0,80
Wsparcie dla systemu edukacji i szkoleń w nowej perspektywie unijnej	5,00	0,25	1,25
Rozwój ekonomii społecznej (nowe miejsca pracy, formy)	5,00	0,20	1,00
SUMA	19,00	1,00	4,80

ZAGROŻENIA	Ocena	Waga	Waga x ocena
Starzejące się społeczeństwo	5,00	0,35	1,75
Niska elastyczność systemu edukacyjnego w Polsce i słabe dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy	5,00	0,30	1,50
Niestabilność i niespójność przepisów prawa	4,00	0,35	1,40
SUMA	14,00	1,00	4,65

$$\Sigma S > \Sigma W; \Sigma O > \Sigma T$$

$$4,60 > 4,49 ; 4,80 > 4,65$$

Wniosek:

- Polityka społeczna Miasta Żory w obszarze rynku pracy i ekonomii społecznej **powinna być agresywna.**
- Cele strategiczne powinny polegać na wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu przy pomocy silnych stron zasobów własnych miasta.

5. Misja, wizja, cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2014-2020

5.1 Misja

Misja – najbardziej ogólny cel, który miasto chce osiągnąć.

ŚWIADCZENIE MIESZKAŃCOM MIASTA ŻORY KOMPLEKSOWEJ POMOCY W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH ORAZ ZAPEWNIENIE PEŁNEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU SPOŁECZNYM.

Proponowana misja zakłada stworzenie wielopłaszczyznowego i zintegrowanego systemu wsparcia, który zachęca do wypracowania nowych rozwiązań w zakresie szeroko rozumianej pracy socjalnej oraz aktywizacji środowiska lokalnego.

5.2 Wizja

Naczelnym zadaniem Strategii jest formułowanie wizji, której urzeczywistnienie stanowi o realizacji misji. Wizja, czyli docelowy stan, do którego osiągnięcia prowadzić ma realizacja zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory na lata 2014-2020 to:

**MIASTO PRZYJAZNE RODZINIE, ZAPEWNIAJĄCE JEJ BEZPIECZEŃSTWO,
ODPOWIEDNIĄ JAKOŚĆ ŻYCIA ORAZ SPRZYJAJĄCE JEJ ROZWOJOWI.**

5.3. Cele strategiczne i operacyjne

Dla każdego z obszarów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory na lata 2014-2020 określony został cel strategiczny oraz zespół celów operacyjnych i działań. Wszystkie cele wynikają bezpośrednio z diagnozy sytuacji społecznej i przeprowadzonej analizy SWOT.

5.3.1. Obszar integracja społeczna

CEL STRATEGICZNY 1.:

**Skuteczny system wsparcia osób wykluczonych społecznie
oraz profilaktyki przeciwdziałania wykluczeniu.**

Cel operacyjny 1.1.: Przeciwdziałanie bezrobociu wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji życiowej.

Działania:

1. Realizacja programów i projektów aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Zacieśnienie współpracy pomiędzy instytucjami pomocy społecznej i instytucjami rynku pracy.
3. Stworzenie nowych form aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w oparciu o idee ekonomii społecznej.

Cel operacyjny 1.2.: Zwiększenie dostępności mieszkań dla osób najuboższych.

Działania:

1. Zapewnianie pomocy w procesie ubiegania się o mieszkania z zasobów gminy przez osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji oraz pomoc w utrzymaniu lokalu mieszkalnego.
2. Dążenie do obniżenia kosztów utrzymania zasobu mieszkaniowego gminy przy zachowaniu jakości.

Cel operacyjny 1.3.: Stworzenie oferty pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym dla dzieci.

Działania:

1. Stworzenie warunków do prowadzenia grup wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.
2. Realizacja programów rehabilitacji społecznej i zdrowotnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
3. Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cel operacyjny 1.4.: Zabezpieczenie miejsc pobytu dla bezdomnych kobiet i matek z dziećmi.

Działania:

1. Zwiększenie ilości mieszkań z zasobów gminy, w tym chronionych i socjalnych, przeznaczonych dla kobiet bezdomnych i matek z dziećmi.
2. Podejmowanie działań ukierunkowanych na zapewnienie miejsc pobytu dla bezdomnych kobiet i matek z dziećmi.

Cel operacyjny 1.5.: Rozwój działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Realizacja programów profilaktycznych i działań informacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Realizacja działań w zakresie pracy z ofiarami i sprawcami przemocy domowej.

Cel operacyjny 1.6.: Rozwój bazy lokalowej instytucji pomocy i integracji społecznej.

Działania:

1. Adaptacja zasobów kadrowych i lokalowych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach do nowych zadań pomocy społecznej.
2. Tworzenie nowych placówek pomocowych dostosowanych do realizowanych zadań z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej .

Cel operacyjny 1.7.: Rozwój działalności profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym.

Działania:

1. Realizacja programów terapeutyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży.
2. Prowadzenie programów edukacyjnych dla rodzin, w tym rodzin zastępczych.

Cel operacyjny 1.8.: Zwiększenie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny.

Działania:

1. Tworzenie rodzin pomocowych i wspierających wzmacniających funkcje opiekuńcze.
2. Prowadzenie działań wspierających rodziny przez asystentów rodziny - kontynuacja.
3. Prowadzenie poradnictwa indywidualnego i/lub grupowego odpowiadającego na potrzeby rodzin.
4. Realizacja działań wspierających i pomocowych na rzecz rodzin wielodzietnych oraz osób samotnie wychowujących dzieci.
5. Organizacja zajęć świetlicowych dla dzieci.

Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów w obszarze:

- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Środki z budżetu Państwa.
- Środki z budżetu miasta.
- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Inne źródła.

5.3.2. Obszar zdrowie i niepełnosprawność

CEL STRATEGICZNY 2.:

Zwiększenie dostępności mieszkańców do usług medycznych i opiekuńczych.

Cel operacyjny 2.1.: Rozszerzenie oferty działań oraz infrastruktury na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych (w szczególności osób niepełnosprawnych intelektualnie).

Działania:

1. Budowa nowego budynku dla Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego i Ośrodka Wczesnej Interwencji oraz świetlicy rewalidacyjno – rehabilitacyjnej.
2. Zapewnienie funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej.
3. Stworzenie mieszkalnictwa chronionego dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób z demencją starczą.
4. Utworzenie domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, dla osób chorych psychicznie oraz zwiększenie ilości miejsc w istniejącym Miejskim Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych fizycznie.
5. Stworzenie warunków do utworzenia środowiskowego domu samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Prowadzenie działalności edukacyjnej i aktywizacyjnej seniorów.
7. Stworzenie warunków do utworzenia placówki dziennego pobytu dla osób starszych wymagających opieki, miejsc dziennego pobytu dla seniorów oraz wspieranie tworzenia klubów seniora.
8. Prowadzenie doskonalenia zawodowego dla kadry opiekuńczej oraz wsparcia dla osób sprawujących opiekę.
9. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.

Cel operacyjny 2.2.: Zapewnienie dostępu do ochrony zdrowia i usług medycznych

Działania:

1. Definiowanie potrzeb w zakresie usług medycznych.
2. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do podstawowych i specjalistycznych usług medycznych w zakresie leczenia i rehabilitacji.

Cel operacyjny 2.3.: Zwiększenie możliwości działań opieki hospicyjnej.

Działania:

1. Zwiększenie ilości miejsc (łóżek) w hospicjum.
2. Zwiększenie dostępności do opieki domowej.

Cel operacyjny 2.4.: Rozwijanie mechanizmów aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Działania:

1. Przygotowywanie osób niepełnosprawnych do zatrudnienia poprzez odpowiednie kształcenie, rehabilitację oraz kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i zawodowych.
2. Promowanie i wspieranie kształcenia zintegrowanego.
3. Zwiększenie możliwości zatrudnieniowej osób niepełnosprawnych poprzez mechanizmy współpracy z pracodawcami oraz rozwijanie metod wsparcia indywidualnego (trening pracy, asystent osoby niepełnosprawnej, asystent w miejscu pracy itp.).

Cel operacyjny 2.5.: Podniesienie świadomości społecznej dotyczącej zdrowia, niepełnosprawności i problemów starzenia się.

Działania:

1. Prowadzenie działań informacyjnych dotyczących aktywizacji zawodowej skierowanych do osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.
2. Prowadzenie kampanii profilaktycznych w zakresie zdrowia.
3. Prowadzenie działań informacyjnych o problemach dotyczących zachowania zdrowia oraz procesu starzenia się (zarówno dotyczących organizmu człowieka jak i możliwości pomocy osobom starszym).
4. Tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych oraz starszych, jako podstawy integracji społecznej.
5. Usprawnienie systemu informacji z zakresu niepełnosprawności oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji.
6. Budowanie współpracy międzysektorowej pomiędzy podmiotami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz środowiskiem gospodarczym oraz tworzenie partnerstw lokalnych na rzecz osób niepełnosprawnych.
- 7.

Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów w obszarze:

- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Środki Narodowego Funduszu Zdrowia.

- Programy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dedykowane seniorom.
- Środki statutowe podmiotów zajmujących się zapewnienie wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Inne źródła.

5.3.3. Obszar profilaktyka, kultura i edukacja

CEL STRATEGICZNY 3.:

Zwiększenie jakości życia rodziny oraz wsparcie jej w pełnieniu roli wychowawczej.

Cel operacyjny 3.1.: Efektywniejsze wykorzystanie istniejących zasobów kadrowych i instytucjonalnych w zakresie działalności profilaktycznej, kulturalnej i edukacyjnej.

Działania:

1. Szkolenia, warsztaty, pomoc prawna, pedagogiczna i psychologiczna dla rodzin.
2. Prowadzenie działań profilaktyczno-informacyjnych, w szczególności adresowanych do dzieci, młodzieży.
3. Rozszerzenie oferty terapeutycznej podmiotów działających na terenie miasta na rzecz rodziny, w szczególności dzieci i młodzieży.
4. Zapewnienie oferty kulturalnej odpowiadającej na aktualne potrzeby mieszkańców miasta.
5. Wspieranie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zajmujących się pomocą rodzinie.
6. Zwiększenie dostępności świetlic szkolnych oraz placówek opieki pozaszkolnej w poszczególnych dzielnicach i rozwój ich oferty.
7. Uelastycznienie oferty przedszkoli oraz zwiększenie dostępności żłobków wobec zmieniających się warunków rynku pracy (zmianowość).
8. Wspieranie rodzinnych wzorców spędzania czasu wolnego (imprezy kulturalne, sportowe, festyny itp.).

Cel operacyjny 3.4.: Wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz rodziny.

Działania:

1. Funkcjonowanie interdyscyplinarnych zespołów mających na celu opracowanie i realizację planu pomocy dziecku i rodzinie.
2. Wsparcie organizacji wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich.

Cel operacyjny 3.5.: Promocja rodzicielstwa zastępczego.

Działania:

1. Opracowanie i realizowanie programu wsparcia rodziny i rozwoju pieczy zastępczej.
2. Rozpropagowanie informacji o możliwości pełnienia funkcji rodziny zastępczej, między innymi w lokalnych mediach, prasie, na stronach internetowych instytucji pomocowych.
3. Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych oraz dla istniejących już rodzin zastępczych.
4. Organizowanie grupy wsparcia dla istniejących rodzin zastępczych.
5. Wspieranie usamodzielnienia się wychowanków pieczy zastępczej.

Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów w obszarze:

- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Środki z budżetu Państwa.
- Środki z budżetu miasta.
- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Inne źródła.

5.3.4. Obszar bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

CEL STRATEGICZNY 4.:

Przyjazna polityka mieszkaniowa i skuteczny system zapobiegania przestępczości.

Cel operacyjny 4.1.: Zmniejszenie zadłużenia czynszowego lokali mieszkaniowych.

Działania:

1. Program oddłużeniowy.
2. Działania profilaktyczne wśród osób zagrożonych eksmisjami.
3. Pomoc finansowa dla rodzin najuboższych.
4. Współpraca międzyinstytucjonalna ukierunkowana na pomoc osobom zagrożonym eksmisjom oraz zamiana mieszkań.
5. Edukacja w zakresie pomocy finansowej i prawnej.

Cel operacyjny 4.2.: Zwiększenie ilości mieszkań socjalnych i chronionych.

Działania:

1. Prowadzenie działań mających na celu kompleksowe wsparcie osób mających trudności w samodzielnym funkcjonowaniu poprzez zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych i wsparcia specjalistów.

Cel operacyjny 4.3.: Zwiększenie jakości zasobu mieszkaniowego i minimalizacja kosztów jego utrzymania.

Działania:

1. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na remonty, termomodernizacje.
2. Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii i inne działania optymalizujące koszty utrzymania.

Cel operacyjny 4.4.: Zapobieganie przestępczości z udziałem osób pod wpływem alkoholu.

Działania:

1. Realizacja programów profilaktycznych dla mieszkańców .

2. Realizacja programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i ich rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
3. Współpraca i wymiana informacji między instytucjami zajmującymi się problemami alkoholizmu i przemocy.

Cel operacyjny 4.5.: Zmniejszenie ilości przestępstw i wykroczeń szczególnie uciążliwych (zaśmiecanie, zakłócanie ładu i porządku, dewastacje).

Działania:

1. Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie zmniejszenia ilości przestępstw i wykroczeń.
2. Monitoring miejsc szczególnie narażonych.
3. Większa represja i mniejsza tolerancja organów porządkowych na tego typu zachowania.
4. Współpraca policji z zarządami zasobu mieszkaniowego.

Cel operacyjny 4.6.: Zapobieganie przestępczości wśród i z udziałem nieletnich.

Działania:

1. Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych w placówkach oświatowych.
2. Kontrola dostępu do używek oraz monitoring problemu uzależnień.
3. Rozwijanie współpracy różnych służb, w tym policji, pomocy społecznej, pedagogów szkolnych i ulicznych.

Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów w obszarze:

- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Środki z budżetu Państwa.
- Środki z budżetu miasta.
- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Inne źródła.

5.3.5. Obszar rynek pracy i ekonomia społeczna

CEL STRATEGICZNY 5.:

Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, innowacyjności, ekonomii społecznej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy.

Cel operacyjny 5.1.: Zwiększenie świadomości przedsiębiorców dotyczącej innowacji gospodarczych oraz możliwości pozyskiwania funduszy.

Działania:

1. Promocja innowacyjnych rozwiązań technologicznych i nowych gałęzi gospodarki.
2. Wsparcie przedsiębiorców w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych.

Cel operacyjny 5.2.: Zwiększenie świadomości na temat ekonomii społecznej wśród mieszkańców oraz stworzenie warunków sprzyjających jej rozwojowi.

Działania:

1. Promocja ekonomii społecznej wśród mieszkańców i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Pomoc w tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie sprzyjających warunków do ich rozwoju.

Cel operacyjny 5.3.: Stworzenie warunków sprzyjających zatrudnieniu osób w wieku 50+.

Działania:

1. Realizacja programów i projektów aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a w szczególności osób w wieku 50+.
2. Wsparcie zatrudnienia osób w wieku 50+.

Cel operacyjny 5.4.: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.

Działania:

1. Realizacja programów i projektów aktywizacji osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.
2. Wsparcie zatrudnienia osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.

Cel operacyjny 5.5.: Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Działania:

1. Diagnoza i monitoring potrzeb lokalnego rynku pracy.
2. Rozwój oferty edukacyjnej i szkoleniowej w oparciu o diagnozę potrzeb rynku pracy.

Cel operacyjny 5.6.: Kształtowanie postaw liderekich, przedsiębiorczych oraz zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie społeczne.

Działania:

1. Realizacja programów rozwoju społeczności lokalnych.
3. Wsparcie organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw społecznych.
4. Promocja przedsiębiorczości.
5. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów w obszarze:

- Środki z Funduszu Pracy.
- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Środki z budżetu Państwa.
- Środki z budżetu miasta.
- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Inne źródła.

5.3. Ewaluacja i narzędzia pomiaru

Metoda oceny zaistniałych zmian, badająca skuteczność i efektywność podejmowanych działań, nazywana ewaluacją, jest standardem współczesnego zarządzania w sektorze publicznym – stanowi integralny element zarządzania przez cele. Ewaluacji podlegać będzie nie tylko Strategia, ale i każdy Program Operacyjny, a także projekty wykonawcze. Profesjonalna ewaluacja posiada wszystkie cechy badań stosowanych i nie różni się zasadniczo pod względem projektowania, technik gromadzenia danych oraz metod analizy od innych przedsięwzięć badawczych stosowanych w naukach społecznych¹⁷. Jedną z kluczowych metod analizy zebranego materiału była jego ocena za pomocą kryteriów ewaluacji¹⁸:

- trafności (relevance) – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności (utility) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada potrzebom grupy docelowej;
- skuteczności (effectiveness) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

Strategia zakłada możliwość wykorzystania trzech różnych typów ewaluacji w zależności od terminu jej przeprowadzenia. Poniższa typologia, zaproponowana przez Komisję Europejską, dotyczy oceny strategii, programów operacyjnych i innych wdrażanych programów o wymiarze co najmniej kilkuletnim:

- **Ewaluacja *ex-ante***¹⁹ jest to ewaluacja przeprowadzana przed wdrażaniem programu, strategii i mająca za zadanie ocenić na ile planowana interwencja jest trafna z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Może stanowić również diagnozę, badającą kontekst, identyfikację potencjalnych trudności oraz diagnozę potrzeb i oczekiwań grupy docelowej.

¹⁷ Por. C. Robson: *Projektowanie ewaluacji*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 147-152; H. Simons: *Polityczne implikacje teorii ewaluacyjnych*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 65-92.

¹⁸ *Ewaluacja – kwestie ogólne*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.

¹⁹ *Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes*; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej.

- **Ewaluacja *mid-term***²⁰ jest to ewaluacja realizowana mniej więcej w połowie wdrażania strategii, programu. Ewaluacja ta poddaje analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji programu. Jej istotną rolą jest również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnie celów oraz przyjętych wskaźników. Jest to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej interwencji. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do aktualizacji programu, strategii. Ewaluacja *mid-term* w dużej mierze opiera się na danych dostarczanych przez system monitoringu.
- **Ewaluacja *ex-post***²¹ przeprowadza się ją po zakończeniu realizacji programu, strategii; powinna być ona przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu wdrażania programu, strategii. Podstawowym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) programu oraz ich trwałości. Niektóre efekty oddziaływania programu będą możliwe do zdiagnozowania w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest całościowa ocena skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie na ile udało się je osiągnąć.

W szerszym wymiarze ewaluacja jest obiektywnym badaniem racjonalności działań publicznych i w pewnym sensie ich uzasadnieniem. Aby ocenić zaistniałe zmiany, operacjonalizuje się cele budując szereg wskaźników ilościowych i jakościowych. Można zbudować swój własny katalog wskaźników albo posłużyć się już istniejącym, np. wskaźnikami zrównoważonego rozwoju z bazy Systemu Administracji Samorządowej, dotyczącymi ładu społecznego²².

²⁰ The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf, dostęp 30.09.2013r.

²¹ Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf, dostęp 30.09.2013r.

²² P. Rogala: *Raport z realizacji pracy „Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach, etap 1”*, Raport dla ZMP, Jelenia Góra – Poznań 2008, s. 44-48.

Tabela 20. Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów

OBSZAR PRIORYTETOWY	TYP WSKAŹNIKA REALIZACJI CELÓW
INTEGRACJA SPOŁECZNA	– Liczba osób i rodzin objętych wsparciem zespołów Interdyscyplinarnych – Liczba osób, które skorzystały z interwencji kryzysowej, terapii i poradnictwa w zakresie problemów uzależnień i przemocy – Ilość miejsc w kształceniu zintegrowanym oraz specjalnym – Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców – Liczba asystentów rodziny na 1000 mieszkańców – Liczba pracowników socjalnych na 2000 mieszkańców – Liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej – Liczba gospodarstw domowych zagrożonych ubóstwem – Liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia (poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej itp.). – Liczba osób korzystających z poradni psychologiczno -pedagogicznej – Liczba miejsc w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych (rodzinach zastępczych i placówkach rodzinnych). – Liczba postanowień Sądu Rodzinnego o ograniczeniu lub pozbawieniu praw rodzicielskich – Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych – Liczba rozwodów i separacji – Liczba inicjatyw podjętych przez organizacje i instytucje w zakresie pomocy dzieciom i rodzinie – Liczba osób, które zrealizowały kontrakty socjalne i poprawiły swoją sytuację społeczną – Liczba osób objętych programami edukacji prorodzinnej – Liczba przypadków przemocy domowej (niebieskie karty) – Ilość spraw podejmowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – Ilość osób doświadczających przemocy objętych wsparciem OIK – Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny

ZDROWIE I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	– Średnia długość trwania życia mieszkańców miasta – Poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych – Ilość miejsc w Dziennych Domach Pomocy – Liczba osób, w tym dzieci objętych programami zdrowotnymi i profilaktycznymi – Ilość beneficjentów zrealizowanych programów ochrony zdrowia – Ilość realizowanych projektów z obszaru ochrony zdrowia – Liczba lekarzy – specjalistów na 10 000 mieszkańców – Łóżka w szpitalach na 10 000 ludności – Liczba osób uczestniczących w Gminnym Programie Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Programie Przeciwdziałania Narkomanii – Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia (w tym ZAZ, WTZ, ŚDS) – Liczba osób objętych rehabilitacją społeczną (turnusy rehabilitacyjne, dofinansowaniami do sprzętu, środków ułatwiających funkcjonowanie, wykonywanie czynności życiowych) – Liczba osób objętych rehabilitacją zawodową (szkolenia zawodowe, staże, pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz inne działania na rzecz aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. – Liczba seniorów działających w grupach samopomocowych, stowarzyszeniach i klubach – Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym w całodobowych placówkach i środowiskach rodzinnych) – Ilość osób objętych pomocą hospicyjną – Liczba pensjonariuszy placówek wsparcia dla osób niepełnosprawnych i osób starszych – Liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych
PROFILAKTYKA, KULTURA I EDUKACJA	– Liczba organizacji pozarządowych w mieście wg REGON, wpisanych do BAZY NGO – Ilość projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe – Liczba mieszkańców objętych projektami NGO – Ilość środków publicznych przekazanych przez samorząd organizacjom pozarządowym na zadania własne gminy – Liczba wolontariuszy działających w organizacjach pozarządowych – Ilość organizowanych w mieście imprez kulturalnych o randze ponadlokalnej (regionalnej, krajowej i międzynarodowej) – Ilość osób korzystających z placówek kultury – Liczba osób (w tym młodzieży) objętych programami profilaktycznymi – Ilość organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców – Ilość imprez kulturalnych – Poziom nakładów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego – Liczba osób korzystających z bibliotek – Liczba organizacji, które skorzystały ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego gminy – Liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć pozalekcyjnych – Liczba nauczycieli zaangażowanych w realizację projektów – Liczba studentów szkół wyższych / 1000 mieszkańców – Ilość osób z wykształceniem wyższym na 1000 mieszkańców – Poziom nakładów na edukację – Liczba dzieci korzystających z przedszkoli i żłobków. – Liczba miejsc w przedszkolach i żłobkach na 1000 ludności – Ilość zatrudnionych doradców zawodowych w szkołach

BEZPIECZEŃSTWO I MIESZKALNICTWO	– Ilość mieszkań na 1000 mieszkańców – Ilość wydanych pozwoleń na budowę – Ilość osób objętych programami pomocowymi, w tym oddłużeniowymi – Wartość zadłużenia czynszowego – Ilość mieszkań socjalnych, chronionych i komunalnych – liczba osób oczekujących na mieszkanie – Ilość popełnionych przestępstw i wykroczeń na 1000 mieszkańców – Procentowy udział nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw – Wykrywalność przestępstw i wykroczeń – Udział osób nietrzeźwych w ogólnej liczbie uczestników wypadków drogowych – Liczba wypadków drogowych na 1000 mieszkańców – Liczba przestępstw popełnionych pod wpływem alkoholu i narkotyków – Liczba dzieci i młodzieży objętych programami profilaktycznymi
RYNEK PRACY I EKONOMIA SPOŁECZNA	– Liczba osób pracujących do ludności w wieku produkcyjnym – Wskaźnik procentowy bezrobocia w mieście – Liczba zarejestrowanych podmiotów ekonomii społecznej – Liczba nowozakładanych działalności gospodarczych – Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z instrumentów rynku pracy – Poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych – Poziom zatrudnienia osób w wieku 50+ – Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu socjalnym, które zakończyły udział w projektach aktywizacyjnych. – Liczba rodzin i osób objęta świadczeniami pomocy społecznej z tytułu bezrobocia – Liczba organizacji pozarządowych w mieście – Ilość członków organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców – Ilość środków publicznych przekazanych przez samorząd organizacjom pozarządowym na zadania własne gminy – Liczba wolontariuszy działających w organizacjach pozarządowych – Ilość mieszkańców objęta projektami rozwoju społeczności lokalnych (PAL, OSL itp.)

Źródło: opracowanie własne

6. Wdrożenie i monitorowanie strategii

Wdrożenie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest procesem, w którym zaangażowane powinny być wszystkie podmioty uczestniczące w jej opracowaniu oraz działające w obszarach objętych strategią. Działania opisane w Strategii skierowane są nie tylko do osób i grup defaworyzowanych, ale i do całej społeczności Miasta Żory. Instytucją, która z racji przepisu ustawowego²³ przejmuje największą odpowiedzialność za jej realizację jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach. Istotnym elementem realizacji założeń i celów Strategii jest monitoring jej wdrażania, który wymaga operacjonalizacji celów, ich mierzenia i analizowania. Strategia jest dokumentem, który może, a nawet powinien być aktualizowany. Zakłada się, że dokument będzie poddany aktualizacji w połowie okresu wdrażania. Za aktualizację strategii odpowiedzialny będzie Zespół Zarządzający.

²³ Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt. 2 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku.

Nieodłącznym elementem wdrażania Strategii są programy i projekty wykonawcze, np. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Program współpracy Miasta Żory z organizacjami pozarządowymi, podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz inne programy, których realizacja wynika z odrębnych przepisów.

Proces wdrożenia i monitoringu strategii wymaga powołania Zespołu Zarządzającego, w skład którego wchodzi osoby powołane przez Prezydenta Miasta Żory spośród przedstawicieli Urzędu Miasta i jego jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, parafii i innych grup oraz instytucji działających na terenie miasta. Do zadań Zespołu Zarządzającego będzie należało w szczególności:

- inicjowanie powstania rocznych lub kilkuletnich Programów Operacyjnych,
- powoływanie zespołów roboczych,
- monitoring okresowy postępów osiągania celów Strategii,
- gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących wskaźników realizacji celów,
- inicjowanie i podejmowanie działań korygujących, w przypadku stwierdzenia odchyleń od zamierzonych celów.

Koordinacja Zespołu oraz organizowanie jego funkcjonowania należy do zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Podmiot ten statutowo funkcjonuje jako podmiot polityki społecznej odpowiedzialny za dostarczanie usług społecznych oraz ich dostosowanie do zmieniających się potrzeb. Prowadzony monitoring zmieniających się potrzeb a także problemów społecznych umożliwi dostosowanie usług publicznych i społecznych do zmieniających się okoliczności.

Zebrania Zespołu Zarządzającego powinny odbywać się regularnie (nie rzadziej niż raz w roku). Zespół Zarządzający powołuje Zespoły Robocze. Każdy zespół odpowiada za swój obszar priorytetowy.

Postęp we wdrażaniu Strategii mierzony będzie poprzez wyliczenie wskaźników monitoringu. Monitorowanie nie jest kontrolą ani audytem. Jego istotą jest śledzenie i analizowanie faktycznego rozwoju. Celem monitoringu jest badanie:

- zgodności faktycznego rozwoju z założeniami i celami strategii;
- oceny nowych wyzwań i zagrożeń;
- wniosków dotyczących aktualności lub potrzeby zmiany istniejącej strategii.

Aby monitorowanie Strategii przyniosło pożądane wyniki, dane o jej realizacji powinny być opracowywane co roku w formie raportu przekazywanego władzom miasta. Z kolei władze miasta, na podstawie raportu, podejmują decyzje o aktualności Strategii i podjęciu ewentualnych działań. Nad całością przebiegu procesu monitorowania strategii oraz ewaluacji osiągniętych rezultatów czuwa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

7. Podsumowanie

Rozwiązania w duchu nowego zarządzania publicznego, czyli poszukiwanie efektywnych ekonomicznie i organizacyjnie zasad systemowego działania dla polityki społecznej spowodowały wyraźny wzrost zainteresowania instrumentami typowymi dla planowania i zarządzania strategicznego. Dodatkowo procesy rekonstrukcji państwa opiekuńczego, krytyka kierunków i struktury wydatków publicznych, a także brak akceptacji dla zbiurokratyzowanego funkcjonowania instytucji publicznych wymusiły działania, które zakończyły się częściowym urynkowaniem usług użyteczności publicznej, a nawet prywatyzacją niektórych segmentów. Podejście strategiczne stało się konieczne z jednej strony z powodów narastającej potrzeby polepszenia racjonalności i efektywności wydatków na cele społeczne, z drugiej ze względu na pojawienie się możliwości wykorzystywania środków pomocowych przez organizacje działające zarówno w sektorze publicznym, społecznym, jak i prywatnym.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że wejście Polski do Unii Europejskiej wymusiło kompleksowe przygotowanie długoletnich strategii i planów, które mają za zadanie w sposób spójny i przejrzysty identyfikowanie celów i priorytetów rozwoju Polski, ale także są konieczne do podejmowania faktycznych działań i oceny osiągniętych rezultatów. Na wszystkich poziomach zarządzania powstają strategie polityki społecznej, które mają na celu diagnozowanie sytuacji społecznej i wyznaczanie długofalowych kierunków działania.

Przygotowanie strategii i ich wdrożenie to dwa odrębne procesy, które związane są z różnymi podejściami – teorią i ideą (powstanie strategii) oraz praktyką i działaniem (wdrożenie strategii). Jakość strategii w dużym stopniu zależy od ilości czasu poświęconego na jej przygotowanie, nakładów, włączenia różnych interesariuszy do konsultacji, profesjonalizmu autorów. Za wdrażanie i realizację strategii odpowiedzialni są politycy i działacze oraz pracownicy różnych instytucji, często z różnych sektorów. A nade wszystko za wdrażanie strategii odpowiedzialni są mieszkańcy danego miasta, od ich zapału, energii i chęci pracy zależeć będzie uzyskanie zaplanowanych w strategii celów i zadań. Pozostaje mieć nadzieję, że partycypacyjny mechanizm budowania redefiniowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych zaowocuje wspólnymi działaniami przy pracach nad jej realizacją.

8. Spisy

8.1. *Spis literatury*

1. Auleytner J., Głąbicka K.: Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.
2. Długosz D., Wygnański J.J.: Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej, maszynopis powielony, Warszawa 2005.
3. Dziewięcka-Bokun L.: O sposobach rozumienia polityki społecznej, [w:] Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
4. Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf.
5. Ewaluacja – kwestie ogólne, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.
6. Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej.
7. Frysztacki Krzysztof: Socjologia Problemów Społecznych. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.
8. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wykluczenie i Integracja Społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe, Warszawa 2006.
9. Olechnicki K, Załęcki P.: Słownik socjologiczny. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s. 164;
10. Podregiony. Powiaty. Gminy: Wydawnictwo Uniwersytet Śląski w Katowicach
11. Polakowski D.: Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną, [w:] Partnerstwo Lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010.
12. Robson C.: Projektowanie ewaluacji, [w:] L. Korporowicz (red.): Ewaluacja w edukacji, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997.

13. Rogala P.: Raport z realizacji pracy „Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach, etap 1”, Raport dla ZMP, Jelenia Góra – Poznań 2008.
14. Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania”. Raport Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny. Praca zbiorowa pod red. Bohdana Wojtyniaka, Pawła Gorczyńskiego, Bożeny Moskaiewicz. Warszawa 2012
15. The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf.

8.2. *Spis tabel*

Tabela 1. Wykaz uczestników warsztatów	8
Tabela 2. Wybrane wskaźniki demograficzne	27
Tabela 3. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w latach 2007-2012	28
Tabela 4. Saldo migracji w latach 2007-2012	29
Tabela 5. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w roku 2012	33
Tabela 6. Powody przyznania pomocy w latach 2010-2013	34
Tabela 7. Liczebność osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP	40
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2010-2012	40
Tabela 9. Ofiary i sprawcy przemocy w rodzinie korzystające z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej	47
Tabela 10. Porady udzielone osobom uzależnionym	48
Tabela 11. Naruszenia prawa i porządku publicznego dokonane pod wpływem alkoholu	49
Tabela 12. Wnioski o leczenie odwykowe	50
Tabela 13. Naruszenia prawa i porządku publicznego dokonane pod wpływem narkotyków	52
Tabela 14. Zasoby lokalowe zarządzane przez Zarząd Budynków Miejskich w Żorach i mieszkańcy lokali zarządzanych przez ZBM w latach 2010-2013 (dane na dzień 6 czerwca 2013 roku)	63
Tabela 15. Mieszkańcy spółdzielni mieszkaniowych w latach 2010-2013	64
Tabela 16. Dodatki mieszkaniowe w latach 2010-2013	64
Tabela 17. Eksmisje oraz mieszkania zadłużone Spółdzielni Mieszkaniowej w Żorach w latach 2010- 2013 (dane na 31 maja 2013 roku)	65
Tabela 18. Eksmisje oraz mieszkania zadłużone Spółdzielni Mieszkaniowej „Nowa” w latach 2010-2013 (dane na 6 czerwca 2013 roku)	65
Tabela 19. Eksmisje z mieszkań administrowanych przez Zarząd Budynków Miejskich w latach 2010-2013	65
Tabela 20. Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów	91

8.3. *Spis wykresów*

Wykres 1. Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2007-2012	24
Wykres 2. Stan ludności (osoby zameldowane na pobyt stały) Miasta Żory z podziałem na kategorie wiekowe (stan na 31.03.2013r.).....	25
Wykres 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.....	26
Wykres 4. Urodzenia żywe w latach 2007-2012	26
Wykres 5. Zgony w latach 2007-2012	27
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2007-2012	28
Wykres 7. Małżeństwa zawarte w latach 2007-2012	28
Wykres 8. Rozwody w latach 2007-2012	29
Wykres 9. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia migracji mieszkańców gminy w poszukiwaniu "lepszego życia"	30
Wykres 10. Liczba osób bezrobotnych w latach 2010 - I kw. 2013.....	36
Wykres 11. Wykształcenie osób bezrobotnych, dane za I kw. 2013 roku (w %)	37
Wykres 12. Wiek bezrobotnych w I kw. 2013	37
Wykres 13. Wiek bezrobotnych w latach 2010 – I kw. 2013	38
Wykres 14. Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach), dane za I kw. 2013	39
Wykres 15. Liczebność długotrwale bezrobotnych w latach 2010 – I kw. 2013.....	39
Wykres 16. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia bezrobocia	41
Wykres 17. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia problemów w rodzinie.....	42
Wykres 18. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia niskiego przyrostu naturalnego w gminie	42
Wykres 19. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia ubóstwa	43
Wykres 20. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2010- 2013.....	44
Wykres 21. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia spadku stopy życiowej mieszkańców	44
Wykres 22. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2010-2013.....	45
Wykres 23. Przestępstwa przeciwko rodzinie oraz Niebieskie Karty.....	46

Wykres 24. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu przemocy w rodzinie w latach 2010-2013.....	46
Wykres 25. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przemocy w rodzinie	48
Wykres 26. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2010-2013.....	49
Wykres 27. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia alkoholizmu	51
Wykres 28. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu narkomanii w latach 2010-2012.....	51
Wykres 29. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia problemu narkomanii	52
Wykres 30. Przestępczość na terenie Żor dane za 2012 rok.....	53
Wykres 31. Kradzieże w latach 2010-2013 (dane do 31 maja)	54
Wykres 32. Rozboje, bójki, uszkodzenia ciała oraz zniszczenia mienia w latach 2010-2013 (dane do 31 maja).....	54
Wykres 33. Liczba spraw karnych z podziałem na rodzaje przestępstw w latach 2010-2013.....	55
Wykres 34. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przestępczości pospolitej.....	56
Wykres 35. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przestępczości wśród nieletnich.....	56
Wykres 36. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia przemocy i agresji na ulicach.....	57
Wykres 37. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia złego stanu zdrowia społeczeństwa (choroby przewlekłe i psychiczne)	58
Wykres 38. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2010-2013	59
Wykres 39. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2010-2013.....	59
Wykres 40. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia niepełnosprawności.....	60
Wykres 41. Liczba świadczeniobiorców z terenu miasta Żory pobierających świadczenia emerytalno-rentowe, w zależności od rodzaju niezdolności do pracy	61
Wykres 42. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia starości.....	61
Wykres 43. Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezdomności w latach 2010-2013.....	62
Wykres 44. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia bezdomności.....	62
Wykres 45. Natężenie oraz tendencje zmian natężenia złej sytuacji mieszkaniowej.....	66